

Statistické metody

Matematika pro přírodní vědy

přednášející: Martin Schindler
KAP, tel. 48 535 2836, budova G
konzul. hodiny: po dohodě
e-mail: martin.schindler@tul.cz

naposledy upraveno: 15. února 2015

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Požadavek na udělení zápočtu: v průběhu semestru budou znalosti prověřovány testy (2) z probírané látky. Termín každého testu bude dopředu oznámen cvičícím. Pro udělení zápočtu je nutné získat alespoň poloviční počet bodů z každého testu.

Požadavky ke zkoušce: znalost řešení úloh, vyložených pojmů a jejich vlastností v rozsahu daném přehledem přednášek.

Požadavek na udělení zápočtu: v průběhu semestru budou znalosti prověřovány testy (2) z probírané látky. Termín každého testu bude dopředu oznámen cvičícím. Pro udělení zápočtu je nutné získat alespoň poloviční počet bodů z každého testu.

Požadavky ke zkoušce: znalost řešení úloh, vyložených pojmů a jejich vlastností v rozsahu daném přehledem přednášek.

Literatura

- ANDĚL, J. Statistické metody. Matfyzpress: Praha, 2007.
- HENDL, J. Přehled statistických metod zpracování dat. Portál: Praha, 2012 (4.vyd.)
- ZVÁRA K., ŠTĚPÁN J.: Pravděpodobnost a matematická statistika. Praha: Matfyzpress, 2002.

Literatura online

- <http://moodle.vsb.cz/vyuka/course/info.php?id=3>
- Jaroslav Ramík: Statistické metody v marketingu
- <http://www.studopory.vsb.cz/>
- <http://mathonline.fme.vutbr.cz/>
- <http://home.zcu.cz/~friesl/hpsb/tit.html>
- <http://kap.fp.tul.cz>

Statistika

- **statistika** je jedním z oborů zabývajících se shromažďováním, zpracováním a analyzováním dat vznikajících při studiu tzv. **hromadných jevů**, což jsou jevy vyskytující se teprve u velkého souboru případů, ne jen u případů jednotlivých.
- **statistický soubor** je množina **statistických jednotek** (obyvatelé, obce, firmy,...), na nichž měříme (zjišťujeme) hodnoty **statistických znaků**(věk, počet obyvatel, obrat,...)
- zjištěnou hodnotu znaku vyjadřujeme ve vhodně zvoleném **měřítku** (stupnici).
- na jedné jednotce můžeme měřit několik znaků - to umožní vyšetřovat závislost (existuje souvislost mezi výškou a hmotností osob ve studované populaci?).

Statistika

- **statistika** je jedním z oborů zabývajících se shromažďováním, zpracováním a analyzováním dat vznikajících při studiu tzv. **hromadných jevů**, což jsou jevy vyskytující se teprve u velkého souboru případů, ne jen u případů jednotlivých.
- **statistický soubor** je množina **statistických jednotek** (obyvatelé, obce, firmy,...), na nichž měříme (zjišťujeme) hodnoty **statistických znaků** (věk, počet obyvatel, obrat,...)
- zjištěnou hodnotu znaku vyjadřujeme ve vhodně zvoleném **měřítku** (stupnici).
- na jedné jednotce můžeme měřit několik znaků - to umožní vyšetřovat závislost (existuje souvislost mezi výškou a hmotností osob ve studované populaci?).

Statistika

- **statistika** je jedním z oborů zabývajících se shromažďováním, zpracováním a analyzováním dat vznikajících při studiu tzv. **hromadných jevů**, což jsou jevy vyskytující se teprve u velkého souboru případů, ne jen u případů jednotlivých.
- **statistický soubor** je množina **statistických jednotek** (obyvatelé, obce, firmy,...), na nichž měříme (zjišťujeme) hodnoty **statistických znaků** (věk, počet obyvatel, obrat,...)
- zjištěnou hodnotu znaku vyjadřujeme ve vhodně zvoleném **měřítku** (stupnici).
- na jedné jednotce můžeme měřit několik znaků - to umožní vyšetřovat závislost (existuje souvislost mezi výškou a hmotností osob ve studované populaci?).

Statistika

- **statistika** je jedním z oborů zabývajících se shromažďováním, zpracováním a analyzováním dat vznikajících při studiu tzv. **hromadných jevů**, což jsou jevy vyskytující se teprve u velkého souboru případů, ne jen u případů jednotlivých.
- **statistický soubor** je množina **statistických jednotek** (obyvatelé, obce, firmy,...), na nichž měříme (zjišťujeme) hodnoty **statistických znaků** (věk, počet obyvatel, obrat,...)
- zjištěnou hodnotu znaku vyjadřujeme ve vhodně zvoleném **měřítku** (stupnici).
- na jedné jednotce můžeme měřit několik znaků - to umožní vyšetřovat závislost (existuje souvislost mezi výškou a hmotností osob ve studované populaci?).

Ke studovanému datovému souboru lze přistoupit dvěma způsoby:

- 1 **Popisná statistika** - ze zjištěných dat chceme činit závěry pouze pro studovaný datový soubor (prošetřili jsme celou populaci, kterou chceme popsat)
- 2 **Matematická (inferenční) statistika** - Studovaný soubor chápeme jako **výběrový soubor** – množina prvků vybraných náhodně a nezávisle ze **základního souboru**, který je rozsáhlý (z důvodů časových, finančních, organizačních aj. nelze prozkoumat celý). Z hodnot proměnných zjištěných ve výběrovém souboru chceme činit závěry o základním souboru (v druhé půli semestru).

Ke studovanému datovému souboru lze přistoupit dvěma způsoby:

- 1 **Popisná statistika** - ze zjištěných dat chceme činit závěry pouze pro studovaný datový soubor (prošetřili jsme celou populaci, kterou chceme popsat)
- 2 **Matematická (inferenční) statistika** - Studovaný soubor chápeme jako **výběrový soubor** – množina prvků vybraných náhodně a nezávisle ze **základního souboru**, který je rozsáhlý (z důvodů časových, finančních, organizačních aj. nelze prozkoumat celý). Z hodnot proměnných zjištěných ve výběrovém souboru chceme činit závěry o základním souboru (v druhé půli semestru).

Typy měřítek

- **nula-jedničkové** (muž/žena, kuřák/nekuřák)
- **nominální** (rodinný stav, barva očí) - disjunktní kategorie, které nelze uspořádat
- **ordinální** (nejvyšší dosažené vzdělání, míra spokojenosti) - nominální měřítko s uspořádanými kategoriemi
- **intervalové** (teplota v Celsiové stupnici, rok narození) - možné hodnoty jsou číselně označeny, vzdálenost mezi sousedními hodnotami je konstantní
- **poměrové** (hmotnost, výška, počet obyvatel) - hodnoty jsou udávány v násobcích dohodnuté jednotky, nula znamená neexistenci měřené vlastnosti.
 - **Kvalitativní:** nula-jedničkové, nominální, ordinální
 - **Kvantitativní (spojité):** intervalové, poměrové

Typy měřítek

- **nula-jedničkové** (muž/žena, kuřák/nekuřák)
- **nominální** (rodinný stav, barva očí) - disjunktní kategorie, které nelze uspořádat
- **ordinální** (nejvyšší dosažené vzdělání, míra spokojenosti) - nominální měřítko s uspořádanými kategoriemi
- **intervalové** (teplota v Celsiové stupnici, rok narození) - možné hodnoty jsou číselně označeny, vzdálenost mezi sousedními hodnotami je konstantní
- **poměrové** (hmotnost, výška, počet obyvatel) - hodnoty jsou udávány v násobcích dohodnuté jednotky, nula znamená neexistenci měřené vlastnosti.
 - **Kvalitativní**: nula-jedničkové, nominální, ordinální
 - **Kvantitativní (spojité)**: intervalové, poměrové

Typy měřítek

- **nula-jedničkové** (muž/žena, kuřák/nekuřák)
- **nominální** (rodinný stav, barva očí) - disjunktní kategorie, které nelze uspořádat
- **ordinální** (nejvyšší dosažené vzdělání, míra spokojenosti) - nominální měřítko s uspořádanými kategoriemi
- **intervalové** (teplota v Celsiové stupnici, rok narození) - možné hodnoty jsou číselně označeny, vzdálenost mezi sousedními hodnotami je konstantní
- **poměrové** (hmotnost, výška, počet obyvatel) - hodnoty jsou udávány v násobcích dohodnuté jednotky, nula znamená neexistenci měřené vlastnosti.
 - **Kvalitativní**: nula-jedničkové, nominální, ordinální
 - **Kvantitativní (spojité)**: intervalové, poměrové

Typy měřítek

- **nula-jedničkové** (muž/žena, kuřák/nekuřák)
- **nominální** (rodinný stav, barva očí) - disjunktní kategorie, které nelze uspořádat
- **ordinální** (nejvyšší dosažené vzdělání, míra spokojenosti) - nominální měřítko s uspořádanými kategoriemi
- **intervalové** (teplota v Celsiové stupnici, rok narození) - možné hodnoty jsou číselně označeny, vzdálenost mezi sousedními hodnotami je konstantní
- **poměrové** (hmotnost, výška, počet obyvatel) - hodnoty jsou udávány v násobcích dohodnuté jednotky, nula znamená neexistenci měřené vlastnosti.
 - **Kvalitativní:** nula-jedničkové, nominální, ordinální
 - **Kvantitativní (spojité):** intervalové, poměrové

Typy měřítek

- **nula-jedničkové** (muž/žena, kuřák/nekuřák)
- **nominální** (rodinný stav, barva očí) - disjunktní kategorie, které nelze uspořádat
- **ordinální** (nejvyšší dosažené vzdělání, míra spokojenosti) - nominální měřítko s uspořádanými kategoriemi
- **intervalové** (teplota v Celsiové stupnici, rok narození) - možné hodnoty jsou číselně označeny, vzdálenost mezi sousedními hodnotami je konstantní
- **poměrové** (hmotnost, výška, počet obyvatel) - hodnoty jsou udávány v násobcích dohodnuté jednotky, nula znamená neexistenci měřené vlastnosti.

- **Kvalitativní:** nula-jedničkové, nominální, ordinální

- **Kvantitativní (spojité):** intervalové, poměrové

Typy měřítek

- **nula-jedničkové** (muž/žena, kuřák/nekuřák)
- **nominální** (rodinný stav, barva očí) - disjunktní kategorie, které nelze uspořádat
- **ordinální** (nejvyšší dosažené vzdělání, míra spokojenosti) - nominální měřítko s uspořádanými kategoriemi
- **intervalové** (teplota v Celsiové stupnici, rok narození) - možné hodnoty jsou číselně označeny, vzdálenost mezi sousedními hodnotami je konstantní
- **poměrové** (hmotnost, výška, počet obyvatel) - hodnoty jsou udávány v násobcích dohodnuté jednotky, nula znamená neexistenci měřené vlastnosti.
 - **Kvalitativní:** nula-jedničkové, nominální, ordinální
 - **Kvantitativní (spojité):** intervalové, poměrové

Příklad - jednorozměrný

- jednorozměrná data (zajímá nás pouze jeden znak)

- zkoumáme IQ 62 žáků 8. tříd v jisté škole
- jak stručně popsat (zhodnotit), co mají data společného, nebo do jaké míry jsou odlišné?
- z naměřených hodnot zkoumaného znaku spočítáme charakteristiky (míry) některých jeho hromadných vlastností (charakteristiky polohy, variability, tvaru rozdělení, u vícerozměrných dat to budou i charakteristiky závislosti)
- charakteristiky (statistiky) jedním číslem vyjádří danou vlastnost

Příklad - jednorozměrný

- jednorozměrná data (zajímá nás pouze jeden znak)
 - zkoumáme IQ 62 žáků 8. tříd v jisté škole
 - jak stručně popsat (zhodnotit), co mají data společného, nebo do jaké míry jsou odlišné?
 - z naměřených hodnot zkoumaného znaku spočítáme charakteristiky (míry) některých jeho hromadných vlastností (charakteristiky polohy, variability, tvaru rozdělení, u vícerozměrných dat to budou i charakteristiky závislosti)
 - charakteristiky (statistiky) jedním číslem vyjádří danou vlastnost

Příklad - jednorozměrný

- jednorozměrná data (zajímá nás pouze jeden znak)
 - zkoumáme IQ 62 žáků 8. tříd v jisté škole
 - jak stručně popsat (zhodnotit), co mají data společného, nebo do jaké míry jsou odlišné?
 - z naměřených hodnot zkoumaného znaku spočítáme charakteristiky (míry) některých jeho hromadných vlastností (charakteristiky polohy, variability, tvaru rozdělení, u vícerozměrných dat to budou i charakteristiky závislosti)
 - charakteristiky (statistiky) jedním číslem vyjádří danou vlastnost

Příklad - naměřená data

naměřená data označme x_1, x_2, \dots, x_n , nyní tedy $n = 62$.

107	141	105	111	112	96	103	140	136	92
92	72	123	140	112	127	120	106	117	92
107	108	117	141	109	109	106	113	112	119
138	109	80	111	86	111	120	96	103	112
104	103	125	101	132	113	108	106	97	121
134	84	108	84	129	116	107	112	128	133
96	94								

uspořádaný soubor označme $x_{(1)} \leq x_{(2)} \leq \dots \leq x_{(n)}$

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

Příklad - naměřená data

naměřená data označme x_1, x_2, \dots, x_n , nyní tedy $n = 62$.

107	141	105	111	112	96	103	140	136	92
92	72	123	140	112	127	120	106	117	92
107	108	117	141	109	109	106	113	112	119
138	109	80	111	86	111	120	96	103	112
104	103	125	101	132	113	108	106	97	121
134	84	108	84	129	116	107	112	128	133
96	94								

uspořádaný soubor označme $x_{(1)} \leq x_{(2)} \leq \dots \leq x_{(n)}$

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

Třídní rozdělení četností

- Pokud se hodnoty často opakují, tak vytvoříme tzv. **četnostní tabulku**.
- Pokud jde o spojitou veličinu s velkým n (počtem naměřených hodnot), lze pro přehlednost obor hodnot dat rozdělit do M intervalů ohraničených body $a = a_0 < a_1 < a_2 < \dots < a_{M-1} < a_M = b$.
- všechna pozorování z daného intervalu lze nahradit zástupnou hodnotou (zpravidla středem intervalu) x_i^* , $i = 1, \dots, k$.
- nechť n_i označuje počet hodnot, které přísluší intervalu $\langle a_{i-1}, a_i \rangle$, $i = 1, \dots, M$ – tzv. **třídní (absolutní) četnost** (jednotlivé intervaly se nazývají **třídy**).
- **kumulativní četnost** N_i udává počet hodnot v dané (i -té) třídě a třídách předcházejících
- čísla n_i/n označují **relativní četnost**.

Třídní rozdělení četností

- Pokud se hodnoty často opakují, tak vytvoříme tzv. **četnostní tabulku**.
- Pokud jde o spojitou veličinu s velkým n (počtem naměřených hodnot), lze pro přehlednost obor hodnot dat rozdělit do M intervalů ohraničených body $a = a_0 < a_1 < a_2 < \dots < a_{M-1} < a_M = b$.
- všechna pozorování z daného intervalu lze nahradit zástupnou hodnotou (zpravidla středem intervalu) x_i^* , $i = 1, \dots, k$.
- nechť n_i označuje počet hodnot, které přísluší intervalu $\langle a_{i-1}, a_i \rangle$, $i = 1, \dots, M$ – tzv. **třídní (absolutní) četnost** (jednotlivé intervaly se nazývají **třídy**).
- **kumulativní četnost** N_i udává počet hodnot v dané (i -té) třídě a třídách předcházejících
- čísla n_i/n označují **relativní četnost**.

Třídní rozdělení četností

- Pokud se hodnoty často opakují, tak vytvoříme tzv. **četnostní tabulku**.
- Pokud jde o spojitou veličinu s velkým n (počtem naměřených hodnot), lze pro přehlednost obor hodnot dat rozdělit do M intervalů ohraničených body $a = a_0 < a_1 < a_2 < \dots < a_{M-1} < a_M = b$.
- všechna pozorování z daného intervalu lze nahradit zástupnou hodnotou (zpravidla středem intervalu) x_i^* , $i = 1, \dots, k$.
- nechť n_i označuje počet hodnot, které přísluší intervalu $\langle a_{i-1}, a_i \rangle$, $i = 1, \dots, M$ – tzv. **třídní (absolutní) četnost** (jednotlivé intervaly se nazývají **třídy**).
- **kumulativní četnost** N_i udává počet hodnot v dané (i -té) třídě a třídách předcházejících
- čísla n_i/n označují **relativní četnost**.

Třídní rozdělení četností

- Pokud se hodnoty často opakují, tak vytvoříme tzv. **četnostní tabulku**.
- Pokud jde o spojitou veličinu s velkým n (počtem naměřených hodnot), lze pro přehlednost obor hodnot dat rozdělit do M intervalů ohraničených body $a = a_0 < a_1 < a_2 < \dots < a_{M-1} < a_M = b$.
- všechna pozorování z daného intervalu lze nahradit zástupnou hodnotou (zpravidla středem intervalu) x_i^* , $i = 1, \dots, k$.
- nechť n_i označuje počet hodnot, které přísluší intervalu $\langle a_{i-1}, a_i \rangle$, $i = 1, \dots, M$ – tzv. **třídní (absolutní) četnost** (jednotlivé intervaly se nazývají **třídy**).
- **kumulativní četnost** N_i udává počet hodnot v dané (i -té) třídě a třídách předcházejících
- čísla n_i/n označují **relativní četnost**.

Třídní rozdělení četností

- Pokud se hodnoty často opakují, tak vytvoříme tzv. **četnostní tabulku**.
- Pokud jde o spojitou veličinu s velkým n (počtem naměřených hodnot), lze pro přehlednost obor hodnot dat rozdělit do M intervalů ohraničených body $a = a_0 < a_1 < a_2 < \dots < a_{M-1} < a_M = b$.
- všechna pozorování z daného intervalu lze nahradit zástupnou hodnotou (zpravidla středem intervalu) x_i^* , $i = 1, \dots, k$.
- nechť n_i označuje počet hodnot, které přísluší intervalu $\langle a_{i-1}, a_i \rangle$, $i = 1, \dots, M$ – tzv. **třídní (absolutní) četnost** (jednotlivé intervaly se nazývají **třídy**).
- **kumulativní četnost** N_i udává počet hodnot v dané (i -té) třídě a třídách předcházejících
- čísla n_i/n označují **relativní četnost**.

Třídní rozdělení četností

- Pokud se hodnoty často opakují, tak vytvoříme tzv. **četnostní tabulku**.
- Pokud jde o spojitou veličinu s velkým n (počtem naměřených hodnot), lze pro přehlednost obor hodnot dat rozdělit do M intervalů ohraničených body $a = a_0 < a_1 < a_2 < \dots < a_{M-1} < a_M = b$.
- všechna pozorování z daného intervalu lze nahradit zástupnou hodnotou (zpravidla středem intervalu) x_i^* , $i = 1, \dots, k$.
- nechť n_i označuje počet hodnot, které přísluší intervalu $\langle a_{i-1}, a_i \rangle$, $i = 1, \dots, M$ – tzv. **třídní (absolutní) četnost** (jednotlivé intervaly se nazývají **třídy**).
- **kumulativní četnost** N_i udává počet hodnot v dané (i -té) třídě a třídách předcházejících
- čísla n_i/n označují **relativní četnost**.

Příklad - třídní rozdělení četností

Interval	x_j^*	absol. n_j	n_j/n	kumul. N_j	N_j/n
< 80	75	1	0.016	1	0.016
⟨80, 90)	85	4	0.065	5	0.081
⟨90, 100)	95	8	0.129	13	0.210
⟨100, 110)	105	18	0.290	31	0.500
⟨110, 120)	115	14	0.226	45	0.726
⟨120, 130)	125	8	0.129	53	0.855
⟨130, 140)	135	5	0.081	58	0.935
≥ 140	145	4	0.065	62	1.000

Histogram

- grafické znázornění třídních četností
- každému intervalu je přiřazen obdélníček tak, aby jeho plocha byla úměrná četnosti daného intervalu
- nejčastěji mají intervaly stejnou šířku (často vhodně zaokrouhlenou), pak výška obdélníků odpovídá četnostem.
- problém: volba počtu intervalů M
lze použít např. tzv. Sturgesovo pravidlo:

$$M \approx 1 + 3.3 \log_{10}(n) \doteq 1 + \log_2(n)$$

- u našeho příkladu: $1 + \log_2(62) = 6.95$

Histogram

- grafické znázornění třídních četností
- každému intervalu je přiřazen obdélníček tak, aby jeho plocha byla úměrná četnosti daného intervalu
- nejčastěji mají intervaly stejnou šířku (často vhodně zaokrouhlenou), pak výška obdélníků odpovídá četnostem.
- problém: volba počtu intervalů M
lze použít např. tzv. Sturgesovo pravidlo:

$$M \approx 1 + 3.3 \log_{10}(n) \doteq 1 + \log_2(n)$$

- u našeho příkladu: $1 + \log_2(62) = 6.95$

Histogram

- grafické znázornění třídních četností
- každému intervalu je přiřazen obdélníček tak, aby jeho plocha byla úměrná četnosti daného intervalu
- nejčastěji mají intervaly stejnou šířku (často vhodně zaokrouhlenou), pak výška obdélníků odpovídá četnostem.
- problém: volba počtu intervalů M
lze použít např. tzv. Sturgesovo pravidlo:

$$M \approx 1 + 3.3 \log_{10}(n) \doteq 1 + \log_2(n)$$

- u našeho příkladu: $1 + \log_2(62) = 6.95$

Histogram

- grafické znázornění třídních četností
- každému intervalu je přiřazen obdélníček tak, aby jeho plocha byla úměrná četnosti daného intervalu
- nejčastěji mají intervaly stejnou šířku (často vhodně zaokrouhlenou), pak výška obdélníků odpovídá četnostem.
- problém: volba počtu intervalů M
lze použít např. tzv. Sturgesovo pravidlo:

$$M \approx 1 + 3.3 \log_{10}(n) \doteq 1 + \log_2(n)$$

- u našeho příkladu: $1 + \log_2(62) = 6.95$

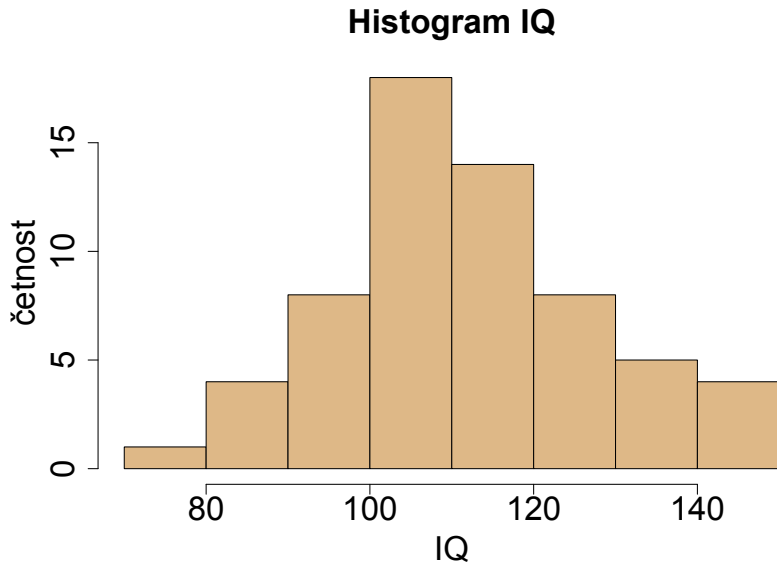
Histogram

- grafické znázornění třídních četností
- každému intervalu je přiřazen obdélníček tak, aby jeho plocha byla úměrná četnosti daného intervalu
- nejčastěji mají intervaly stejnou šířku (často vhodně zaokrouhlenou), pak výška obdélníků odpovídá četnostem.
- problém: volba počtu intervalů M
lze použít např. tzv. Sturgesovo pravidlo:

$$M \approx 1 + 3.3 \log_{10}(n) \doteq 1 + \log_2(n)$$

- u našeho příkladu: $1 + \log_2(62) = 6.95$

Příklad - histogram

Charakteristiky polohy

- umožní charakterizovat úroveň číselné veličiny jedním číslem - ohodnocení, jak malých či velkých hodnot měření nabývají.
- pro charakteristiku polohy m souboru dat x by mělo platit, že se přirozeně mění se změnou měřítka, tj. že pro libovolné konstanty a, b :

$$m(a \cdot x + b) = a \cdot m(x) + b$$

- přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika zvětší o b
- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a , pak se výsledná charakteristika zvětší a -krát

Charakteristiky polohy

- umožní charakterizovat úroveň číselné veličiny jedním číslem - ohodnocení, jak malých či velkých hodnot měření nabývají.
- pro charakteristiku polohy m souboru dat x by mělo platit, že se přirozeně mění se změnou měřítka, tj. že pro libovolné konstanty a, b :

$$m(a \cdot x + b) = a \cdot m(x) + b$$

- přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika zvětší o b
- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a , pak se výsledná charakteristika zvětší a -krát

Aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$$

- u našeho příkladu: $\bar{x} = \frac{1}{62} (107 + 141 + \dots + 94) = 111.0645$
- citlivý na hrubé chyby, odlehlá pozorování. Jen pro kvantitativní měřítka.
- z tabulky četností lze spočítat jako tzv. vážený průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i x_i^* = \frac{\sum_{i=1}^M n_i x_i^*}{\sum_{i=1}^M n_i} = \frac{1 \cdot 75 + 4 \cdot 85 + \dots + 4 \cdot 145}{62} = 111.7742$$

- u nula-jedničkové veličiny: $\frac{\text{počet jedniček}}{\text{počet nul i jedniček}} =$ relativní četnost (procento) jedniček (pozorování s danou vlastností).
- u našeho příkladu $y_i = 0$ (i -tý žák je chlapec), $y_i = 1$ (i -tý žák je dívka): $\bar{y} = \frac{32}{62} = 0.516$

Aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$$

- u našeho příkladu: $\bar{x} = \frac{1}{62} (107 + 141 + \dots + 94) = 111.0645$
- citlivý na hrubé chyby, odlehlá pozorování. Jen pro kvantitativní měřítka.
- z tabulky četností lze spočítat jako tzv. vážený průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i x_i^* = \frac{\sum_{i=1}^M n_i x_i^*}{\sum_{i=1}^M n_i} = \frac{1 \cdot 75 + 4 \cdot 85 + \dots + 4 \cdot 145}{62} = 111.7742$$

- u nula-jedničkové veličiny: $\frac{\text{počet jedniček}}{\text{počet nul i jedniček}} = \text{relativní četnost (procento) jedniček (pozorování s danou vlastností)}$.
- u našeho příkladu $y_i = 0$ (i -tý žák je chlapec), $y_i = 1$ (i -tý žák je dívka): $\bar{y} = \frac{32}{62} = 0.516$

Aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$$

- u našeho příkladu: $\bar{x} = \frac{1}{62} (107 + 141 + \dots + 94) = 111.0645$
- citlivý na hrubé chyby, odlehlá pozorování. Jen pro kvantitativní měřítka.
- z tabulky četností lze spočítat jako tzv. vážený průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i x_i^* = \frac{\sum_{i=1}^M n_i x_i^*}{\sum_{i=1}^M n_i} = \frac{1 \cdot 75 + 4 \cdot 85 + \dots + 4 \cdot 145}{62} = 111.7742$$

- u nula-jedničkové veličiny: $\frac{\text{počet jedniček}}{\text{počet nul i jedniček}} = \text{relativní četnost (procento) jedniček (pozorování s danou vlastností)}$.
- u našeho příkladu $y_i = 0$ (i -tý žák je chlapec), $y_i = 1$ (i -tý žák je dívka): $\bar{y} = \frac{32}{62} = 0.516$

Aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$$

- u našeho příkladu: $\bar{x} = \frac{1}{62} (107 + 141 + \dots + 94) = 111.0645$
- citlivý na hrubé chyby, odlehlá pozorování. Jen pro kvantitativní měřítka.
- z tabulky četností lze spočítat jako tzv. vážený průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i x_i^* = \frac{\sum_{i=1}^M n_i x_i^*}{\sum_{i=1}^M n_i} = \frac{1 \cdot 75 + 4 \cdot 85 + \dots + 4 \cdot 145}{62} = 111.7742$$

- u nula-jedničkové veličiny: $\frac{\text{počet jedniček}}{\text{počet nul i jedniček}} = \text{relativní četnost (procento) jedniček (pozorování s danou vlastností)}$.
- u našeho příkladu $y_i = 0$ (i -tý žák je chlapec), $y_i = 1$ (i -tý žák je dívka): $\bar{y} = \frac{32}{62} = 0.516$

Aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$$

- u našeho příkladu: $\bar{x} = \frac{1}{62} (107 + 141 + \dots + 94) = 111.0645$
- citlivý na hrubé chyby, odlehlá pozorování. Jen pro kvantitativní měřítka.
- z tabulky četností lze spočítat jako tzv. vážený průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i x_i^* = \frac{\sum_{i=1}^M n_i x_i^*}{\sum_{i=1}^M n_i} = \frac{1 \cdot 75 + 4 \cdot 85 + \dots + 4 \cdot 145}{62} = 111.7742$$

- u nula-jedničkové veličiny: $\frac{\text{počet jedniček}}{\text{počet nul i jedniček}} = \text{relativní četnost (procento) jedniček (pozorování s danou vlastností)}$.
- u našeho příkladu $y_i = 0$ (i -tý žák je chlapec), $y_i = 1$ (i -tý žák je dívka): $\bar{y} = \frac{32}{62} = 0.516$

Aritmetický průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1}{n} (x_1 + x_2 + \dots + x_n)$$

- u našeho příkladu: $\bar{x} = \frac{1}{62} (107 + 141 + \dots + 94) = 111.0645$
- citlivý na hrubé chyby, odlehlá pozorování. Jen pro kvantitativní měřítka.
- z tabulky četností lze spočítat jako tzv. vážený průměr

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i x_i^* = \frac{\sum_{i=1}^M n_i x_i^*}{\sum_{i=1}^M n_i} = \frac{1 \cdot 75 + 4 \cdot 85 + \dots + 4 \cdot 145}{62} = 111.7742$$

- u nula-jedničkové veličiny: $\frac{\text{počet jedniček}}{\text{počet nul i jedniček}} = \text{relativní četnost (procento) jedniček (pozorování s danou vlastností)}$.
- u našeho příkladu $y_i = 0$ (i -tý žák je chlapec), $y_i = 1$ (i -tý žák je dívka): $\bar{y} = \frac{32}{62} = 0.516$

Modus

- \hat{x} - nejčastější hodnota
- má smysl určovat i pro nominální a ordinální měřítko
- není vždy jednoznačně určen
- u našeho příkladu:

Modus

- \hat{x} - nejčastější hodnota
- má smysl určovat i pro nominální a ordinální měřítko
- není vždy jednoznačně určen
- u našeho příkladu:

Modus

- \hat{x} - nejčastější hodnota
- má smysl určovat i pro nominální a ordinální měřítko
- není vždy jednoznačně určen
- u našeho příkladu:

Modus

- \hat{x} - nejčastější hodnota
- má smysl určovat i pro nominální a ordinální měřítko
- není vždy jednoznačně určen
- u našeho příkladu:

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

Modus

- \hat{x} - nejčastější hodnota
- má smysl určovat i pro nominální a ordinální měřítko
- není vždy jednoznačně určen
- u našeho příkladu:

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

$$\hat{x} = 112$$

Medián

- \tilde{x} - číslo, které dělí uspořádaný soubor na dvě stejně velké části. V uspořádaném výběru je uprostřed.

$$\tilde{x} = x_{(\frac{n+1}{2})} \quad \text{pro } n \text{ liché}$$

$$\tilde{x} = \frac{1}{2} \left(x_{(\frac{n}{2})} + x_{(\frac{n}{2}+1)} \right) \quad \text{pro } n \text{ sudé}$$

- robustní - není ovlivněn i velkými změnami několika hodnot. Lze často už i pro ordinální měřítko. U našeho příkladu:

Medián

- \tilde{x} - číslo, které dělí uspořádaný soubor na dvě stejně velké části. V uspořádaném výběru je uprostřed.

$$\tilde{x} = x_{(\frac{n+1}{2})} \quad \text{pro } n \text{ liché}$$

$$\tilde{x} = \frac{1}{2} \left(x_{(\frac{n}{2})} + x_{(\frac{n}{2}+1)} \right) \quad \text{pro } n \text{ sudé}$$

- robustní - není ovlivněn i velkými změnami několika hodnot. Lze často už i pro ordinální měřítko. U našeho příkladu:

Medián

- \tilde{x} - číslo, které dělí uspořádaný soubor na dvě stejně velké části. V uspořádaném výběru je uprostřed.

$$\tilde{x} = x_{(\frac{n+1}{2})} \quad \text{pro } n \text{ liché}$$

$$\tilde{x} = \frac{1}{2} \left(x_{(\frac{n}{2})} + x_{(\frac{n}{2}+1)} \right) \quad \text{pro } n \text{ sudé}$$

- robustní - není ovlivněn i velkými změnami několika hodnot. Lze často už i pro ordinální měřítko. U našeho příkladu:

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

Medián

- \tilde{x} - číslo, které dělí uspořádaný soubor na dvě stejně velké části. V uspořádaném výběru je uprostřed.

$$\tilde{x} = x_{(\frac{n+1}{2})} \quad \text{pro } n \text{ liché}$$

$$\tilde{x} = \frac{1}{2} \left(x_{(\frac{n}{2})} + x_{(\frac{n}{2}+1)} \right) \quad \text{pro } n \text{ sudé}$$

- robustní - není ovlivněn i velkými změnami několika hodnot. Lze často už i pro ordinální měřítko. U našeho příkladu:

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

$$\tilde{x} = \frac{1}{2} (x_{(31)} + x_{(32)}) = 110$$

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = X_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Kvantily: percentily, decily, kvartily

α -kvantil x_α ($\alpha \in (0, 1)$) - dělí uspořádaný soubor na dvě části tak, že právě α -podíl těch nejmenších hodnot je menších než x_α

- $x_\alpha = x_{(\lceil \alpha n \rceil)}$,
kde $\lceil a \rceil$ označuje a , pokud je to celé číslo, jinak nejbližší vyšší celé číslo.
- speciální případy kvantilů:

percentily: $\alpha = 0.01, 0.02, \dots, 0.99$

decily: $\alpha = 0.1, 0.2, \dots, 0.9$

kvartily: $\alpha = 0.25, 0.5, 0.75$

1. (dolní) kvartil značíme $Q_1 = x_{0.25}$

3. (horní) kvartil značíme $Q_3 = x_{0.75}$

- medián je vlastně 50%-ní kvantil, 50-tý percentil, 5-tý decil a 2-hý kvartil

Příklad - kvantily

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

- 1. kvartil $Q_1 = X_{0.25} = X_{(\lceil 0.25 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 15.5 \rceil)} = X_{(16)} = 103$
- 3. kvartil $Q_3 = X_{0.75} = X_{(\lceil 0.75 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 46.5 \rceil)} = X_{(47)} = 120$
- 1. decil (10%-ní kvantil)

$$X_{0.1} = X_{(\lceil 0.1 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 6.2 \rceil)} = X_{(7)} = 92$$
- 9. decil (90%-ní kvantil)

$$X_{0.9} = X_{(\lceil 0.9 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 55.8 \rceil)} = X_{(56)} = 134$$

Příklad - kvantily

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

- 1. kvartil $Q_1 = x_{0.25} = X_{(\lceil 0.25 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 15.5 \rceil)} = X_{(16)} = 103$
- 3. kvartil $Q_3 = x_{0.75} = X_{(\lceil 0.75 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 46.5 \rceil)} = X_{(47)} = 120$

- 1. decil (10%-ní kvantil)

$$x_{0.1} = X_{(\lceil 0.1 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 6.2 \rceil)} = X_{(7)} = 92$$

- 9. decil (90%-ní kvantil)

$$x_{0.9} = X_{(\lceil 0.9 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 55.8 \rceil)} = X_{(56)} = 134$$

Příklad - kvantily

72	80	84	84	86	92	92	92	94	96
96	96	97	101	103	103	103	104	105	106
106	106	107	107	107	108	108	108	109	109
109	111	111	111	112	112	112	112	112	113
113	116	117	117	119	120	120	121	123	125
127	128	129	132	133	134	136	138	140	140
141	141								

- 1. kvartil $Q_1 = x_{0.25} = X_{(\lceil 0.25 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 15.5 \rceil)} = X_{(16)} = 103$
- 3. kvartil $Q_3 = x_{0.75} = X_{(\lceil 0.75 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 46.5 \rceil)} = X_{(47)} = 120$
- 1. decil (10%-ní kvantil)

$$x_{0.1} = X_{(\lceil 0.1 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 6.2 \rceil)} = X_{(7)} = 92$$

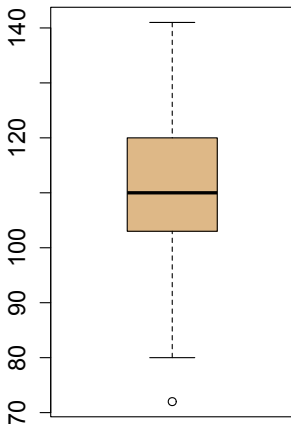
- 9. decil (90%-ní kvantil)

$$x_{0.9} = X_{(\lceil 0.9 \cdot 62 \rceil)} = X_{(\lceil 55.8 \rceil)} = X_{(56)} = 134$$

Boxplot

- česky **krabičkový diagram** - zobrazuje kvartily, medián, minimum, maximum a případně odlehlá pozorování (jsou od bližšího kvartilu dále než $1.5 \cdot (Q_3 - Q_1)$)
- u našeho příkladu:
 $Q_1 = 103, \bar{x} = 110,$
 $Q_3 = 120, 72$ jako odlehlé pozorování

boxplot hodnot IQ

Charakteristiky variability

- měří rozptýlení, proměnlivost, nestejnost, variabilitu souboru dat.
- pro charakteristiku variability s souboru dat x by mělo platit, že pro libovolnou konstantu b a pro libovolnou kladnou konstantu $a > 0$:

$$s(a \cdot x + b) = a \cdot s(x)$$

- přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika nezmění
- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a , pak se výsledná charakteristika zvětší a -krát

Charakteristiky variability

- měří rozptýlení, proměnlivost, nestejnost, variabilitu souboru dat.
- pro charakteristiku variability s souboru dat x by mělo platit, že pro libovolnou konstantu b a pro libovolnou kladnou konstantu $a > 0$:

$$s(a \cdot x + b) = a \cdot s(x)$$

- přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika nezmění
- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a , pak se výsledná charakteristika zvětší a -krát

Rozptyl (variance)

(populační) **rozptyl** $s_x^2 = \text{var}(x)$ - střední kvadratická odchylka od průměru

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n\bar{x}^2 \right) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 \right) - \bar{x}^2$$

- u našeho příkladu:

$$s_x^2 = \frac{1}{62} \left[(107 - 111.0645)^2 + \dots + (94 - 111.0645)^2 \right] = 246.4797$$

- z tabulky četností:

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i (x_i^* - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^M n_i x_i^{*2} \right) - \bar{x}^2$$

- pro rozptyl platí $s_{a \cdot x + b}^2 = a^2 s_x^2$

Rozptyl (variance)

(populační) **rozptyl** $s_x^2 = \text{var}(x)$ - střední kvadratická odchylka od průměru

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n\bar{x}^2 \right) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 \right) - \bar{x}^2$$

- u našeho příkladu:

$$s_x^2 = \frac{1}{62} \left[(107 - 111.0645)^2 + \dots + (94 - 111.0645)^2 \right] = 246.4797$$

- z tabulky četností:

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i (x_i^* - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^M n_i x_i^{*2} \right) - \bar{x}^2$$

- pro rozptyl platí $s_{a \cdot x + b}^2 = a^2 s_x^2$

Rozptyl (variance)

(populační) **rozptyl** $s_x^2 = \text{var}(x)$ - střední kvadratická odchylka od průměru

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n\bar{x}^2 \right) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 \right) - \bar{x}^2$$

- u našeho příkladu:

$$s_x^2 = \frac{1}{62} \left[(107 - 111.0645)^2 + \dots + (94 - 111.0645)^2 \right] = 246.4797$$

- z tabulky četností:

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i (x_i^* - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^M n_i x_i^{*2} \right) - \bar{x}^2$$

- pro rozptyl platí $s_{a \cdot x + b}^2 = a^2 s_x^2$

Rozptyl (variance)

(populační) **rozptyl** $s_x^2 = \text{var}(x)$ - střední kvadratická odchylka od průměru

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n\bar{x}^2 \right) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 \right) - \bar{x}^2$$

- u našeho příkladu:

$$s_x^2 = \frac{1}{62} \left[(107 - 111.0645)^2 + \dots + (94 - 111.0645)^2 \right] = 246.4797$$

- z naší tabulky četností:

$$\begin{aligned} s_x^2 &= \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i (x_i^* - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^M n_i x_i^{*2} \right) - \bar{x}^2 \\ &= (1 \cdot 75^2 + \dots + 4 \cdot 145^2) - 111.7742^2 = 257.3361 \end{aligned}$$

- pro rozptyl platí $s_{a \cdot x + b}^2 = a^2 s_x^2$

Rozptyl (variance)

(populační) **rozptyl** $s_x^2 = \text{var}(x)$ - střední kvadratická odchylka od průměru

$$s_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 - n\bar{x}^2 \right) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i^2 \right) - \bar{x}^2$$

- u našeho příkladu:

$$s_x^2 = \frac{1}{62} \left[(107 - 111.0645)^2 + \dots + (94 - 111.0645)^2 \right] = 246.4797$$

- z naší tabulky četností:

$$\begin{aligned} s_x^2 &= \frac{1}{n} \sum_{i=1}^M n_i (x_i^* - \bar{x})^2 = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^M n_i x_i^{*2} \right) - \bar{x}^2 \\ &= (1 \cdot 75^2 + \dots + 4 \cdot 145^2) - 111.7742^2 = 257.3361 \end{aligned}$$

- pro rozptyl platí $s_{a \cdot x + b}^2 = a^2 s_x^2$

Směrodatná odchylka, variační koeficient

(nevýběrová) **směrodatná odchylka**: odmocnina z rozptylu

$$s_x = \sqrt{s_x^2}$$

- stejný fyzikální rozměr jako původní data

variační koeficient:

$$v = \frac{s_x}{\bar{x}}$$

- definován pouze pro kladné hodnoty $x_1, \dots, x_n > 0$
- nezávisí na volbě měřítka, lze použít na porovnání různých souborů

u našich dat: $s_x = \sqrt{246.4797} = 15.70$

$$v = \frac{15.70}{111.0645} = 0.1414$$

Směrodatná odchylka, variační koeficient

(nevýběrová) **směrodatná odchylka**: odmocnina z rozptylu

$$s_x = \sqrt{s_x^2}$$

- stejný fyzikální rozměr jako původní data

variační koeficient:

$$v = \frac{s_x}{\bar{x}}$$

- definován pouze pro kladné hodnoty $x_1, \dots, x_n > 0$
- nezávisí na volbě měřítka, lze použít na porovnání různých souborů

u našich dat: $s_x = \sqrt{246.4797} = 15.70$

$$v = \frac{15.70}{111.0645} = 0.1414$$

Směrodatná odchylka, variační koeficient

(nevýběrová) **směrodatná odchylka**: odmocnina z rozptylu

$$s_x = \sqrt{s_x^2}$$

- stejný fyzikální rozměr jako původní data

variační koeficient:

$$v = \frac{s_x}{\bar{x}}$$

- definován pouze pro kladné hodnoty $x_1, \dots, x_n > 0$
- nezávisí na volbě měřítka, lze použít na porovnání různých souborů

u našich dat: $s_x = \sqrt{246.4797} = 15.70$

$$v = \frac{15.70}{111.0645} = 0.1414$$

Směrodatná odchylka, variační koeficient

(nevýběrová) **směrodatná odchylka**: odmocnina z rozptylu

$$s_x = \sqrt{s_x^2}$$

- stejný fyzikální rozměr jako původní data

variační koeficient:

$$v = \frac{s_x}{\bar{x}}$$

- definován pouze pro kladné hodnoty $x_1, \dots, x_n > 0$
- nezávisí na volbě měřítka, lze použít na porovnání různých souborů

u našich dat: $s_x = \sqrt{246.4797} = 15.70$
 $v = \frac{15.70}{111.0645} = 0.1414$

Směrodatná odchylka, variační koeficient

(nevýběrová) **směrodatná odchylka**: odmocnina z rozptylu

$$s_x = \sqrt{s_x^2}$$

- stejný fyzikální rozměr jako původní data

variační koeficient:

$$v = \frac{s_x}{\bar{x}}$$

- definován pouze pro kladné hodnoty $x_1, \dots, x_n > 0$
- nezávisí na volbě měřítka, lze použít na porovnání různých souborů

u našich dat: $s_x = \sqrt{246.4797} = 15.70$
 $v = \frac{15.70}{111.0645} = 0.1414$

rozpětí: rozdíl maxima a minima souboru

$$R = x_{(n)} - x_{(1)}$$

mezikvartilové rozpětí: rozdíl třetího a prvního kvartilu

$$R_M = Q_3 - Q_1 = x_{0.75} - x_{0.25}$$

střední odchylka: průměr absolutních odchylek od mediánu

(nebo průměru)

$$d = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |x_i - \tilde{x}|$$

u našich dat: $R = 141 - 72 = 69$ $R_M = 120 - 103 = 17$

$$d = \frac{1}{62} (|107 - 110| + \dots + |94 - 110|) = 12.03$$

rozpětí: rozdíl maxima a minima souboru

$$R = x_{(n)} - x_{(1)}$$

mezikvartilové rozpětí: rozdíl třetího a prvního kvartilu

$$R_M = Q_3 - Q_1 = x_{0.75} - x_{0.25}$$

střední odchylka: průměr absolutních odchylek od mediánu

(nebo průměru)

$$d = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |x_i - \tilde{x}|$$

u našich dat: $R = 141 - 72 = 69$ $R_M = 120 - 103 = 17$

$$d = \frac{1}{62} (|107 - 110| + \dots + |94 - 110|) = 12.03$$

rozpětí: rozdíl maxima a minima souboru

$$R = x_{(n)} - x_{(1)}$$

mezikvartilové rozpětí: rozdíl třetího a prvního kvartilu

$$R_M = Q_3 - Q_1 = x_{0.75} - x_{0.25}$$

střední odchylka: průměr absolutních odchylek od mediánu
(nebo průměru)

$$d = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |x_i - \tilde{x}|$$

u našich dat: $R = 141 - 72 = 69$ $R_M = 120 - 103 = 17$

$$d = \frac{1}{62} (|107 - 110| + \dots + |94 - 110|) = 12.03$$

rozpětí: rozdíl maxima a minima souboru

$$R = x_{(n)} - x_{(1)}$$

mezikvartilové rozpětí: rozdíl třetího a prvního kvartilu

$$R_M = Q_3 - Q_1 = x_{0.75} - x_{0.25}$$

střední odchylka: průměr absolutních odchylek od mediánu
(nebo průměru)

$$d = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |x_i - \tilde{x}|$$

u našich dat: $R = 141 - 72 = 69$ $R_M = 120 - 103 = 17$

$$d = \frac{1}{62} (|107 - 110| + \dots + |94 - 110|) = 12.03$$

Charakteristiky tvaru

- měří tvar rozdělení hodnot v souboru dat.
- pro charakteristiku tvaru γ souboru dat x by mělo platit, že pro libovolnou konstantu b a pro libovolnou kladnou konstantu $a > 0$:

$$\gamma(a \cdot x + b) = \gamma(x)$$

- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a nebo přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika nezmění.
- proto je počítáme ze standardizovaných hodnot

$$\frac{x_j - \bar{x}}{s_x}$$

Charakteristiky tvaru

- měří tvar rozdělení hodnot v souboru dat.
- pro charakteristiku tvaru γ souboru dat x by mělo platit, že pro libovolnou konstantu b a pro libovolnou kladnou konstantu $a > 0$:

$$\gamma(a \cdot x + b) = \gamma(x)$$

- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a nebo přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika nezmění.
- proto je počítáme ze standardizovaných hodnot

$$\frac{x_j - \bar{x}}{s_x}$$

Charakteristiky tvaru

- měří tvar rozdělení hodnot v souboru dat.
- pro charakteristiku tvaru γ souboru dat x by mělo platit, že pro libovolnou konstantu b a pro libovolnou kladnou konstantu $a > 0$:

$$\gamma(a \cdot x + b) = \gamma(x)$$

- vynásobíme-li každou hodnotu konstantou a nebo přičteme-li ke všem hodnotám konstantu b , tak se výsledná charakteristika nezmění.
- proto je počítáme ze standardizovaných hodnot

$$\frac{x_j - \bar{x}}{s_x}$$

koeficient šikmosti: průměr třetích mocnin standardizovaných hodnot

$$g_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^3$$

- měří zešikmení rozdělení (symetrické ≈ 0 , pravý chvost > 0 , levý chvost < 0)

koeficient špičatosti: průměr čtvrtých mocnin standardizovaných hodnot

$$g_2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^4 - 3$$

- měří “špičatost” rozdělení (koncentrace kolem středu a na chvostech > 0 , “ploché” rozdělení < 0)

Lze použít pro porovnání (ověření) s normálním rozdělením, pro které $g_1 \doteq g_2 \doteq 0$.

u našich dat: $g_1 = 0.0159$ $g_2 = -0.241$

koeficient šikmosti: průměr třetích mocnin standardizovaných hodnot

$$g_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^3$$

- měří zešikmení rozdělení (symetrické ≈ 0 , pravý chvost > 0 , levý chvost < 0)

koeficient špičatosti: průměr čtvrtých mocnin standardizovaných hodnot

$$g_2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^4 - 3$$

- měří “špičatost” rozdělení (koncentrace kolem středu a na chvostech > 0 , “ploché” rozdělení < 0)

Lze použít pro porovnání (ověření) s normálním rozdělením, pro které $g_1 \doteq g_2 \doteq 0$.

u našich dat: $g_1 = 0.0159$ $g_2 = -0.241$

koeficient šikmosti: průměr třetích mocnin standardizovaných hodnot

$$g_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^3$$

- měří zešikmení rozdělení (symetrické ≈ 0 , pravý chvost > 0 , levý chvost < 0)

koeficient špičatosti: průměr čtvrtých mocnin standardizovaných hodnot

$$g_2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^4 - 3$$

- měří “špičatost” rozdělení (koncentrace kolem středu a na chvostech > 0 , “ploché” rozdělení < 0)

Lze použít pro porovnání (ověření) s normálním rozdělením, pro které $g_1 \doteq g_2 \doteq 0$.

u našich dat: $g_1 = 0.0159$ $g_2 = -0.241$

koeficient šikmosti: průměr třetích mocnin standardizovaných hodnot

$$g_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^3$$

- měří zešikmení rozdělení (symetrické ≈ 0 , pravý chvost > 0 , levý chvost < 0)

koeficient špičatosti: průměr čtvrtých mocnin standardizovaných hodnot

$$g_2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^4 - 3$$

- měří “špičatost” rozdělení (koncentrace kolem středu a na chvostech > 0 , “ploché” rozdělení < 0)

Lze použít pro porovnání (ověření) s normálním rozdělením, pro které $g_1 \doteq g_2 \doteq 0$.

u našich dat: $g_1 = 0.0159$ $g_2 = -0.241$

koeficient šikmosti: průměr třetích mocnin standardizovaných hodnot

$$g_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^3$$

- měří zešikmení rozdělení (symetrické ≈ 0 , pravý chvost > 0 , levý chvost < 0)

koeficient špičatosti: průměr čtvrtých mocnin standardizovaných hodnot

$$g_2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^4 - 3$$

- měří “špičatost” rozdělení (koncentrace kolem středu a na chvostech > 0 , “ploché” rozdělení < 0)

Lze použít pro porovnání (ověření) s normálním rozdělením, pro které $g_1 \doteq g_2 \doteq 0$.

u našich dat: $g_1 = 0.0159$

$g_2 = -0.241$

koeficient šikmosti: průměr třetích mocnin standardizovaných hodnot

$$g_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^3$$

- měří zešikmení rozdělení (symetrické ≈ 0 , pravý chvost > 0 , levý chvost < 0)

koeficient špičatosti: průměr čtvrtých mocnin standardizovaných hodnot

$$g_2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right)^4 - 3$$

- měří “špičatost” rozdělení (koncentrace kolem středu a na chvostech > 0 , “ploché” rozdělení < 0)

Lze použít pro porovnání (ověření) s normálním rozdělením, pro které $g_1 \doteq g_2 \doteq 0$.

u našich dat: $g_1 = 0.0159$ $g_2 = -0.241$

Příklad - vícerozměrný

- vícerozměrná data (zajímá nás více znaků)

- zjištěno IQ, pohlaví, průměrná známka v pololetí v 7. a 8. třídě 62 žáků
- jak zhodnotit vztah (závislost) mezi jednotlivými znaky?
- vypočtením vhodné statistiky (čísla) nebo grafickým zobrazením

Příklad - vícerozměrný

- vícerozměrná data (zajímá nás více znaků)

- zjištěno IQ, pohlaví, průměrná známka v pololetí v 7. a 8. třídě 62 žáků
- jak zhodnotit vztah (závislost) mezi jednotlivými znaky?
- vypočtením vhodné statistiky (čísla) nebo grafickým zobrazením

Příklad - vícerozměrný

- vícerozměrná data (zajímá nás více znaků)

- zjištěno IQ, pohlaví, průměrná známka v pololetí v 7. a 8. třídě 62 žáků
- jak zhodnotit vztah (závislost) mezi jednotlivými znaky?
- vypočtením vhodné statistiky (čísla) nebo grafickým zobrazením

Příklad - naměřená vícerozměrná data

Dívka	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1
Zn7	1	1	3.15	1.62	2.69	1.92	2.38	1	1.4	1.46
Zn8	1	1	3	1.73	2.09	2.09	2.55	1	1.9	1.45
IQ	107	141	105	111	112	96	103	140	136	92

Dívka	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0
Zn7	1.85	3.15	1.15	1	1.69	1.6	1.62	1.38	1.7	3.23
Zn8	1.45	3.18	1.18	1	1.91	1.72	1.63	1.36	1.9	3.36
IQ	92	72	123	140	112	127	120	106	117	92

Dívka	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1
Zn7	2.07	1.84	1.2	1.31	1.4	1.53	1.84	1	1.3	1.4
Zn8	2.45	1.9	1.36	1.45	1.73	1.6	1.54	1	1.45	1.82
IQ	107	108	117	141	109	109	106	113	112	119

Dívka	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0
Zn7	1	2.92	2.23	1.69	2.61	1.07	1.46	2.15	1.69	1.38
Zn8	1	2.82	2.45	1.54	2.54	1	1.36	1.9	1.82	1.18
IQ	138	109	80	111	86	111	120	96	103	112

vícerozměrná data - pokračování

Dívka	1	1	1	0	0	1	0	1	1	0
Zn7	1.46	1.6	1.07	1.3	2.08	2	1.69	1.4	2.23	1.6
Zn8	1.54	1.63	1	1.27	1.54	2.09	1.91	1.45	2	1.81
IQ	104	103	125	101	132	113	108	106	97	121

Dívka	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0
Zn7	1.07	3.13	1.84	1.8	1	1.92	2.2	1.53	1.3	1
Zn8	1.27	3.27	1.82	1.63	1	1.9	2.25	1.54	1.45	1.18
IQ	134	84	108	84	129	116	107	112	128	133

Dívka	0	0
Zn7	2.85	2.61
Zn8	2.91	2.81
IQ	96	94

Grafické znázornění závislosti

- **Záleží na typu měřítka**
- pro závislost kvantit. znaku na kvalitativním lze nakreslit boxplot/histogram pro každou kategorii kvalit. znaku
- zobrazení závislosti IQ na pohlaví
- $\bar{x}_{hoch} = 112.0$
 $\bar{x}_{divka} = 110.2$

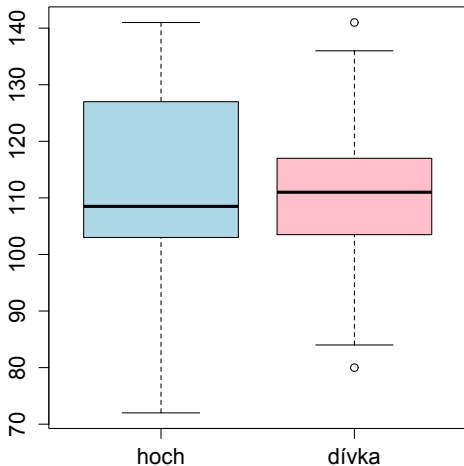
Grafické znázornění závislosti

- Záleží na typu měřítka
- pro závislost kvantit. znaku na kvalitativním lze nakreslit boxplot/histogram pro každou kategorii kvalit. znaku
- zobrazení závislosti IQ na pohlaví
- $\bar{x}_{hoch} = 112.0$
 $\bar{x}_{divka} = 110.2$

Grafické znázornění závislosti

- Záleží na typu měřítka
- pro závislost kvantit. znaku na kvalitativním lze nakreslit boxplot/histogram pro každou kategorii kvalit. znaku
- zobrazení závislosti IQ na pohlaví
- $\bar{x}_{hoch} = 112.0$
 $\bar{x}_{divka} = 110.2$

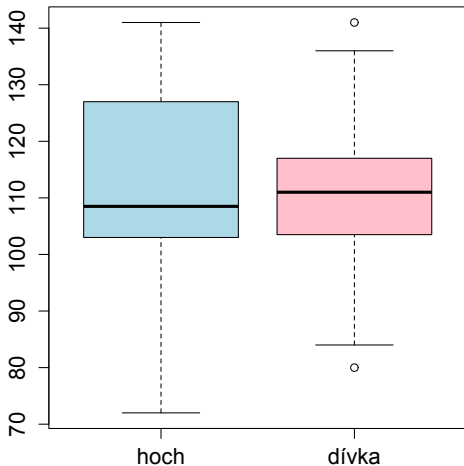
boxplot IQ zvlášt' pro obě pohlaví

Grafické znázornění závislosti

- Záleží na typu měřítka
- pro závislost kvantit. znaku na kvalitativním lze nakreslit boxplot/histogram pro každou kategorii kvalit. znaku
- zobrazení závislosti IQ na pohlaví
- $\bar{X}_{hoch} = 112.0$
 $\bar{X}_{divka} = 110.2$

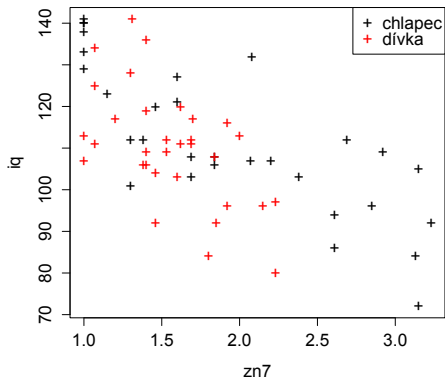
boxplot IQ zvlášť pro obě pohlaví

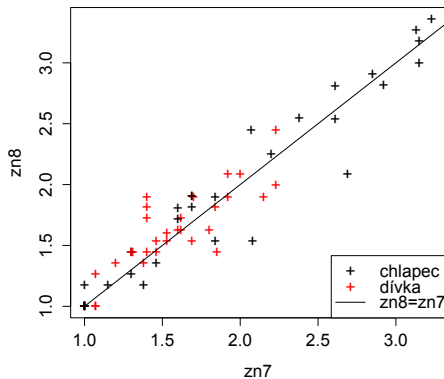
Grafické znázornění závislosti - 2

Rozptylový diagram: závislost dvou kvantitativních znaků

záporná korelace

kladná korelace

Charakteristiky závislosti

dva znaky na každé jednotce, tj. máme $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$

kovariance: měří směr závislosti, ovlivněna změnou měřítka

$$s_{xy} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i y_i \right) - \bar{x} \cdot \bar{y},$$

- Platí $s_{xx} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = s_x^2$, $s_{yy} = s_y^2$

(Pearsonův) korelační koeficient: normovaná kovariance, měří směr i velikost závislosti

$$r_{x,y} = \frac{s_{xy}}{\sqrt{s_x^2 s_y^2}} = \frac{s_{xy}}{s_x s_y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \cdot \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$$

- u našich dat pro znaky IQ a zn7:

$$r_{IQ,zn7} = \frac{-6.2876}{15.6997 \cdot 0.6106} = -0.6559$$

Charakteristiky závislosti

dva znaky na každé jednotce, tj. máme $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$

kovariance: měří směr závislosti, ovlivněna změnou měřítka

$$s_{xy} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i y_i \right) - \bar{x} \cdot \bar{y},$$

- Platí $s_{xx} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = s_x^2$, $s_{yy} = s_y^2$

(Pearsonův) **korelační koeficient:** normovaná kovariance, měří směr i velikost závislosti

$$r_{x,y} = \frac{s_{xy}}{\sqrt{s_x^2 s_y^2}} = \frac{s_{xy}}{s_x s_y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \cdot \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$$

- u našich dat pro znaky IQ a zn7:

$$r_{IQ,zn7} = \frac{-6.2876}{15.6997 \cdot 0.6106} = -0.6559$$

Charakteristiky závislosti

dva znaky na každé jednotce, tj. máme $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$

kovariance: měří směr závislosti, ovlivněna změnou měřítka

$$s_{xy} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i y_i \right) - \bar{x} \cdot \bar{y},$$

- Platí $s_{xx} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = s_x^2$, $s_{yy} = s_y^2$

(Pearsonův) korelační koeficient: normovaná kovariance, měří směr i velikost závislosti

$$r_{x,y} = \frac{s_{xy}}{\sqrt{s_x^2 s_y^2}} = \frac{s_{xy}}{s_x s_y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \cdot \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$$

- u našich dat pro znaky IQ a zn7:

$$r_{IQ,zn7} = \frac{-6.2876}{15.6997 \cdot 0.6106} = -0.6559$$

Charakteristiky závislosti

dva znaky na každé jednotce, tj. máme $(x_1, y_1), \dots, (x_n, y_n)$

kovariance: měří směr závislosti, ovlivněna změnou měřítka

$$s_{xy} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) = \frac{1}{n} \left(\sum_{i=1}^n x_i y_i \right) - \bar{x} \cdot \bar{y},$$

- Platí $s_{xx} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 = s_x^2$, $s_{yy} = s_y^2$

(Pearsonův) korelační koeficient: normovaná kovariance, měří směr i velikost závislosti

$$r_{x,y} = \frac{s_{xy}}{\sqrt{s_x^2 s_y^2}} = \frac{s_{xy}}{s_x s_y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i - \bar{x}}{s_x} \right) \cdot \left(\frac{y_i - \bar{y}}{s_y} \right)$$

- u našich dat pro znaky IQ a zn7:

$$r_{IQ,zn7} = \frac{-6.2876}{15.6997 \cdot 0.6106} = -0.6559$$

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Korelační koeficient

- měří směr a míru lineární závislosti
- nabývá jen hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$
- $r_{x,y} \approx 0$ (znaky x a y vzájemně nezávislé)
- $r_{x,y}$ blízko 1 (kladná závislost: s rostoucím x znak y v průměru roste)
- $r_{x,y}$ blízko -1 (záporná závislost: s rostoucím x znak y v průměru klesá)

U našich dat lze spočítat pro každou dvojici znaků dívka, iq, zn7, zn8: tzv. **korelační matice**

	dívka	iq	zn7	zn8
dívka	1.0000	-0.0597	-0.3054	-0.2661
iq	-0.0597	1.0000	-0.6559	-0.6236
zn7	-0.3054	-0.6559	1.0000	0.9481
zn8	-0.2661	-0.6236	0.9481	1.0000

Regresní přímka - metoda nejmenších čtverců

- Máme sadu dvojic (x_i, y_i) , $i = 1, \dots, n$. Chceme z daných hodnot znaku x odhadnout hodnoty znaku y . Předpokládáme lineární závislost y na x , tj. že přibližně platí

$$y \doteq a + b \cdot x$$

- Parametry a a b regresní přímky se odhadnou **metodou nejmenších čtverců**, tj. hledáme hodnoty, pro které je výraz $\sum_{i=1}^n (y_i - (a + b \cdot x_i))^2$ minimální. Řešením jsou:

$$\hat{b} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i \cdot y_i) - n \cdot \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sum_{i=1}^n x_i^2 - n \cdot \bar{x}^2} = \frac{S_{xy}}{S_x^2} \quad \hat{a} = \bar{y} - \hat{b} \cdot \bar{x}$$

Regresní přímka - metoda nejmenších čtverců

- Máme sadu dvojic (x_i, y_i) , $i = 1, \dots, n$. Chceme z daných hodnot znaku x odhadnout hodnoty znaku y . Předpokládáme lineární závislost y na x , tj. že přibližně platí

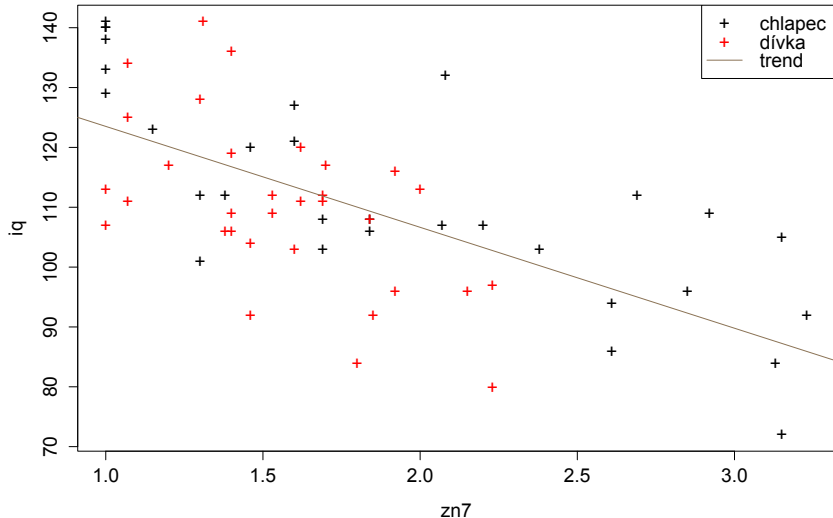
$$y \doteq a + b \cdot x$$

- Parametry a a b regresní přímky se odhadnou **metodou nejmenších čtverců**, tj. hledáme hodnoty, pro které je výraz $\sum_{i=1}^n (y_i - (a + b \cdot x_i))^2$ minimální. Řešením jsou:

$$\hat{b} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i \cdot y_i) - n \cdot \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sum_{i=1}^n x_i^2 - n \cdot \bar{x}^2} = \frac{S_{xy}}{S_x^2} \qquad \hat{a} = \bar{y} - \hat{b} \cdot \bar{x}$$

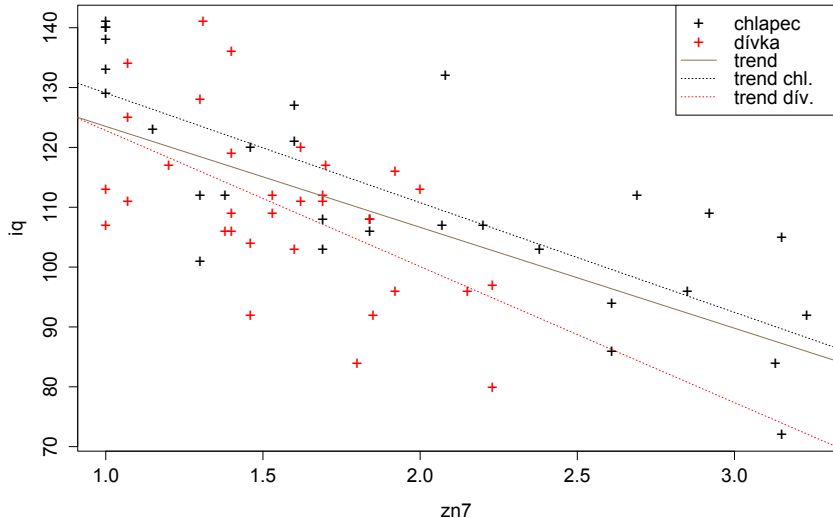
Regresní přímka: znázornění lineární závislosti dvou kvantitativních znaků

lineární regrese

Regresní přímka: znázornění lineární závislosti dvou kvantitativních znaků

lineární regrese

Matematická statistika

Předpokládáme, že napozorovaná data X_1, X_2, \dots, X_n jsou náhodným vzorkem z populace a řídí se nějakým modelem s neznámými parametry

- Snaha: odhadnout tyto neznámé parametry
- Nejčastěji předpokládáme model tzv. normálního (Gaussova) nebo binomického rozdělení pravděpodobnosti.

Matematická statistika

Předpokládáme, že napozorovaná data X_1, X_2, \dots, X_n jsou náhodným vzorkem z populace a řídí se nějakým modelem s neznámými parametry

- Snaha: odhadnout tyto neznámé parametry
- Nejčastěji předpokládáme model tzv. normálního (Gaussova) nebo binomického rozdělení pravděpodobnosti.

Matematická statistika

Předpokládáme, že napozorovaná data X_1, X_2, \dots, X_n jsou náhodným vzorkem z populace a řídí se nějakým modelem s neznámými parametry

- Snaha: odhadnout tyto neznámé parametry
- Nejčastěji předpokládáme model tzv. normálního (Gaussova) nebo binomického rozdělení pravděpodobnosti.

Teorie pravděpodobnosti

- se zabývá tzv. **náhodnými pokusy**, tj. pokusy, u nichž výsledek není předem jednoznačně určen

- množinu všech možných výsledků náhodného pokusu označujeme Ω
- prvky Ω označujeme ω_i a nazýváme **elementární jevy**
- **náhodný jev** (ozn. A, B , atpd.) - tvrzení o výsledku náhodného pokusu, je to podmnožina Ω tvořena některými elem. jevy

Pravděpodobnost náhodného jevu A (ozn. $P(A)$): vyjadřuje míru očekávání, že nastane jev A .

- při velkém počtu opakování tohoto náhodného pokusu se relativní četnost jevu A blíží k $P(A)$.

Teorie pravděpodobnosti

- se zabývá tzv. **náhodnými pokusy**, tj. pokusy, u nichž výsledek není předem jednoznačně určen

- množinu všech možných výsledků náhodného pokusu označujeme Ω
- prvky Ω označujeme ω_i a nazýváme **elementární jevy**
- **náhodný jev** (ozn. A, B , atpd.) - tvrzení o výsledku náhodného pokusu, je to podmnožina Ω tvořena některými elem. jevy

Pravděpodobnost náhodného jevu A (ozn. $P(A)$): vyjadřuje míru očekávání, že nastane jev A .

- při velkém počtu opakování tohoto náhodného pokusu se relativní četnost jevu A blíží k $P(A)$.

Teorie pravděpodobnosti

- se zabývá tzv. **náhodnými pokusy**, tj. pokusy, u nichž výsledek není předem jednoznačně určen

- množinu všech možných výsledků náhodného pokusu označujeme Ω
- prvky Ω označujeme ω_i a nazýváme **elementární jevy**
- **náhodný jev** (ozn. A, B , atpd.) - tvrzení o výsledku náhodného pokusu, je to podmnožina Ω tvořena některými elem. jevy

Pravděpodobnost náhodného jevu A (ozn. $P(A)$): vyjadřuje míru očekávání, že nastane jev A .

- při velkém počtu opakování tohoto náhodného pokusu se relativní četnost jevu A blíží k $P(A)$.

Teorie pravděpodobnosti

- se zabývá tzv. **náhodnými pokusy**, tj. pokusy, u nichž výsledek není předem jednoznačně určen

- množinu všech možných výsledků náhodného pokusu označujeme Ω
- prvky Ω označujeme ω_i a nazýváme **elementární jevy**
- **náhodný jev** (ozn. A, B , atpd.) - tvrzení o výsledku náhodného pokusu, je to podmnožina Ω tvořena některými elem. jevy

Pravděpodobnost náhodného jevu A (ozn. $P(A)$): vyjadřuje míru očekávání, že nastane jev A .

- při velkém počtu opakování tohoto náhodného pokusu se relativní četnost jevu A blíží k $P(A)$.

Teorie pravděpodobnosti

- se zabývá tzv. **náhodnými pokusy**, tj. pokusy, u nichž výsledek není předem jednoznačně určen

- množinu všech možných výsledků náhodného pokusu označujeme Ω
- prvky Ω označujeme ω_i a nazýváme **elementární jevy**
- **náhodný jev** (ozn. A, B , atpd.) - tvrzení o výsledku náhodného pokusu, je to podmnožina Ω tvořena některými elem. jevy

Pravděpodobnost náhodného jevu A (ozn. $P(A)$): vyjadřuje míru očekávání, že nastane jev A .

- při velkém počtu opakování tohoto náhodného pokusu se relativní četnost jevu A blíží k $P(A)$.

Teorie pravděpodobnosti

- se zabývá tzv. **náhodnými pokusy**, tj. pokusy, u nichž výsledek není předem jednoznačně určen

- množinu všech možných výsledků náhodného pokusu označujeme Ω
- prvky Ω označujeme ω_i a nazýváme **elementární jevy**
- **náhodný jev** (ozn. A, B , atpd.) - tvrzení o výsledku náhodného pokusu, je to podmnožina Ω tvořena některými elem. jevy

Pravděpodobnost náhodného jevu A (ozn. $P(A)$): vyjadřuje míru očekávání, že nastane jev A .

- při velkém počtu opakování tohoto náhodného pokusu se relativní četnost jevu A blíží k $P(A)$.

Klasická pravděpodobnost

- množina všech výsledků náhodného pokusu Ω je složena z konečného počtu (n) elementárních jevů $\omega_1, \dots, \omega_n$
- každý z těchto elementárních jevů je stejně pravděpodobný
- označme $m(A)$ počet elementárních jevů, které tvoří jev (jsou příznivé jevu) A

Potom

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{\text{počet příznivých elem. jevů}}{\text{počet všech elem. jevů}}$$

Klasická pravděpodobnost

- množina všech výsledků náhodného pokusu Ω je složena z konečného počtu (n) elementárních jevů $\omega_1, \dots, \omega_n$
- každý z těchto elementárních jevů je stejně pravděpodobný
- označme $m(A)$ počet elementárních jevů, které tvoří jev (jsou příznivé jevu) A

Potom

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{\text{počet příznivých elem. jevů}}{\text{počet všech elem. jevů}}$$

Klasická pravděpodobnost

- množina všech výsledků náhodného pokusu Ω je složena z konečného počtu (n) elementárních jevů $\omega_1, \dots, \omega_n$
- každý z těchto elementárních jevů je stejně pravděpodobný
- označme $m(A)$ počet elementárních jevů, které tvoří jev (jsou příznivé jevu) A

Potom

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{\text{počet příznivých elem. jevů}}{\text{počet všech elem. jevů}}$$

Klasická pravděpodobnost

- množina všech výsledků náhodného pokusu Ω je složena z konečného počtu (n) elementárních jevů $\omega_1, \dots, \omega_n$
- každý z těchto elementárních jevů je stejně pravděpodobný
- označme $m(A)$ počet elementárních jevů, které tvoří jev (jsou příznivé jevu) A

Potom

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{\text{počet příznivých elem. jevů}}{\text{počet všech elem. jevů}}$$

Klasická pravděpodobnost

- množina všech výsledků náhodného pokusu Ω je složena z konečného počtu (n) elementárních jevů $\omega_1, \dots, \omega_n$
- každý z těchto elementárních jevů je stejně pravděpodobný
- označme $m(A)$ počet elementárních jevů, které tvoří jev (jsou příznivé jevu) A

Potom

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{\text{počet příznivých elem. jevů}}{\text{počet všech elem. jevů}}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad: hod kostkou

- jednou hodíme symetrickou šestistěnou kostkou s čísly $1, 2, \dots, 6$
- jev A - padne šestka
- jev B - padne liché číslo
- každá z 6 možností, které mohou nastat, jsou stejně pravděpodobné
- určíme $m(A) = 1$ a $m(B) = 3$

Proto

$$P(A) = \frac{m(A)}{n} = \frac{1}{6}$$

a

$$P(B) = \frac{m(B)}{n} = \frac{3}{6} = \frac{1}{2}$$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál**: $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Příklad (permutace)

Jaká je pravděpodobnost, že při náhodném seřazení písmen P, A, V, E, L vznikne slovo PAVEL?

- **faktoriál:** $n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n$ je počet způsobů, jak uspořádat do řady n různých prvků - počet **permutací**
- počet všech možností seřazení je tedy $5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$, každá stejně pravděpodobná
- z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{5!} = \frac{1}{120}$

Jak by to dopadlo s písmeny slova ANANAS?

- zde jde o **permutace s opakováním** (některé prvky se opakují), počet možností přeuspořádání je $\frac{6!}{2! \cdot 3!}$, z nich příznivá je pouze jedna
- proto $P = \frac{1}{\frac{6!}{2! \cdot 3!}} = \frac{2! \cdot 3!}{6!} = \frac{2 \cdot 6}{720} = \frac{1}{60}$

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Náhodná veličina

- použití jen náhodných jevů nestačí
- často je výsledkem náhodného pokusu číslo
- např. nás zajímá počet šestek při hodu deseti kostkami, nebo jak dlouho vydrží svítit žárovka

Náhodná veličina: číselné vyjádření výsledku náhodného pokusu

Rozdělení náhodné veličiny: udává jakých hodnot s jakou pravděpodobností veličina nabývá

- rozdělení lze jednoznačně určit např. pomocí distribuční funkce
- **Distribuční funkce** $F_X(x)$ náh. veličiny X určuje pro každé x pravděpodobnost, že je náh. veličina menší než číslo x :

$$F_X(x) = P(X < x) \quad x \in R$$

kumulat. pravděpodobnost (představa: teoretický protějšek kumulativní relativní četnosti počítané v každém bodě R)

Typy rozdělení

Diskrétní rozdělení ($F_X(x)$ "schodovitá"): X je náhodná veličina s diskrétním rozdělením pravděpodobnosti, jestliže existuje seznam hodnot x_1, x_2, \dots a kladných pravděpodobností $P(X = x_1), P(X = x_2), \dots$ splňujících $\sum_i P(X = x_i) = 1$.

Spojitě rozdělení ($F_X(x)$ spojitá): existuje tzv. **hustota** $f_X(x)$, která udává "pravděpodobnost výsledku"
představa: teoretický protějšek hranice histogramu pro délku intervalů jdoucích k nule

Typy rozdělení

Diskrétní rozdělení ($F_X(x)$ "schodovitá"): X je náhodná veličina s diskrétním rozdělením pravděpodobnosti, jestliže existuje seznam hodnot x_1, x_2, \dots a kladných pravděpodobností $P(X = x_1), P(X = x_2), \dots$ splňujících $\sum_i P(X = x_i) = 1$.

Spojitě rozdělení ($F_X(x)$ spojitá): existuje tzv. **hustota** $f_X(x)$, která udává "pravděpodobnost výsledku"
představa: teoretický protějšek hranice histogramu pro délku intervalů jdoucích k nule

Typy rozdělení

Diskrétní rozdělení ($F_X(x)$ “schodovitá”): X je náhodná veličina s diskrétním rozdělením pravděpodobnosti, jestliže existuje seznam hodnot x_1, x_2, \dots a kladných pravděpodobností $P(X = x_1), P(X = x_2), \dots$ splňujících $\sum_i P(X = x_i) = 1$.

Spojitě rozdělení ($F_X(x)$ spojitá): existuje tzv. **hustota** $f_X(x)$, která udává “pravděpodobnost výsledku”
představa: teoretický protějšek hranice histogramu pro délku intervalů jdoucích k nule

Příklad 1

(diskrétní rozdělení): Ze zkušenosti je známo, že rozdělení výsledku z předmětu MV2 u náhodně vybraného studenta (X) je následující:

x_j	1	2	3	4
$P(X = x_j)$	0,05	0,2	0,4	0,35

Určete $P(X < 3)$ a distribuční funkci náhodné veličiny X .

- $P(X < 3) = P(X = 1) + P(X = 2) = 0,05 + 0,2 = 0,25$
- nutno určit $F_X(x) = P(X < x)$ pro každé $x \in R$

Příklad 1

(diskrétní rozdělení): Ze zkušenosti je známo, že rozdělení výsledku z předmětu MV2 u náhodně vybraného studenta (X) je následující:

x_j	1	2	3	4
$P(X = x_j)$	0,05	0,2	0,4	0,35

Určete $P(X < 3)$ a distribuční funkci náhodné veličiny X .

- $P(X < 3) = P(X = 1) + P(X = 2) = 0,05 + 0,2 = 0,25$
- nutno určit $F_X(x) = P(X < x)$ pro každé $x \in R$

Příklad 1

(diskrétní rozdělení): Ze zkušenosti je známo, že rozdělení výsledku z předmětu MV2 u náhodně vybraného studenta (X) je následující:

x_j	1	2	3	4
$P(X = x_j)$	0,05	0,2	0,4	0,35

Určete $P(X < 3)$ a distribuční funkci náhodné veličiny X .

- $P(X < 3) = P(X = 1) + P(X = 2) = 0,05 + 0,2 = 0,25$
- nutno určit $F_X(x) = P(X < x)$ pro každé $x \in R$

Příklad 1

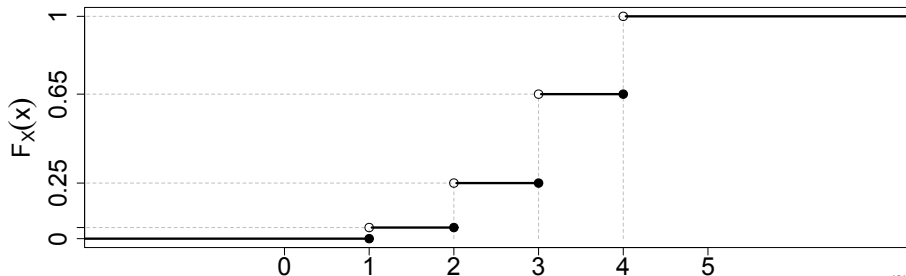
(diskrétní rozdělení): Ze zkušenosti je známo, že rozdělení výsledku z předmětu MV2 u náhodně vybraného studenta (X) je následující:

x_j	1	2	3	4
$P(X = x_j)$	0,05	0,2	0,4	0,35

Určete $P(X < 3)$ a distribuční funkci náhodné veličiny X .

- $F_X(3) = P(X < 3) = P(X = 1) + P(X = 2) = 0,05 + 0,2 = 0,25$
- nutno určit $F_X(x) = P(X < x)$ pro každé $x \in R$

Graf distribuční funkce X

Příklad 2

(spojité rozdělení): Tramvaj jezdí v pravidelných pětiminutových intervalech. Předpokládejme, že čas našeho příchodu na zastávku je náhodný. Jaké je rozdělení náhodné veličiny X značící dobu čekání na tramvaj? ▶ k rovnoměrnému rozdělení

- stačí určit distribuční funkci $F_X(x)$ nebo hustotu rozdělení $f_X(x)$ pro každé $x \in R$
- zřejmě pro $x \in (0, 5)$ platí $F_X(x) = P(X < x) = \frac{x}{5}$, a $f_X(x) = \frac{1}{5}$

Příklad 2

(spojité rozdělení): Tramvaj jezdí v pravidelných pětiminutových intervalech. Předpokládejme, že čas našeho příchodu na zastávku je náhodný. Jaké je rozdělení náhodné veličiny X značící dobu čekání na tramvaj? ▶ k rovnoměrnému rozdělení

- stačí určit distribuční funkci $F_X(x)$ nebo hustotu rozdělení $f_X(x)$ pro každé $x \in R$
- zřejmě pro $x \in (0, 5)$ platí $F_X(x) = P(X < x) = \frac{x}{5}$, a $f_X(x) = \frac{1}{5}$

Příklad 2

(spojité rozdělení): Tramvaj jezdí v pravidelných pětiminutových intervalech. Předpokládejme, že čas našeho příchodu na zastávku je náhodný. Jaké je rozdělení náhodné veličiny X značící dobu čekání na tramvaj? ▶ k rovnoměrnému rozdělení

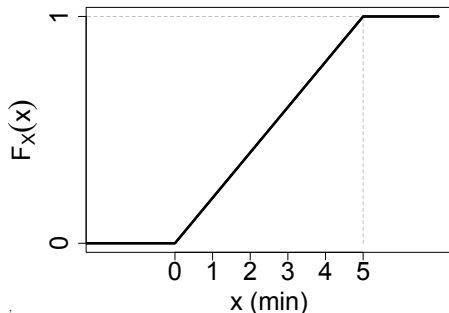
- stačí určit distribuční funkci $F_X(x)$ nebo hustotu rozdělení $f_X(x)$ pro každé $x \in R$
- zřejmě pro $x \in (0, 5)$ platí $F_X(x) = P(X < x) = \frac{x}{5}$, a $f_X(x) = \frac{1}{5}$

Příklad 2

(spojité rozdělení): Tramvaj jezdí v pravidelných pětiminutových intervalech. Předpokládejme, že čas našeho příchodu na zastávku je náhodný. Jaké je rozdělení náhodné veličiny X značící dobu čekání na tramvaj? ▶ k rovnoměrnému rozdělení

- stačí určit distribuční funkci $F_X(x)$ nebo hustotu rozdělení $f_X(x)$ pro každé $x \in R$
- zřejmě pro $x \in (0, 5)$ platí $F_X(x) = P(X < x) = \frac{x}{5}$, a $f_X(x) = \frac{1}{5}$

Graf distribuční funkce X

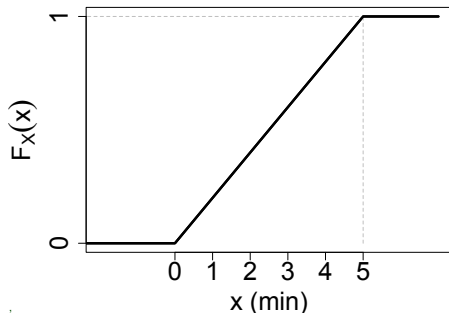

Příklad 2

(spojité rozdělení): Tramvaj jezdí v pravidelných pětiminutových intervalech. Předpokládejme, že čas našeho příchodu na zastávku je náhodný. Jaké je rozdělení náhodné veličiny X značící dobu čekání na tramvaj? ▶ k rovnoměrnému rozdělení

- stačí určit distribuční funkci $F_X(x)$ nebo hustotu rozdělení $f_X(x)$ pro každé $x \in R$
- zřejmě pro $x \in (0, 5)$ platí $F_X(x) = P(X < x) = \frac{x}{5}$, a $f_X(x) = \frac{1}{5}$

Graf distribuční funkce X

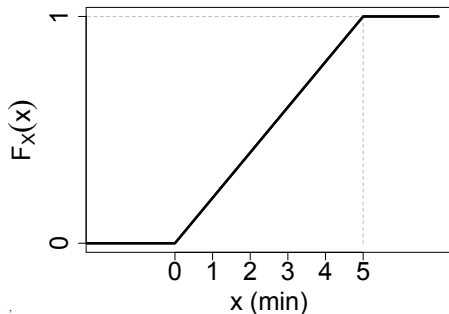

Příklad 2

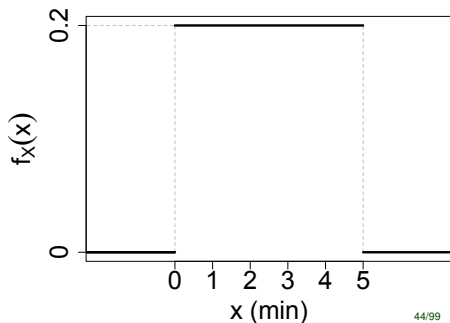
(spojité rozdělení): Tramvaj jezdí v pravidelných pětiminutových intervalech. Předpokládejme, že čas našeho příchodu na zastávku je náhodný. Jaké je rozdělení náhodné veličiny X značící dobu čekání na tramvaj? ▶ k rovnoměrnému rozdělení

- stačí určit distribuční funkci $F_X(x)$ nebo hustotu rozdělení $f_X(x)$ pro každé $x \in \mathbb{R}$
- zřejmě pro $x \in (0, 5)$ platí $F_X(x) = P(X < x) = \frac{x}{5}$, a $f_X(x) = \frac{1}{5}$

Graf distribuční funkce X

Graf hustoty X

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u **Pr. 1**: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojité rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u **Pr. 2**: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u **Pr 1**: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojité rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u **Pr 2**: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u ▶ Příklad 1: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojitě rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u ▶ Příklad 2: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u ▶ Příklad 1: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojitě rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u ▶ Příklad 2: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u ▶ Příklad 1: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojitě rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u ▶ Příklad 2: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u ▶ Příklad 1: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojitě rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u ▶ Příklad 2: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Střední hodnota

Střední hodnota (očekávaná hodnota) náhodné veličiny X - hodnota, kolem které se kumulují hodnoty náhodné veličiny X

- pro diskrétní rozdělení: vážený průměr možných hodnot, váhami jsou pravděpodobnosti hodnot

$$EX = \sum_i x_i \cdot P(X = x_i) = x_1 \cdot P(X = x_1) + x_2 \cdot P(X = x_2) + \dots$$

u ▶ Příklad 1: $EX = 1 \cdot 0,05 + 2 \cdot 0,2 + 3 \cdot 0,4 + 4 \cdot 0,35 = 3,05$
(střední, očekávaná známka)

- pro spojitě rozdělení: integrál všech možných hodnot x , váhovou funkcí je hustota

$$EX = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot f_X(x) dx$$

u ▶ Příklad 2: $EX = \int_{-\infty}^0 x \cdot 0 dx + \int_0^5 x \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} x \cdot 0 dx = \frac{5}{2}$
(střední, očekávaná doba čekání)

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned} \text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots \end{aligned}$$

u **Pr. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Pr. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Pr. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Pr. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Pr. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Pr. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Př. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Př. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $var X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned} var X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots \end{aligned}$$

u **Př. 1**:

$$var X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$var X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Př. 2**:

$$var X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{var X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Př. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Př. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Př. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Př. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx = 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Př. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Př. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Rozptyl

Rozptyl náh. vel. X : $\text{var } X = E(X - EX)^2$ - udává variabilitu rozdělení náhodné veličiny X kolem její střední hodnoty, je to střední hodnota čtverců odchylek možných hodnot od střední hodnoty

- pro diskrétní rozdělení:

$$\begin{aligned}\text{var } X &= E(X - EX)^2 = \sum_i (x_i - EX)^2 \cdot P(X = x_i) = \\ &= (x_1 - EX)^2 \cdot P(X = x_1) + (x_2 - EX)^2 \cdot P(X = x_2) + \dots\end{aligned}$$

u **Př. 1**:

$$\text{var } X = 2,05^2 \cdot 0,05 + 1,05^2 \cdot 0,2 + 0,05^2 \cdot 0,4 + 0,95^2 \cdot 0,35 = 0,7475$$

- pro spojité rozdělení:

$$\text{var } X = E(X - EX)^2 = \int_{-\infty}^{\infty} (x - EX)^2 \cdot f_X(x) dx$$

u **Př. 2**:

$$\text{var } X = \int_{-\infty}^0 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx + \int_0^5 (x - \frac{5}{2})^2 \cdot \frac{1}{5} dx + \int_5^{\infty} (x - \frac{5}{2})^2 \cdot 0 dx \doteq 2,083$$

$\sqrt{\text{var } X}$ se nazývá **směrodatná odchylka** náh. vel. X

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

10× {
11100
11010
10110
01110
11001
10101
01101
10011
01011
00111

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

10× {
11100
11010
10110
01110
11001
10101
01101
10011
01011
00111

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Příklad

(binomické rozdělení): V testu je 5 otázek, na každou je správná právě jedna z odpovědí a), b), c), d). Jaká je pravděpodobnost, že odpovíme právě na 3 otázky správně, pokud tipujeme náhodně?

- ozn. počet správných odp. jako X
- na každou odpovíme správně s pravděpodobností $p = 1/4$
- odpovědi na jednotlivé otázky jsou nezávislé
- tj. pravděp., že ve třech daných (např. prvních třech) otázkách odpovíme správně a v ostatních nesprávně (ozn. 11100), je $p^3 \cdot (1 - p)^2$
- mohli jsme se ale trefit i v jiných třech otázkách: počet způsobů, jak vybrat tři otázky z pěti, na které můžeme odpovědět správně je $\binom{5}{3} = 10$

10× {
11100
11010
10110
01110
11001
10101
01101
10011
01011
00111

Tedy pravděp., že odpovíme právě na 3 otázky správně
 $P(X = 3) = \binom{5}{3} \cdot p^3 \cdot (1 - p)^2 = 10 \cdot (1/4)^3 \cdot (3/4)^2 = 0,088$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$ $EX = \frac{5}{4}$ $\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$ $EX = \frac{5}{4}$ $\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$ $EX = \frac{5}{4}$ $\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$ $EX = \frac{5}{4}$ $\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$ $EX = \frac{5}{4}$ $\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$

$$EX = \frac{5}{4}$$

$$\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$

$$EX = \frac{5}{4}$$

$$\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$$

Binomické rozdělení

Opakujeme nezávisle stejný náhodný pokus n -krát. Zajímá nás X četnost nějakého náhodného jevu v těchto n pokusech, jestliže je pravděpodobnost tohoto jevu ve všech pokusech stejná, rovna p . X může nabývat pouze hodnot $0, 1, \dots, n$ a má rozdělení dané pravděpodobnostmi

$$P(X = i) = \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i}, \quad i = 0, 1, \dots, n; \quad \text{kde } 0 < p < 1$$

- říkáme, že X má **binomické rozdělení** s parametry n a p
- zkráceně píšeme $X \sim Bi(n, p)$
- střední hodnota $EX = \sum_{i=0}^n i \cdot \binom{n}{i} \cdot p^i \cdot (1 - p)^{n-i} = n \cdot p$
- rozptyl

$$\text{var } X = n \cdot p \cdot (1 - p)$$

u Př.: $X \sim Bi(5, 1/4)$ $EX = \frac{5}{4}$ $\text{var } X = 5 \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{3}{4} = \frac{15}{16}$

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
- zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
- pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
- pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
- nejdůležitější spojité rozdělení

▶ Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
 - zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
 - pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
 - pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
 - nejdůležitější spojité rozdělení
- ▶ Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
 - zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
 - pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
 - pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
 - nejdůležitější spojité rozdělení
- ▶ Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
 - zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
 - pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
 - pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
 - nejdůležitější spojité rozdělení
- Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
- zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
- pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
- pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
- nejdůležitější spojité rozdělení

► Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
- zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
- pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
- pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
- nejdůležitější spojité rozdělení

► Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

Normální (Gaussovo) rozdělení

Nechť X je náhodná veličina se spojitým rozdělením s hustotou

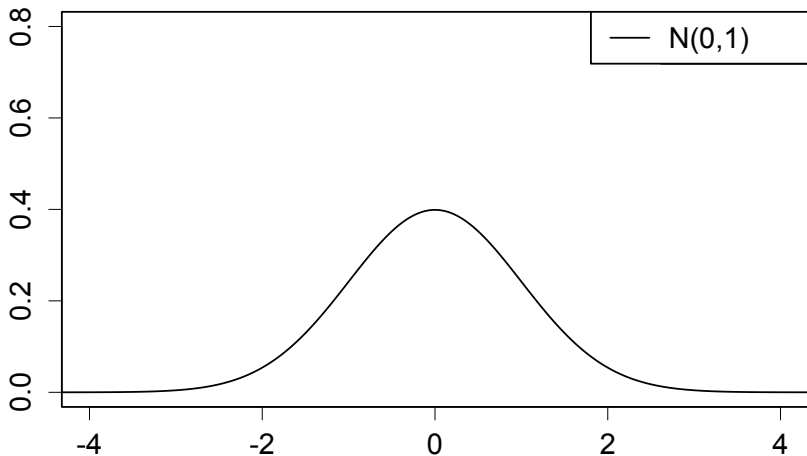
$$f_X(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \exp\left(-\frac{1}{2} \frac{(x - \mu)^2}{\sigma^2}\right), \quad \text{pro } x \in \mathbb{R}.$$

kde $\mu = EX$ a $\sigma^2 = \text{var } X$ jsou parametry rozdělení.

- říkáme, že X má **normální rozdělení** se stř. hod. μ a rozptylem σ^2
 - zkráceně píšeme $X \sim N(\mu, \sigma^2)$
 - pro distribuční funkci $F_X(x)$ neexistuje explicitní vyjádření
 - pro $N(0, 1)$ jsou hodnoty přesně tabelovány
 - nejdůležitější spojité rozdělení
- ▶ Vznik: součtem mnoha nepatrných příspěvků

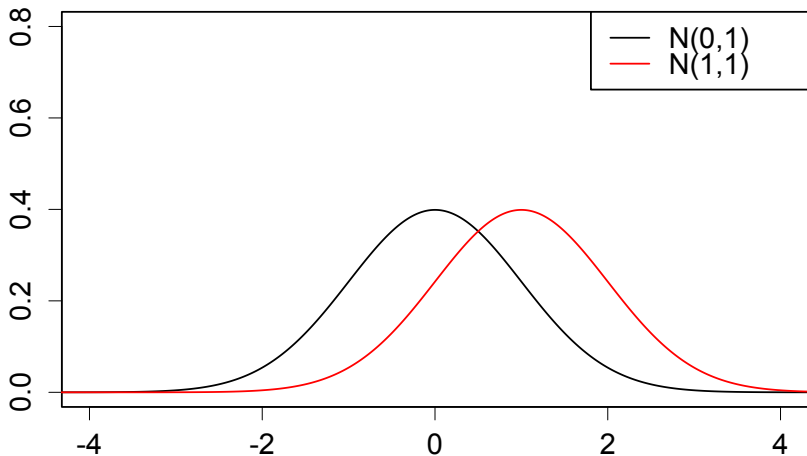
Grafy hustot normálního rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$

- ▶ symetrické kolem střední hodnoty

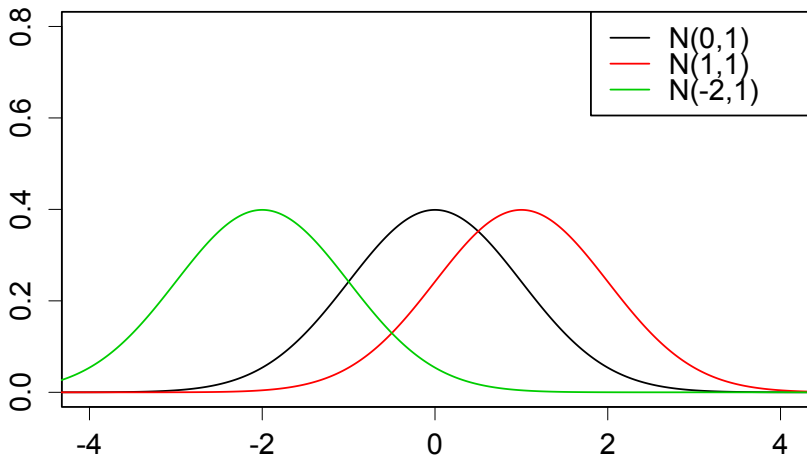
Grafy hustot normálního rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$

- ▶ symetrické kolem střední hodnoty

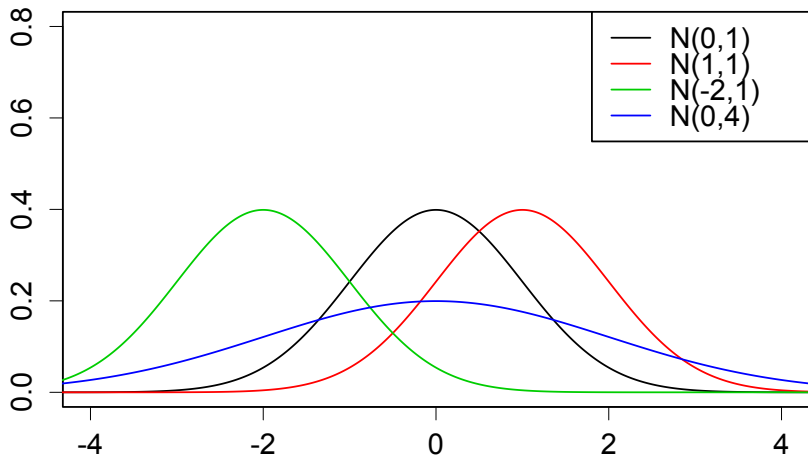
Grafy hustot normálního rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$

► symetrické kolem střední hodnoty

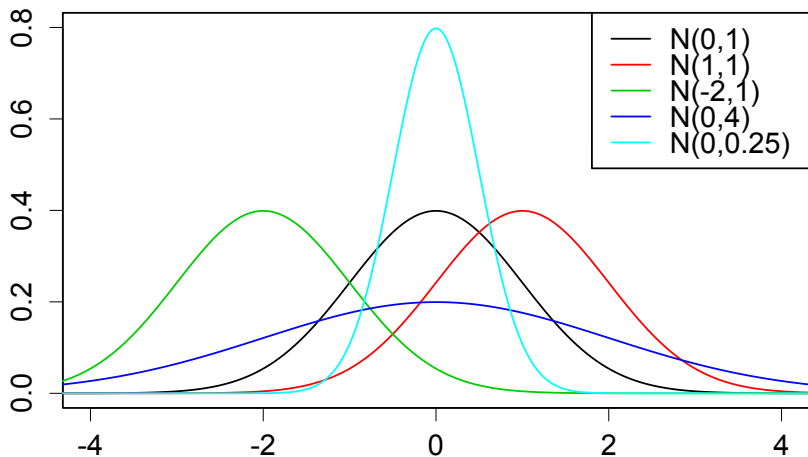
Grafy hustot normálního rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$

► symetrické kolem střední hodnoty

Grafy hustot normálního rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$

► symetrické kolem střední hodnoty

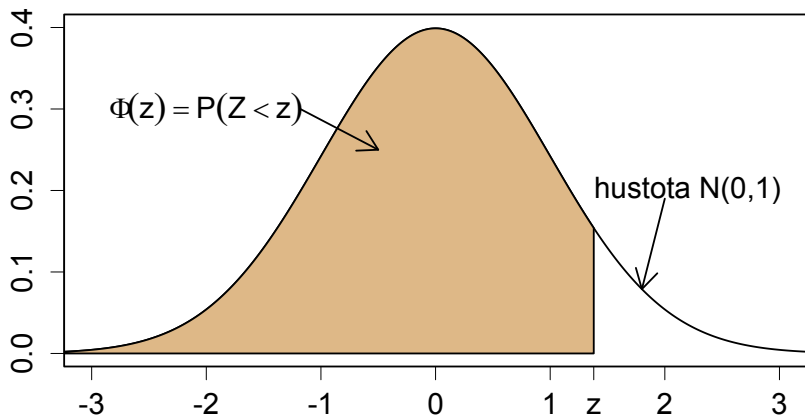
Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

▶ distrib. funkce $N(0, 1)$ značíme $\Phi(z) = P(Z < z)$

▶ např. $\Phi(1,38) = P(Z < 1,38) \stackrel{\text{z tabulek}}{=} 0,916$

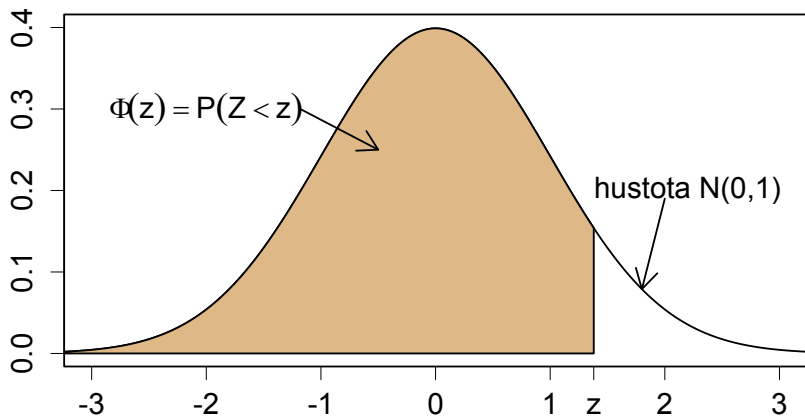
Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

- ▶ distrib. funkce $N(0, 1)$ značíme $\Phi(z) = P(Z < z)$
- ▶ např. $\Phi(1,38) = P(Z < 1,38) \stackrel{\text{z tabulek}}{=} 0,916$

Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

- ▶ distrib. funkce $N(0, 1)$ značíme $\Phi(z) = P(Z < z)$
- ▶ např. $\Phi(1,38) = P(Z < 1,38) \stackrel{\text{z tabulek}}{=} 0,916$

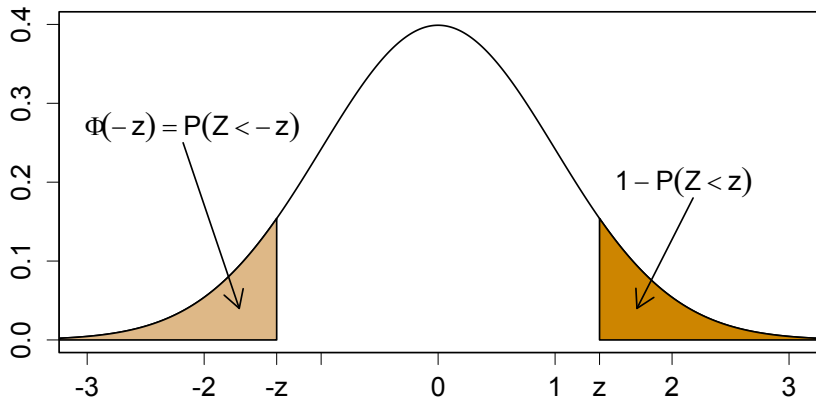
Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

▶ ze symetrie $N(0, 1)$ plyne: $\Phi(-z) = 1 - \Phi(z)$

▶ např. $P(Z < -1,38) = \Phi(-1,38) = 1 - \Phi(1,38) \stackrel{z \text{ tab.}}{=} 1 - 0,916 = 0,084$

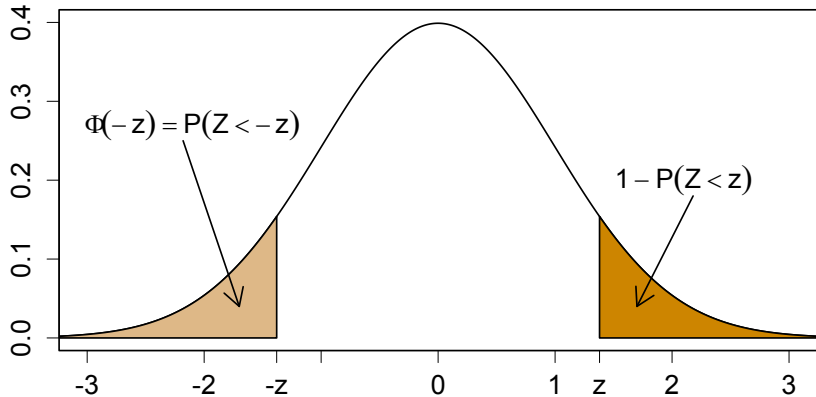
Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

- ▶ ze symetrie $N(0, 1)$ plyne: $\Phi(-z) = 1 - \Phi(z)$
- ▶ např. $P(Z < -1,38) = \Phi(-1,38) = 1 - \Phi(1,38) \stackrel{z \text{ tab.}}{=} 1 - 0,916 = 0,084$

Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

- ▶ ze symetrie $N(0, 1)$ plyne: $\Phi(-z) = 1 - \Phi(z)$
- ▶ např. $P(Z < -1,38) = \Phi(-1,38) = 1 - \Phi(1,38) \stackrel{z \text{ tab.}}{=} 1 - 0,916 = 0,084$

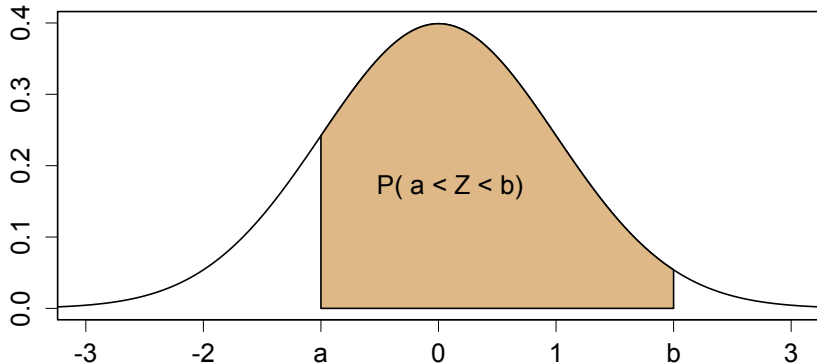
Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

▶ $P(a < Z < b) = P(Z < b) - P(Z < a) = \Phi(b) - \Phi(a)$

▶ např. $P(-1 < Z < 2) = \Phi(2) - \Phi(-1) \stackrel{z \text{ tab.}}{=} 0,977 - 0,158 = 0,819$

Normované normální rozdělení $Z \sim N(0, 1)$

- ▶ $P(a < Z < b) = P(Z < b) - P(Z < a) = \Phi(b) - \Phi(a)$
- ▶ např. $P(-1 < Z < 2) = \Phi(2) - \Phi(-1) \stackrel{z \text{ tab.}}{=} 0,977 - 0,158 = 0,819$

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$\frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$\frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$

- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$

tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Obecné normální rozdělení $Z \sim N(\mu, \sigma^2)$

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že

$$Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$$

- $P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right)$
- proto

$$P(a < X < b) = \Phi\left(\frac{b - \mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a - \mu}{\sigma}\right)$$

Př.: Výška chlapců v šesté třídě $X \sim N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$:
určeme $P(130 < X < 150) = \Phi\left(\frac{150 - 143}{7}\right) - \Phi\left(\frac{130 - 143}{7}\right) \doteq 0,81$
tedy mezi chlapci v šesté třídě je přibližně 81% vysokých 130 až 150 cm.

Př.: Jaké výšky dosahuje jen 5% chlapců v šesté třídě?

... 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$

Př.: Jaké výšky dosahuje jen 5% chlapců v šesté třídě?
... 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 1

- ▶ kvantilovou funkci náh. vel. $Z \sim N(0, 1)$ značíme $\Phi^{-1}(\alpha)$
- ▶ platí $P(Z < \Phi^{-1}(\alpha)) = \Phi(\Phi^{-1}(\alpha)) = \alpha$
- ▶ lze najít v tabulkách $\Phi(x)$ inverzním postupem
- ▶ často používané: $\Phi^{-1}(0,95) = 1,65$ a $\Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 1

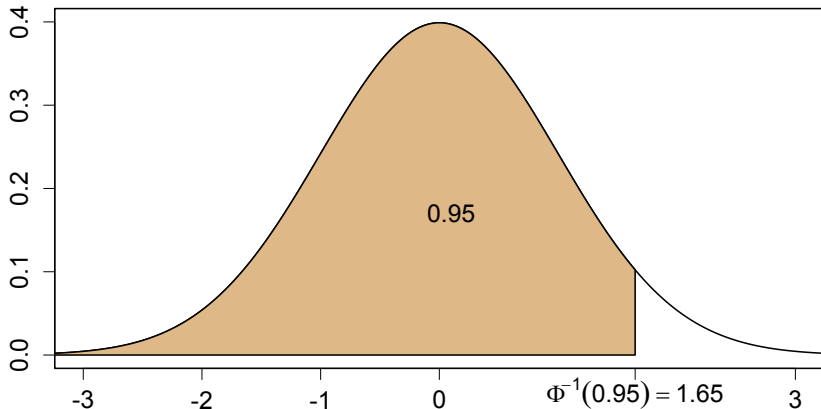
- ▶ kvantilovou funkci náh. vel. $Z \sim N(0, 1)$ značíme $\Phi^{-1}(\alpha)$
- ▶ platí $P(Z < \Phi^{-1}(\alpha)) = \Phi(\Phi^{-1}(\alpha)) = \alpha$
- ▶ lze najít v tabulkách $\Phi(x)$ inverzním postupem
- ▶ často používané: $\Phi^{-1}(0,95) = 1,65$ a $\Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 1

- ▶ kvantilovou funkci náh. vel. $Z \sim N(0, 1)$ značíme $\Phi^{-1}(\alpha)$
- ▶ platí $P(Z < \Phi^{-1}(\alpha)) = \Phi(\Phi^{-1}(\alpha)) = \alpha$
- ▶ lze najít v tabulkách $\Phi(x)$ inverzním postupem
- ▶ často používané: $\Phi^{-1}(0,95) = 1,65$ a $\Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 1

- ▶ kvantilovou funkci náh. vel. $Z \sim N(0, 1)$ značíme $\Phi^{-1}(\alpha)$
- ▶ platí $P(Z < \Phi^{-1}(\alpha)) = \Phi(\Phi^{-1}(\alpha)) = \alpha$
- ▶ lze najít v tabulkách $\Phi(x)$ inverzním postupem
- ▶ často používané: $\Phi^{-1}(0,95) = 1,65$ a $\Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 2

- ▶ v tabulkách často jen kvantily pro $\alpha \geq 0,5$
- ▶ pro $\alpha < 0,5$ lze využít vztahu (plyne ze symetrie rozdělení):

$$\Phi^{-1}(\alpha) = -\Phi^{-1}(1 - \alpha)$$

- ▶ např: 5%-ní kvantil $N(0, 1)$ je $\Phi^{-1}(0,05) = -\Phi^{-1}(0,95) = -1,65$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 2

- ▶ v tabulkách často jen kvantily pro $\alpha \geq 0,5$
- ▶ pro $\alpha < 0,5$ lze využít vztahu (plyne ze symetrie rozdělení):

$$\Phi^{-1}(\alpha) = -\Phi^{-1}(1 - \alpha)$$

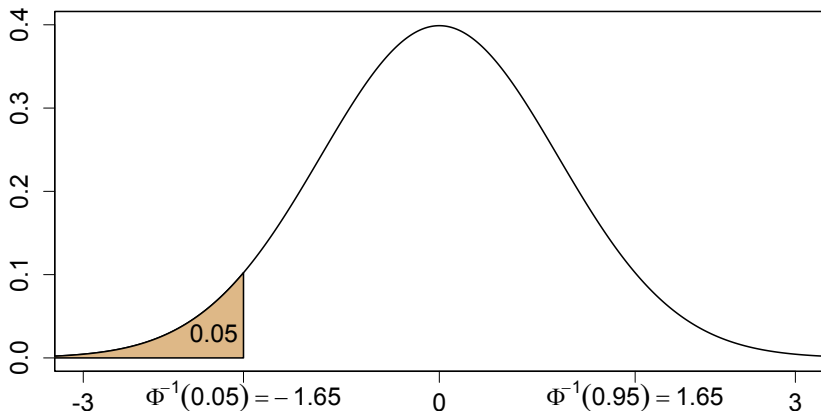
- ▶ např: 5%-ní kvantil $N(0, 1)$ je $\Phi^{-1}(0,05) = -\Phi^{-1}(0,95) = -1,65$

Kvantily normovaného normálního rozdělení 2

- ▶ v tabulkách často jen kvantily pro $\alpha \geq 0,5$
- ▶ pro $\alpha < 0,5$ lze využít vztahu (plyne ze symetrie rozdělení):

$$\Phi^{-1}(\alpha) = -\Phi^{-1}(1 - \alpha)$$

- ▶ např: 5%-ní kvantil $N(0, 1)$ je $\Phi^{-1}(0,05) = -\Phi^{-1}(0,95) = -1,65$

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$
je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$
tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha$$
$$P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha$$
$$P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha$$
$$P\left(Z < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha$$

$$\Phi\left(\frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(\frac{X-\mu}{\sigma} < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(Z < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha$$

$$\Phi\left(\frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(\frac{X-\mu}{\sigma} < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$\frac{h-\mu}{\sigma} = \Phi^{-1}(\alpha)$$

$$P\left(Z < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$
je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$
tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha \qquad \Phi\left(\frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(\frac{X-\mu}{\sigma} < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad \frac{h-\mu}{\sigma} = \Phi^{-1}(\alpha)$$

$$P\left(Z < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad h = \sigma \cdot \Phi^{-1}(\alpha) + \mu$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha \qquad \Phi\left(\frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad \frac{h - \mu}{\sigma} = \Phi^{-1}(\alpha)$$

$$P\left(Z < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad h = \sigma \cdot \Phi^{-1}(\alpha) + \mu$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$

je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$

tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha \qquad \Phi\left(\frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(\frac{X-\mu}{\sigma} < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad \frac{h-\mu}{\sigma} = \Phi^{-1}(\alpha)$$

$$P\left(Z < \frac{h-\mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad h = \sigma \cdot \Phi^{-1}(\alpha) + \mu$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Kvantily obecného normálního rozdělení

- pro $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ platí, že $Z \stackrel{\text{ozn.}}{=} \frac{X - \mu}{\sigma} \sim N(0, 1)$
- α -kvantil náh. vel X je taková hodnota h , pro kterou platí

$$P(X < h) = \alpha \qquad \Phi\left(\frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha$$

$$P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad \frac{h - \mu}{\sigma} = \Phi^{-1}(\alpha)$$

$$P\left(Z < \frac{h - \mu}{\sigma}\right) = \alpha \qquad h = \sigma \cdot \Phi^{-1}(\alpha) + \mu$$

Př.: Určeme 95%-ní kvantil rozdělení $N(\mu = 143, \sigma^2 = 49)$ je roven $\sigma \cdot \Phi^{-1}(0,95) + \mu = 7 \cdot 1,65 + 143 = 154,5$ tedy jen 5% chlapců v šesté třídě měří více než 154,5 cm.

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

- ▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i
- ▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

- ▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i
- ▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

► Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

► Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

▶ Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

▶ Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Náhodný výběr

Náhodný výběr je n -tice X_1, X_2, \dots, X_n náhodných veličin, které jsou nezávislé a mají stejné rozdělení.

► Př. 1: Výška chlapců šestých tříd, velká populace, náhodně vybereme n chlapců u nichž změříme výšku X_i

► Př. 2: Měření pevnosti tkaniny, změříme pevnost na n náhodně vybraných vzorcích

- počet veličin n označujeme pojmem **rozsah výběru**
- parametry rozdělení (stř. hodnotu μ , rozptyl σ^2 , atd.) náh. veličin X_i často neznáme
- z náhodného výběru lze tyto neznáme parametry rozdělení odhadnout
- **výběrový průměr** $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ je (bodovým) odhadem střední hodnoty (výšky, pevnosti)
- **výběrový rozptyl** $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ je (bodovým) odhadem rozptylu rozdělení
- \bar{X} a S^2 jsou také náhodné veličiny

Vlastnosti výběrového průměru

Nechť X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z rozdělení se střední hodnotou μ a rozptylem σ^2 . Potom

1) $E\bar{X} = \mu$ (\bar{X} je nestranný odhad μ)

2) $var(\bar{X}) = \frac{\sigma^2}{n}$

podobně lze dokázat nestrannost výběr. rozptylu, tj. $ES^2 = \sigma^2$

Vlastnosti výběrového průměru

Nechť X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z rozdělení se střední hodnotou μ a rozptylem σ^2 . Potom

1) $E\bar{X} = \mu$ (\bar{X} je nestranný odhad μ)

2) $var(\bar{X}) = \frac{\sigma^2}{n}$

podobně lze dokázat nestrannost výběr. rozptylu, tj. $ES^2 = \sigma^2$

Vlastnosti výběrového průměru

Nechť X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z rozdělení se střední hodnotou μ a rozptylem σ^2 . Potom

1) $E\bar{X} = \mu$ (\bar{X} je nestranný odhad μ)

2) $var(\bar{X}) = \frac{\sigma^2}{n}$

podobně lze dokázat nestrannost výběr. rozptylu, tj. $ES^2 = \sigma^2$

Vlastnosti výběrového průměru

Nechť X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z rozdělení se střední hodnotou μ a rozptylem σ^2 . Potom

1) $E\bar{X} = \mu$ (\bar{X} je nestranný odhad μ)

2) $var(\bar{X}) = \frac{\sigma^2}{n}$

podobně lze dokázat nestrannost výběr. rozptylu, tj. $ES^2 = \sigma^2$

Histogramy průměrů

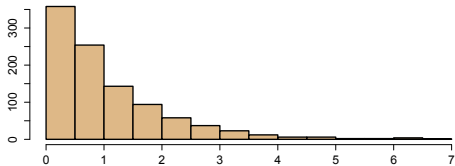
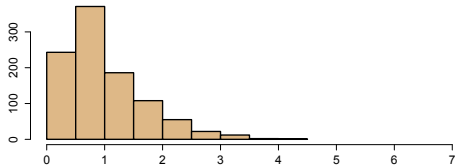
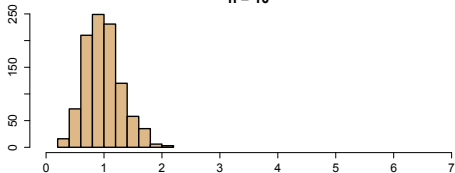
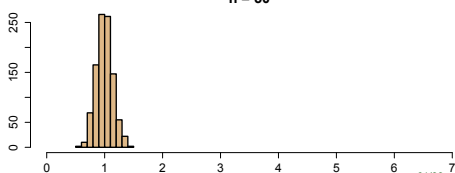
Př.: Zajímá nás životnost vyráběných zářivek, náhodně vybereme n zářivek, otestujeme je a spočítáme jejich průměrnou životnost. Takových průměrů spočítáme 1 000 a nakreslíme jejich histogram. (Data vygenerována z exponenciálního rozdělení se střední hodnotou 1)

► z obrázku patrně, že s rostoucím n klesá variabilita průměru a zlepšuje se normalita (centrální limitní věta)

Histogramy průměrů

Př.: Zajímá nás životnost vyráběných zářivek, náhodně vybereme n zářivek, otestujeme je a spočítáme jejich průměrnou životnost. Takových průměrů spočítáme 1 000 a nakreslíme jejich histogram. (Data vygenerována z exponenciálního rozdělení se střední hodnotou 1)

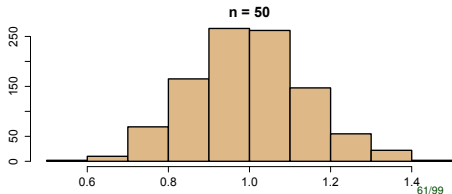
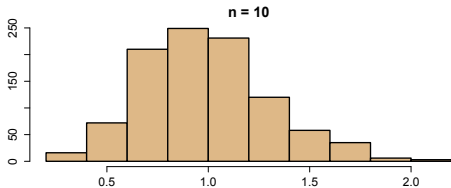
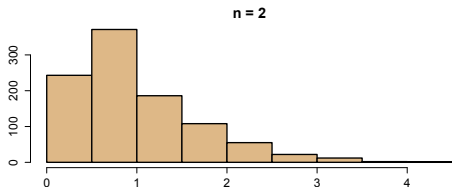
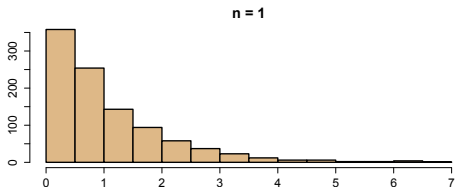
► z obrázku patrné, že s rostoucím n klesá variabilita průměru a zlepšuje se normalita (centrální limitní věta)

 $n = 1$ $n = 2$ $n = 10$ $n = 50$

Histogramy průměrů

Př.: Zajímá nás životnost vyráběných zářivek, náhodně vybereme n zářivek, otestujeme je a spočítáme jejich průměrnou životnost. Takových průměrů spočítáme 1 000 a nakreslíme jejich histogram. (Data vygenerována z exponenciálního rozdělení se střední hodnotou 1)

► z obrázku patrné, že s rostoucím n klesá variabilita průměru a zlepšuje se normalita (centrální limitní věta)

Př.: Česká obchodní inspekce chce zkontrolovat výrobce coly, zda nešidí zákazníky. Chce proto odhadnout střední množství coly v dvoulitrové lahvi a zkontrolovat tak, zda je plnicí automat správně nastaven. Náhodně bylo za tímto účelem vybráno 100 lahví a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. O daném plnicím automatu je navíc známo, že směrodatná odchylka množství plněného do dvoulitrových lahví je $\sigma = 0,05$ litrů (tedy rozptyl $\sigma^2 = 0,0025$ litrů²) a množství nápoje v jedné lahvi se dá považovat za normálně rozdělenou náhodnou veličinu $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Potvrzují data domněnku, že je automat špatně nastaven a výrobce tak šidí spotřebitele?

- $\bar{X} = 1,982$ se dá považovat za bodový odhad středního množství v lahvi μ . Při každém náhodném výběru lahví vyjde jiný odhad (průměr). Co teď?
- Nelze najít např. nějaký interval (...intervalový odhad), o kterém bychom dokázali říct, že pokrývá neznámé střední množství μ s velkou pravděpodobností?
- Jak ověřit domněnku (...testování hypotéz), že výrobce špatným nastavením automatu šidí zákazníky?

Př.: Česká obchodní inspekce chce zkontrolovat výrobce coly, zda nešidí zákazníky. Chce proto odhadnout střední množství coly v dvoulitrové lahvi a zkontrolovat tak, zda je plnicí automat správně nastaven. Náhodně bylo za tímto účelem vybráno 100 lahví a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. O daném plnicím automatu je navíc známo, že směrodatná odchylka množství plněného do dvoulitrových lahví je $\sigma = 0,05$ litrů (tedy rozptyl $\sigma^2 = 0,0025$ litrů²) a množství nápoje v jedné lahvi se dá považovat za normálně rozdělenou náhodnou veličinu $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Potvrzují data domněnku, že je automat špatně nastaven a výrobce tak šidí spotřebitele?

- $\bar{X} = 1,982$ se dá považovat za bodový odhad středního množství v lahvi μ . Při každém náhodném výběru lahví vyjde jiný odhad (průměr). Co teď?
- Nelze najít např. nějaký interval (...intervalový odhad), o kterém bychom dokázali říct, že pokrývá neznámé střední množství μ s velkou pravděpodobností?
- Jak ověřit domněnku (...testování hypotéz), že výrobce špatným nastavením automatu šidí zákazníky?

Př.: Česká obchodní inspekce chce zkontrolovat výrobce coly, zda nešidí zákazníky. Chce proto odhadnout střední množství coly v dvoulitrové lahvi a zkontrolovat tak, zda je plnicí automat správně nastaven. Náhodně bylo za tímto účelem vybráno 100 lahví a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. O daném plnicím automatu je navíc známo, že směrodatná odchylka množství plněného do dvoulitrových lahví je $\sigma = 0,05$ litrů (tedy rozptyl $\sigma^2 = 0,0025$ litrů²) a množství nápoje v jedné lahvi se dá považovat za normálně rozdělenou náhodnou veličinu $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Potvrzují data domněnku, že je automat špatně nastaven a výrobce tak šidí spotřebitele?

- $\bar{X} = 1,982$ se dá považovat za bodový odhad středního množství v lahvi μ . Při každém náhodném výběru lahví vyjde jiný odhad (průměr). Co teď?
- Nelze najít např. nějaký interval (...intervalový odhad), o kterém bychom dokázali říct, že pokrývá neznámé střední množství μ s velkou pravděpodobností?
- Jak ověřit domněnku (...testování hypotéz), že výrobce špatným nastavením automatu šidí zákazníky?

Př.: Česká obchodní inspekce chce zkontrolovat výrobce coly, zda nešidí zákazníky. Chce proto odhadnout střední množství coly v dvoulitrové lahvi a zkontrolovat tak, zda je plnicí automat správně nastaven. Náhodně bylo za tímto účelem vybráno 100 lahví a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. O daném plnicím automatu je navíc známo, že směrodatná odchylka množství plněného do dvoulitrových lahví je $\sigma = 0,05$ litrů (tedy rozptyl $\sigma^2 = 0,0025$ litrů²) a množství nápoje v jedné lahvi se dá považovat za normálně rozdělenou náhodnou veličinu $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Potvrzují data domněnku, že je automat špatně nastaven a výrobce tak šidí spotřebitele?

- $\bar{X} = 1,982$ se dá považovat za bodový odhad středního množství v lahvi μ . Při každém náhodném výběru lahví vyjde jiný odhad (průměr). Co teď?
- Nelze najít např. nějaký interval (...intervalový odhad), o kterém bychom dokázali říct, že pokrývá neznámé střední množství μ s velkou pravděpodobností?
- Jak ověřit domněnku (...testování hypotéz), že výrobce špatným nastavením automatu šidí zákazníky?

Matematická statistika

Předpokládejme, že X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z nějakého rozdělení většinou s neznámými parametry

Většinou předpokládáme, že náh. výběr pochází z pevně daného rozdělení (nejčastěji normálního) a snažíme se odhadnout neznámé parametry tohoto rozdělení nebo ověřit (testovat) hypotézy o těchto parametrech (u norm. rozd. půjde o střední hodnotou μ a rozptyl σ^2)

- **bodový odhad** neznámého parametru je jedna hodnota, kterou spočítáme z hodnot realizovaného náhodného výběru, např. \bar{X} je bodovým odhadem μ
- **intervalový odhad** neznámého parametru (také **interval spolehlivosti**) je interval (jehož hranice také závisí na náhodném výběru), který pokrývá hodnotu neznámého parametru s předepsanou pravděpodobností
- v **testování hypotéz** se snažíme rozhodnout mezi dvěma odporujícími si tvrzeními (hypotézami) o daném parametru rozdělení, např. zda je automat na plnění lahví správně nastaven ($\mu = 2$ litry) nebo není ($\mu \neq 2$ litry)

Matematická statistika

Předpokládejme, že X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z nějakého rozdělení většinou s neznámými parametry

Většinou předpokládáme, že náh. výběr pochází z pevně daného rozdělení (nejčastěji normálního) a snažíme se odhadnout neznámé parametry tohoto rozdělení nebo ověřit (testovat) hypotézy o těchto parametrech (u norm. rozd. půjde o střední hodnotou μ a rozptyl σ^2)

- **bodový odhad** neznámého parametru je jedna hodnota, kterou spočítáme z hodnot realizovaného náhodného výběru, např. \bar{X} je bodovým odhadem μ
- **intervalový odhad** neznámého parametru (také **interval spolehlivosti**) je interval (jehož hranice také závisí na náhodném výběru), který pokrývá hodnotu neznámého parametru s předepsanou pravděpodobností
- v **testování hypotéz** se snažíme rozhodnout mezi dvěma odporujícími si tvrzeními (hypotézami) o daném parametru rozdělení, např. zda je automat na plnění lahví správně nastaven ($\mu = 2$ litry) nebo není ($\mu \neq 2$ litry)

Matematická statistika

Předpokládejme, že X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z nějakého rozdělení většinou s neznámými parametry

Většinou předpokládáme, že náh. výběr pochází z pevně daného rozdělení (nejčastěji normálního) a snažíme se odhadnout neznámé parametry tohoto rozdělení nebo ověřit (testovat) hypotézy o těchto parametrech (u norm. rozd. půjde o střední hodnotou μ a rozptyl σ^2)

- **bodový odhad** neznámého parametru je jedna hodnota, kterou spočítáme z hodnot realizovaného náhodného výběru, např. \bar{X} je bodovým odhadem μ
- **intervalový odhad** neznámého parametru (také **interval spolehlivosti**) je interval (jehož hranice také závisí na náhodném výběru), který pokrývá hodnotu neznámého parametru s předepsanou pravděpodobností
- v **testování hypotéz** se snažíme rozhodnout mezi dvěma odporujícími si tvrzeními (hypotézami) o daném parametru rozdělení, např. zda je automat na plnění lahví správně nastaven ($\mu = 2$ litry) nebo není ($\mu \neq 2$ litry)

Matematická statistika

Předpokládejme, že X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z nějakého rozdělení většinou s neznámými parametry

Většinou předpokládáme, že náh. výběr pochází z pevně daného rozdělení (nejčastěji normálního) a snažíme se odhadnout neznámé parametry tohoto rozdělení nebo ověřit (testovat) hypotézy o těchto parametrech (u norm. rozd. půjde o střední hodnotou μ a rozptyl σ^2)

- **bodový odhad** neznámého parametru je jedna hodnota, kterou spočítáme z hodnot realizovaného náhodného výběru, např. \bar{X} je bodovým odhadem μ
- **intervalový odhad** neznámého parametru (také **interval spolehlivosti**) je interval (jehož hranice také závisí na náhodném výběru), který pokrývá hodnotu neznámého parametru s předepsanou pravděpodobností
- v **testování hypotéz** se snažíme rozhodnout mezi dvěma odporujícími si tvrzeními (hypotézami) o daném parametru rozdělení, např. zda je automat na plnění lahví správně nastaven ($\mu = 2$ litry) nebo není ($\mu \neq 2$ litry)

Matematická statistika

Předpokládejme, že X_1, X_2, \dots, X_n je náhodný výběr z nějakého rozdělení většinou s neznámými parametry

Většinou předpokládáme, že náh. výběr pochází z pevně daného rozdělení (nejčastěji normálního) a snažíme se odhadnout neznámé parametry tohoto rozdělení nebo ověřit (testovat) hypotézy o těchto parametrech (u norm. rozd. půjde o střední hodnotou μ a rozptyl σ^2)

- **bodový odhad** neznámého parametru je jedna hodnota, kterou spočítáme z hodnot realizovaného náhodného výběru, např. \bar{X} je bodovým odhadem μ
- **intervalový odhad** neznámého parametru (také **interval spolehlivosti**) je interval (jehož hranice také závisí na náhodném výběru), který pokrývá hodnotu neznámého parametru s předepsanou pravděpodobností
- v **testování hypotéz** se snažíme rozhodnout mezi dvěma odporujícími si tvrzeními (hypotézami) o daném parametru rozdělení, např. zda je automat na plnění lahví správně nastaven ($\mu = 2$ litry) nebo není ($\mu \neq 2$ litry)

Interval spol. pro μ , když σ^2 známe, u $N(\mu, \sigma^2)$

Pro náhodný výběr X_1, X_2, \dots, X_n z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ platí

$$\bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right) \quad \text{z CLV platí pro } n \text{ velké i pro nenormální data}$$

proto

$$\frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \sim N(0, 1)$$

a tedy platí, že

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a známé σ^2 je tedy

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

tento interval (je náhodný) pokrývá neznámou střední hodnotu μ s pravděpodobností 1 - α

► jen zhruba 100(1 - α)% takových intervalů obsahuje neznámé μ

Interval spol. pro μ , když σ^2 známe, u $N(\mu, \sigma^2)$

Pro náhodný výběr X_1, X_2, \dots, X_n z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ platí

$$\bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right) \quad \text{z CLV platí pro } n \text{ velké i pro nenormální data}$$

proto

$$\frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \sim N(0, 1)$$

a tedy platí, že

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a známé σ^2 je tedy

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

tento interval (je náhodný) pokrývá neznámou střední hodnotu μ s pravděpodobností 1 - α

► jen zhruba 100(1 - α)% takových intervalů obsahuje neznámé μ

Interval spol. pro μ , když σ^2 známe, u $N(\mu, \sigma^2)$

Pro náhodný výběr X_1, X_2, \dots, X_n z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ platí

$$\bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right) \quad \text{z CLV platí pro } n \text{ velké i pro nenormální data}$$

proto

$$\frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \sim N(0, 1)$$

a tedy platí, že

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a známé σ^2 je tedy

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

tento interval (je náhodný) pokrývá neznámou střední hodnotu μ s pravděpodobností 1 - α

► jen zhruba 100(1 - α)% takových intervalů obsahuje neznámé μ

Interval spol. pro μ , když σ^2 známe, u $N(\mu, \sigma^2)$

Pro náhodný výběr X_1, X_2, \dots, X_n z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ platí

$$\bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right) \quad \text{z CLV platí pro } n \text{ velké i pro nenormální data}$$

proto

$$\frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \sim N(0, 1)$$

a tedy platí, že

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a známé σ^2 je tedy

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

tento interval (je náhodný) pokrývá neznámou střední hodnotu μ s pravděpodobností 1 - α

► jen zhruba 100(1 - α)% takových intervalů obsahuje neznámé μ

Interval spol. pro μ , když σ^2 známe, u $N(\mu, \sigma^2)$

Pro náhodný výběr X_1, X_2, \dots, X_n z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ platí

$$\bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right) \quad \text{z CLV platí pro } n \text{ velké i pro nenormální data}$$

proto

$$\frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \sim N(0, 1)$$

a tedy platí, že

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a známé σ^2 je tedy

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

tento interval (je náhodný) pokrývá neznámou střední hodnotu μ s pravděpodobností $1 - \alpha$

► jen zhruba 100(1 - α)% takových intervalů obsahuje neznámé μ

zpět k ▶ **Př.**: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Spočítejme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední množství coly v jedné lahvi μ .

- 100(1 - α)-ní int. spol. je

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \right)$$

- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme tedy $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

- dosadíme za $\bar{X} = 1,982$, $\sigma = 0,05$ a $n = 100$:

$$\begin{aligned} & \left(1,982 - 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}}; 1,982 + 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}} \right) \doteq \\ & \doteq (1,982 - 0,010; 1,982 + 0,010) = \\ & = (1,972; 1,992) \end{aligned}$$

S pravděpodobností 95% tento interval obsahuje neznámou střední hodnotu μ , ale neobsahuje hodnotu 2. Lze tedy s velkou jistotou tvrdit, že automat není správně nastaven.

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Spočítejme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední množství coly v jedné lahvi μ .

- 100(1 - α)-ní int. spol. je

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \right)$$

- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme tedy $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$
- dosadíme za $\bar{X} = 1,982$, $\sigma = 0,05$ a $n = 100$:

$$\begin{aligned} & \left(1,982 - 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}}; 1,982 + 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}} \right) \doteq \\ & \doteq (1,982 - 0,010; 1,982 + 0,010) = \\ & = (1,972; 1,992) \end{aligned}$$

S pravděpodobností 95% tento interval obsahuje neznámou střední hodnotu μ , ale neobsahuje hodnotu 2. Lze tedy s velkou jistotou tvrdit, že automat není správně nastaven.

zpět k ▶ **Př.**: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Spočítejme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední množství coly v jedné lahvi μ .

- 100(1 - α)-ní int. spol. je

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \right)$$

- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme tedy $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

- dosadíme za $\bar{X} = 1,982$, $\sigma = 0,05$ a $n = 100$:

$$\begin{aligned} & \left(1,982 - 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}}; 1,982 + 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}} \right) \doteq \\ & \doteq (1,982 - 0,010; 1,982 + 0,010) = \\ & = (1,972; 1,992) \end{aligned}$$

S pravděpodobností 95% tento interval obsahuje neznámou střední hodnotu μ , ale neobsahuje hodnotu 2. Lze tedy s velkou jistotou tvrdit, že automat není správně nastaven.

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Spočítejme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední množství coly v jedné lahvi μ .

- 100(1 - α)-ní int. spol. je

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \right)$$

- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme tedy $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

- dosadíme za $\bar{X} = 1,982$, $\sigma = 0,05$ a $n = 100$:

$$\begin{aligned} & \left(1,982 - 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}}; 1,982 + 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}} \right) \doteq \\ & \doteq (1,982 - 0,010; 1,982 + 0,010) = \\ & = (1,972; 1,992) \end{aligned}$$

S pravděpodobností 95% tento interval obsahuje neznámou střední hodnotu μ , ale neobsahuje hodnotu 2. Lze tedy s velkou jistotou tvrdit, že automat není správně nastaven.

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Spočítejme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední množství coly v jedné lahvi μ .

- 100(1 - α)-ní int. spol. je

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \right)$$

- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme tedy $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

- dosadíme za $\bar{X} = 1,982$, $\sigma = 0,05$ a $n = 100$:

$$\begin{aligned} & \left(1,982 - 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}}; 1,982 + 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}} \right) \doteq \\ & \doteq (1,982 - 0,010; 1,982 + 0,010) = \\ & = (1,972; 1,992) \end{aligned}$$

S pravděpodobností 95% tento interval obsahuje neznámou střední hodnotu μ , ale neobsahuje hodnotu 2. Lze tedy s velkou jistotou tvrdit, že automat není správně nastaven.

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Spočítejme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední množství coly v jedné lahvi μ .

- 100(1 - α)-ní int. spol. je

$$\left(\bar{X} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}}; \bar{X} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \right)$$

- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme tedy $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$

- dosadíme za $\bar{X} = 1,982$, $\sigma = 0,05$ a $n = 100$:

$$\begin{aligned} & \left(1,982 - 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}}; 1,982 + 1,96 \cdot \frac{0,05}{\sqrt{100}} \right) \doteq \\ & \doteq (1,982 - 0,010; 1,982 + 0,010) = \\ & = (1,972; 1,992) \end{aligned}$$

S pravděpodobností 95% tento interval obsahuje neznámou střední hodnotu μ , ale neobsahuje hodnotu 2. Lze tedy s velkou jistotou tvrdit, že automat není správně nastaven.

Př.: Z populace jedenáctiletých chlapců bylo náhodně vybráno 16 a byla zjištěna jejich hmotnost (v kilogramech):

33,1	36,7	34,5	30,5	35,9	36,5	40,5	37,9
38,2	39,5	28,9	36,3	35,5	35,8	45,8	43,4

Měření budeme považovat za realizaci náh. výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Chceme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost jedenáctiletých chlapců.

Problém: nelze použít předchozí postup, protože neznáme směrodatnou odchylku měření σ .

Př.: Z populace jedenáctiletých chlapců bylo náhodně vybráno 16 a byla zjištěna jejich hmotnost (v kilogramech):

33,1	36,7	34,5	30,5	35,9	36,5	40,5	37,9
38,2	39,5	28,9	36,3	35,5	35,8	45,8	43,4

Měření budeme považovat za realizaci náh. výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Chceme 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost jedenáctiletých chlapců.

Problém: nelze použít předchozí postup, protože neznáme směrodatnou odchylku měření σ .

Interval spol. pro μ , když σ^2 neznáme, u $N(\mu, \sigma^2)$
neznámé σ nahradíme odhadem, tzv. **výběrovou směrodatnou odchylkou**

$$S = \sqrt{S^2} = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a neznámé σ^2 pro výběr z normálního rozdělení je

$$\left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right)$$

- nahrazení kvantilu $\Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$ kvantilem $t_{n-1}(1 - \alpha/2)$ (je větší \rightarrow širší interval) je daní za to, že neznámou hodnotu σ nahrazujeme jejím odhadem S .
- $t_n(\alpha)$ označuje α -kvantil tzv. (Studentova) t-rozdělení o n stupních volnosti; najdeme ho v tabulkách
- interpretace je stejná jako u předchozího intervalu

Interval spol. pro μ , když σ^2 neznáme, u $N(\mu, \sigma^2)$
neznámé σ nahradíme odhadem, tzv. **výběrovou směrodatnou odchylkou**

$$S = \sqrt{S^2} = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a neznámé σ^2 pro výběr z normálního rozdělení je

$$\left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right)$$

- nahrazení kvantilu $\Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$ kvantilem $t_{n-1}(1 - \alpha/2)$ (je větší \rightarrow širší interval) je daní za to, že neznámou hodnotu σ nahrazujeme jejím odhadem S .
- $t_n(\alpha)$ označuje α -kvantil tzv. (Studentova) t-rozdělení o n stupních volnosti; najdeme ho v tabulkách
- interpretace je stejná jako u předchozího intervalu

Interval spol. pro μ , když σ^2 neznáme, u $N(\mu, \sigma^2)$
neznámé σ nahradíme odhadem, tzv. **výběrovou směrodatnou odchylkou**

$$S = \sqrt{S^2} = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a neznámé σ^2 pro výběr z normálního rozdělení je

$$\left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right)$$

- nahrazení kvantilu $\Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$ kvantilem $t_{n-1}(1 - \alpha/2)$ (je větší \rightarrow širší interval) je daní za to, že neznámou hodnotu σ nahrazujeme jejím odhadem S .
- $t_n(\alpha)$ označuje α -kvantil tzv. (Studentova) t-rozdělení o n stupních volnosti; najdeme ho v tabulkách
- interpretace je stejná jako u předchozího intervalu

Interval spol. pro μ , když σ^2 neznáme, u $N(\mu, \sigma^2)$
neznámé σ nahradíme odhadem, tzv. **výběrovou směrodatnou odchytkou**

$$S = \sqrt{S^2} = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a neznámé σ^2 pro výběr z normálního rozdělení je

$$\left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right)$$

- nahrazení kvantilu $\Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$ kvantilem $t_{n-1}(1 - \alpha/2)$ (je větší \rightarrow širší interval) je daní za to, že neznámou hodnotu σ nahrazujeme jejím odhadem S .
- $t_n(\alpha)$ označuje α -kvantil tzv. (Studentova) t-rozdělení o n stupních volnosti; najdeme ho v tabulkách
- interpretace je stejná jako u předchozího intervalu

Interval spol. pro μ , když σ^2 neznáme, u $N(\mu, \sigma^2)$
neznámé σ nahradíme odhadem, tzv. **výběrovou směrodatnou odchylkou**

$$S = \sqrt{S^2} = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro μ a neznámé σ^2 pro výběr z normálního rozdělení je

$$\left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right)$$

- nahrazení kvantilu $\Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$ kvantilem $t_{n-1}(1 - \alpha/2)$ (je větší \rightarrow širší interval) je daní za to, že neznámou hodnotu σ nahrazujeme jejím odhadem S .
- $t_n(\alpha)$ označuje α -kvantil tzv. (Studentova) t-rozdělení o n stupních volnosti; najdeme ho v tabulkách
- interpretace je stejná jako u předchozího intervalu

zpět k ▶ **Př.**: Z 16 naměřených hodnot chceme spočítat 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost.

- spočítáme $\bar{X} = 36,8125$, $S = 4,2711$ a položíme $n = 16$
- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme $t_{15}(1 - 0,05/2) = t_{15}(0,975) \doteq 2,13$

Tedy s 95%-ní pravděpodobností je střední hmotnost pokryta intervalem:

$$\begin{aligned} & \left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(36,8125 - 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}}; 36,8125 + 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}} \right) \doteq \\ & \doteq (36,8125 - 2,274; 36,8125 + 2,274) \doteq \\ & \doteq (34,54; 39,09) \end{aligned}$$

- pro 99%-ní int. spol. je $\alpha = 0,01$ a $t_{15}(1 - 0,01/2) = t_{15}(0,995) = 2,95$
tedy 99%-ní interval spolehlivosti pro μ je (33,66; 39,96)

zpět k ▶ Příklad: Z 16 naměřených hodnot chceme spočítat 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost.

- spočítáme $\bar{X} = 36,8125$, $S = 4,2711$ a položíme $n = 16$
- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme $t_{15}(1 - 0,05/2) = t_{15}(0,975) \doteq 2,13$

Tedy s 95%-ní pravděpodobností je střední hmotnost pokryta intervalem:

$$\begin{aligned} & \left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(36,8125 - 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}}; 36,8125 + 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}} \right) \doteq \\ & \doteq (36,8125 - 2,274; 36,8125 + 2,274) \doteq \\ & \doteq (34,54; 39,09) \end{aligned}$$

- pro 99%-ní int. spol. je $\alpha = 0,01$ a $t_{15}(1 - 0,01/2) = t_{15}(0,995) = 2,95$
tedy 99%-ní interval spolehlivosti pro μ je (33,66; 39,96)

zpět k ▶ **Př.**: Z 16 naměřených hodnot chceme spočítat 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost.

- spočítáme $\bar{X} = 36,8125$, $S = 4,2711$ a položíme $n = 16$
- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme $t_{15}(1 - 0,05/2) = t_{15}(0,975) \doteq 2,13$

Tedy s 95%-ní pravděpodobností je střední hmotnost pokryta intervalem:

$$\begin{aligned} & \left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(36,8125 - 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}}; 36,8125 + 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}} \right) \doteq \\ & \doteq (36,8125 - 2,274; 36,8125 + 2,274) \doteq \\ & \doteq (34,54; 39,09) \end{aligned}$$

- pro 99%-ní int. spol. je $\alpha = 0,01$ a $t_{15}(1 - 0,01/2) = t_{15}(0,995) = 2,95$
tedy 99%-ní interval spolehlivosti pro μ je (33,66; 39,96)

zpět k ▶ **Př.**: Z 16 naměřených hodnot chceme spočítat 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost.

- spočítáme $\bar{X} = 36,8125$, $S = 4,2711$ a položíme $n = 16$
- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme $t_{15}(1 - 0,05/2) = t_{15}(0,975) \doteq 2,13$

Tedy s 95%-ní pravděpodobností je střední hmotnost pokryta intervalem:

$$\begin{aligned} & \left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(36,8125 - 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}}; 36,8125 + 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}} \right) \doteq \\ & \doteq (36,8125 - 2,274; 36,8125 + 2,274) \doteq \\ & \doteq (34,54; 39,09) \end{aligned}$$

● pro 99%-ní int. spol. je $\alpha = 0,01$ a $t_{15}(1 - 0,01/2) = t_{15}(0,995) = 2,95$
tedy 99%-ní interval spolehlivosti pro μ je (33,66; 39,96)

zpět k ▶ **Př.**: Z 16 naměřených hodnot chceme spočítat 95%-ní interval spolehlivosti pro střední hmotnost.

- spočítáme $\bar{X} = 36,8125$, $S = 4,2711$ a položíme $n = 16$
- pro 95%-ní int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ a najdeme $t_{15}(1 - 0,05/2) = t_{15}(0,975) \doteq 2,13$

Tedy s 95%-ní pravděpodobností je střední hmotnost pokryta intervalem:

$$\begin{aligned} & \left(\bar{X} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}}; \bar{X} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S}{\sqrt{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(36,8125 - 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}}; 36,8125 + 2,13 \cdot \frac{4,2711}{\sqrt{16}} \right) \doteq \\ & \doteq (36,8125 - 2,274; 36,8125 + 2,274) \doteq \\ & \doteq (34,54; 39,09) \end{aligned}$$

- pro 99%-ní int. spol. je $\alpha = 0,01$ a $t_{15}(1 - 0,01/2) = t_{15}(0,995) = 2,95$
tedy 99%-ní interval spolehlivosti pro μ je (33,66; 39,96)

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
- náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
- tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
- náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
 - z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje

- náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek

- tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$

- náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)

▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$

▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?

- z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má

$Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n

- tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
- náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
- tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
- náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
 - z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
- náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
- tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
- náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
 - z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
 - náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
 - tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
 - náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
- z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
 - náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
 - tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
 - náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
- z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
 - náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
 - tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
 - náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
- z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
- náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
- tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
- náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
 - z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p(1-p)}{n})$

Př.: U stroje na výrobu součástek by měla být podle normy jeho chybovost (tj. pravděpodobnost, že vyrobí zmetek) nejvýše 10%. Při kontrole náhodného vzorku 400 součástek bylo mezi nimi zjištěno 42 zmetků. Jak určit 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- označme jako p neznámou chybovost stroje
- náh. vybráno $n = 400$ součástek, každá s pravděp. p zmetek
- tedy celkový počet zmetků mezi vybranými $Y \sim Bi(n = 400, p)$
- náh. výběrem zjištěn počet zmetků ve výběru (absolutní četnost) $y = 42$ (realizací Y zjištěna hodnota y)
- ▶ bodovým odhadem p je relativní četnost $\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$
- ▶ jak bychom mohli odhadnout p intervalem?
 - z Centrální limitní věty: pro $Y \sim Bi(n, p)$ má $Y \sim N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$ pro dostatečně velké n
 - tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$

Interval spol. pro parametr p binomického rozdělení

Máme-li náh. veličinu Y z rozdělení $Bi(n, p)$, pak $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$ a protože rozptyl (kvůli neznámému p) tohoto rozdělení neznáme, nahradíme p v rozptylu odhadem \hat{p} . Tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{\hat{p} \cdot (1-\hat{p})}{n})$ a platí

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\frac{Y}{n} - p}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

za $\frac{Y}{n}$ pak dosadíme napozorovanou relativní četnost $\frac{Y}{n} = \hat{p}$ a dostaneme:

100(1 - α)%-ní int. spol. pro parametr p binomického rozdělení je

$$\left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}\right)$$

- interpretace je podobná jako u předchozích intervalů

Interval spol. pro parametr p binomického rozdělení

Máme-li náh. veličinu Y z rozdělení $Bi(n, p)$, pak $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$ a protože rozptyl (kvůli neznámému p) tohoto rozdělení neznáme, nahradíme p v rozptylu odhadem \hat{p} . Tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{\hat{p} \cdot (1-\hat{p})}{n})$ a platí

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\frac{Y}{n} - p}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

za $\frac{Y}{n}$ pak dosadíme napozorovanou relativní četnost $\frac{Y}{n} = \hat{p}$ a dostaneme:

100(1 - α)%-ní int. spol. pro parametr p binomického rozdělení je

$$\left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}\right)$$

- interpretace je podobná jako u předchozích intervalů

Interval spol. pro parametr p binomického rozdělení

Máme-li náh. veličinu Y z rozdělení $Bi(n, p)$, pak $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$ a protože rozptyl (kvůli neznámému p) tohoto rozdělení neznáme, nahradíme p v rozptylu odhadem \hat{p} . Tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{\hat{p} \cdot (1-\hat{p})}{n})$ a platí

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\frac{Y}{n} - p}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

za $\frac{Y}{n}$ pak dosadíme napozorovanou relativní četnost $\frac{Y}{n} = \hat{p}$ a dostaneme:

100(1 - α)%-ní int. spol. pro parametr p binomického rozdělení je

$$\left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}\right)$$

- interpretace je podobná jako u předchozích intervalů

Interval spol. pro parametr p binomického rozdělení

Máme-li náh. veličinu Y z rozdělení $Bi(n, p)$, pak $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$ a protože rozptyl (kvůli neznámému p) tohoto rozdělení neznáme, nahradíme p v rozptylu odhadem \hat{p} . Tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{\hat{p} \cdot (1-\hat{p})}{n})$ a platí

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\frac{Y}{n} - p}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

za $\frac{Y}{n}$ pak dosadíme napozorovanou relativní četnost $\frac{Y}{n} = \hat{p}$ a dostaneme:

100(1 - α)%-ní int. spol. pro parametr p binomického rozdělení je

$$\left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}\right)$$

- interpretace je podobná jako u předchozích intervalů

Interval spol. pro parametr p binomického rozdělení

Máme-li náh. veličinu Y z rozdělení $Bi(n, p)$, pak $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{p \cdot (1-p)}{n})$ a protože rozptyl (kvůli neznámému p) tohoto rozdělení neznáme, nahradíme p v rozptylu odhadem \hat{p} . Tedy $\frac{Y}{n} \sim N(p, \frac{\hat{p} \cdot (1-\hat{p})}{n})$ a platí

$$P\left(-\Phi^{-1}(1 - \alpha/2) < \frac{\frac{Y}{n} - p}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}} \cdot \sqrt{n} < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = 1 - \alpha$$

za $\frac{Y}{n}$ pak dosadíme napozorovanou relativní četnost $\frac{Y}{n} = \hat{p}$ a dostaneme:

100(1 - α)%-ní int. spol. pro parametr p binomického rozdělení je

$$\left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}\right)$$

- interpretace je podobná jako u předchozích intervalů

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$
- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$

- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$
- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$
- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$
- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$
- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

zpět k ▶ **Př.**: Ze 400 náh. vybraných součástek bylo 42 zmetků. Chceme spočítat 95%-ní a 99%-ní interval spolehlivosti pro chybovost stroje.

- bodovým odhadem chybovosti p je podíl vadných ve výběru

$$\hat{p} = \frac{y}{n} = \frac{42}{400} = 0,105$$
- pro 95%-ní (resp. 99%-ní) int. spol. položíme $\alpha = 0,05$ (resp. $\alpha = 0,01$)
- a najdeme $\Phi^{-1}(1 - 0,05/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$ a
 $\Phi^{-1}(1 - 0,01/2) = \Phi^{-1}(0,995) = 2,58$

Tedy 95%-ní int. spol. pro chybovost p stroje je:

$$\begin{aligned} & \left(\hat{p} - \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}; \hat{p} + \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} \right) \doteq \\ & \doteq \left(0,105 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}}; 0,105 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,105 \cdot (1 - 0,105)}{400}} \right) \\ & \doteq (0,075; 0,135) = (7,5\%; 13,5\%) \end{aligned}$$

resp. 99%-ní int. spol. by vyšel $(0,065; 0,145) = (6,5\%; 14,5\%)$

Vlastnosti intervalů spolehlivosti

- šířka intervalu roste s vyšší požadovanou spolehlivostí (viz. poslední příklad)
- šířka intervalu klesá s vyšším n (počtem pozorování)
 - ▶ např. u intervalu pro μ u $N(\mu, \sigma^2)$ nebo pro p u $Bi(n, p)$ je šířka nepřímo úměrná odmocnině z n ; a tedy k získání dvakrát užšího (přesnějšího) intervalu spolehlivosti je třeba 4-krát více pozorování
- v některých případech lze z požadavku na šířku intervalu odhadnout potřebný počet pozorování n .

Vlastnosti intervalů spolehlivosti

- šířka intervalu roste s vyšší požadovanou spolehlivostí (viz. poslední příklad)
- šířka intervalu klesá s vyšším n (počtem pozorování)
 - ▶ např. u intervalu pro μ u $N(\mu, \sigma^2)$ nebo pro p u $Bi(n, p)$ je šířka nepřímo úměrná odmocnině z n ; a tedy k získání dvakrát užšího (přesnějšího) intervalu spolehlivosti je třeba 4-krát více pozorování
- v některých případech lze z požadavku na šířku intervalu odhadnout potřebný počet pozorování n .

Vlastnosti intervalů spolehlivosti

- šířka intervalu roste s vyšší požadovanou spolehlivostí (viz. poslední příklad)
- šířka intervalu klesá s vyšším n (počtem pozorování)
 - ▶ např. u intervalu pro μ u $N(\mu, \sigma^2)$ nebo pro p u $Bi(n, p)$ je šířka nepřímo úměrná odmocnině z n ; a tedy k získání dvakrát užšího (přesnějšího) intervalu spolehlivosti je třeba 4-krát více pozorování
- v některých případech lze z požadavku na šířku intervalu odhadnout potřebný počet pozorování n .

Vlastnosti intervalů spolehlivosti

- šířka intervalu roste s vyšší požadovanou spolehlivostí (viz. poslední příklad)
- šířka intervalu klesá s vyšším n (počtem pozorování)
 - ▶ např. u intervalu pro μ u $N(\mu, \sigma^2)$ nebo pro p u $Bi(n, p)$ je šířka nepřímo úměrná odmocnině z n ; a tedy k získání dvakrát užšího (přesnějšího) intervalu spolehlivosti je třeba 4-krát více pozorování
- v některých případech lze z požadavku na šířku intervalu odhadnout potřebný počet pozorování n .

Vlastnosti intervalů spolehlivosti

- šířka intervalu roste s vyšší požadovanou spolehlivostí (viz. poslední příklad)
- šířka intervalu klesá s vyšším n (počtem pozorování)
 - ▶ např. u intervalu pro μ u $N(\mu, \sigma^2)$ nebo pro p u $Bi(n, p)$ je šířka nepřímo úměrná odmocnině z n ; a tedy k získání dvakrát užšího (přesnějšího) intervalu spolehlivosti je třeba 4-krát více pozorování
- v některých případech lze z požadavku na šířku intervalu odhadnout potřebný počet pozorování n .

Vlastnosti intervalů spolehlivosti

- šířka intervalu roste s vyšší požadovanou spolehlivostí (viz. poslední příklad)
- šířka intervalu klesá s vyšším n (počtem pozorování)
 - ▶ např. u intervalu pro μ u $N(\mu, \sigma^2)$ nebo pro p u $Bi(n, p)$ je šířka nepřímo úměrná odmocnině z n ; a tedy k získání dvakrát užšího (přesnějšího) intervalu spolehlivosti je třeba 4-krát více pozorování
- v některých případech lze z požadavku na šířku intervalu odhadnout potřebný počet pozorování n .

Jak ověřovat hypotézy?

- jak rozhodnout, zda platí tvrzení o neznámém parametru rozdělení?
- spočítali jsme intervalový odhad pro střední množství μ coly v lahvi: (1,972; 1,992)
- lze (a s jakou jistotou) tvrdit, že je automat špatně nastaven?
- požadavek: chtěli bychom např., aby pravděpodobnost “křivého obvinění” byla malá
- proto: zavádíme standardizované postupy pro takové rozhodování

Jak ověřovat hypotézy?

- jak rozhodnout, zda platí tvrzení o neznámém parametru rozdělení?
- spočítali jsme intervalový odhad pro střední množství μ coly v lahvi: (1,972; 1,992)
- lze (a s jakou jistotou) tvrdit, že je automat špatně nastaven?
- požadavek: chtěli bychom např., aby pravděpodobnost “křivého obvinění” byla malá
- proto: zavádíme standardizované postupy pro takové rozhodování

Jak ověřovat hypotézy?

- jak rozhodnout, zda platí tvrzení o neznámém parametru rozdělení?
- spočítali jsme intervalový odhad pro střední množství μ coly v lahvi: (1,972; 1,992)
- lze (a s jakou jistotou) tvrdit, že je automat špatně nastaven?
- požadavek: chtěli bychom např., aby pravděpodobnost “křivého obvinění” byla malá
- proto: zavádíme standardizované postupy pro takové rozhodování

Jak ověřovat hypotézy?

- jak rozhodnout, zda platí tvrzení o neznámém parametru rozdělení?
- spočítali jsme intervalový odhad pro střední množství μ coly v lahvi: (1,972; 1,992)
- lze (a s jakou jistotou) tvrdit, že je automat špatně nastaven?
- požadavek: chtěli bychom např., aby pravděpodobnost “křivého obvinění” byla malá
- proto: zavádíme standardizované postupy pro takové rozhodování

Jak ověřovat hypotézy?

- jak rozhodnout, zda platí tvrzení o neznámém parametru rozdělení?
- spočítali jsme intervalový odhad pro střední množství μ coly v lahvi: (1,972; 1,992)
- lze (a s jakou jistotou) tvrdit, že je automat špatně nastaven?
- požadavek: chtěli bychom např., aby pravděpodobnost “křivého obvinění” byla malá
- proto: zavádíme standardizované postupy pro takové rozhodování

Jak ověřovat hypotézy?

- jak rozhodnout, zda platí tvrzení o neznámém parametru rozdělení?
- spočítali jsme intervalový odhad pro střední množství μ coly v lahvi: (1,972; 1,992)
- lze (a s jakou jistotou) tvrdit, že je automat špatně nastaven?
- požadavek: chtěli bychom např., aby pravděpodobnost “křivého obvinění” byla malá
- proto: zavádíme standardizované postupy pro takové rozhodování

Testování hypotéz

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení s nezn. parametrem(y).

Máme dvě odporující si hypotézy o parametru(ech) daného rozdělení:

- tzv. **nulovou hypotézu H_0** : parametr se rovná určité hodnotě, parametry se rovnají,...
- tzv. **alternativní hypotézu H_1** : opak nulové hypotézy, často to, co se snažíme prokázat

Podle typu H_0 a H_1 se zvolí rozhodovací kritérium (test, testové kritérium), které závisí na (výpočtu ho z) realizovaném náhodném výběru (napozorovaných datech).

Možná rozhodnutí:

- zamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) svědčí proti ní
- nezamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) neposkytují dostatek "důkazů" proti H_0

Testování hypotéz

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení s nezn. parametrem(y).

Máme dvě odporující si hypotézy o parametru(ech) daného rozdělení:

- tzv. **nulovou hypotézu H_0** : parametr se rovná určité hodnotě, parametry se rovnají,...
- tzv. **alternativní hypotézu H_1** : opak nulové hypotézy, často to, co se snažíme prokázat

Podle typu H_0 a H_1 se zvolí rozhodovací kritérium (test, testové kritérium), které závisí na (výpočtu ho z) realizovaném náhodném výběru (napozorovaných datech).

Možná rozhodnutí:

- zamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) svědčí proti ní
- nezamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) neposkytují dostatek "důkazů" proti H_0

Testování hypotéz

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení s nezn. parametrem(y).

Máme dvě odporující si hypotézy o parametru(ech) daného rozdělení:

- tzv. **nulovou hypotézu H_0** : parametr se rovná určité hodnotě, parametry se rovnají,...
- tzv. **alternativní hypotézu H_1** : opak nulové hypotézy, často to, co se snažíme prokázat

Podle typu H_0 a H_1 se zvolí rozhodovací kritérium (test, testové kritérium), které závisí na (výpočtu ho z) realizovaném náhodném výběru (napozorovaných datech).

Možná rozhodnutí:

- zamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) svědčí proti ní
- nezamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) neposkytují dostatek "důkazů" proti H_0

Testování hypotéz

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení s nezn. parametrem(y).

Máme dvě odporující si hypotézy o parametru(ech) daného rozdělení:

- tzv. **nulovou hypotézu H_0** : parametr se rovná určité hodnotě, parametry se rovnají,...
- tzv. **alternativní hypotézu H_1** : opak nulové hypotézy, často to, co se snažíme prokázat

Podle typu H_0 a H_1 se zvolí rozhodovací kritérium (test, testové kritérium), které závisí na (výpočtu ho z) realizovaném náhodném výběru (napozorovaných datech).

Možná rozhodnutí:

- zamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) svědčí proti ní
- nezamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) neposkytují dostatek "důkazů" proti H_0

Testování hypotéz

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení s nezn. parametrem(y).

Máme dvě odporující si hypotézy o parametru(ech) daného rozdělení:

- tzv. **nulovou hypotézu H_0** : parametr se rovná určité hodnotě, parametry se rovnají,...
- tzv. **alternativní hypotézu H_1** : opak nulové hypotézy, často to, co se snažíme prokázat

Podle typu H_0 a H_1 se zvolí rozhodovací kritérium (test, testové kritérium), které závisí na (výpočtu ho z) realizovaném náhodném výběru (napozorovaných datech).

Možná rozhodnutí:

- zamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) svědčí proti ní
- nezamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) neposkytují dostatek "důkazů" proti H_0

Testování hypotéz

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení s nezn. parametrem(y).

Máme dvě odporující si hypotézy o parametru(ech) daného rozdělení:

- tzv. **nulovou hypotézu H_0** : parametr se rovná určité hodnotě, parametry se rovnají,...
- tzv. **alternativní hypotézu H_1** : opak nulové hypotézy, často to, co se snažíme prokázat

Podle typu H_0 a H_1 se zvolí rozhodovací kritérium (test, testové kritérium), které závisí na (výpočtu ho z) realizovaném náhodném výběru (napozorovaných datech).

Možná rozhodnutí:

- zamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) svědčí proti ní
- nezamítáme H_0 , pokud data (a tedy i test) neposkytují dostatek “důkazů” proti H_0

Postup a možné chyby při rozhodování

- **chyba 1. druhu:** H_0 platí a my ji zamítneme
- **chyba 2. druhu:** H_0 neplatí a my ji nezamítneme

hladina testu: označujeme ji α (tu volíme, nejčastěji = 0,05), je nejvyšší přípustná pravděpodobnost chyby 1. druhu

rozhodnutí \ skutečnost	H_0 platí	H_0 neplatí
nezamítáme H_0	správně	chyba 2. druhu
zamítáme H_0	chyba 1. druhu $\leq \alpha$	správně

Postup: Podle toho, co chceme zjistit, zformulujeme H_0 a H_1 a zvolíme α . Pak zvolíme vhodné rozhodovací kritérium: tj. z testů, jejichž hladina je menší než α vybereme obvykle ten s minimální pravděpodobností chyby 2. druhu

Postup a možné chyby při rozhodování

- **chyba 1. druhu:** H_0 platí a my ji zamítneme
- **chyba 2. druhu:** H_0 neplatí a my ji nezamítneme

hladina testu: označujeme ji α (tu volíme, nejčastěji = 0,05), je nejvyšší přípustná pravděpodobnost chyby 1. druhu

rozhodnutí \ skutečnost	H_0 platí	H_0 neplatí
nezamítáme H_0	správně	chyba 2. druhu
zamítáme H_0	chyba 1. druhu $\leq \alpha$	správně

Postup: Podle toho, co chceme zjistit, zformulujeme H_0 a H_1 a zvolíme α . Pak zvolíme vhodné rozhodovací kritérium: tj. z testů, jejichž hladina je menší než α vybereme obvykle ten s minimální pravděpodobností chyby 2. druhu

Postup a možné chyby při rozhodování

- **chyba 1. druhu:** H_0 platí a my ji zamítneme
- **chyba 2. druhu:** H_0 neplatí a my ji nezamítneme

hladina testu: označujeme ji α (tu volíme, nejčastěji = 0,05), je nejvyšší přípustná pravděpodobnost chyby 1. druhu

rozhodnutí \ skutečnost	H_0 platí	H_0 neplatí
nezamítáme H_0	správně	chyba 2. druhu
zamítáme H_0	chyba 1. druhu $\leq \alpha$	správně

Postup: Podle toho, co chceme zjistit, zformulujeme H_0 a H_1 a zvolíme α . Pak zvolíme vhodné rozhodovací kritérium: tj. z testů, jejichž hladina je menší než α vybereme obvykle ten s minimální pravděpodobností chyby 2. druhu

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Jak zvolit testové kritérium?

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Jak zvolit testové kritérium?

zpět k **Př.**: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Jak zvolit testové kritérium?

zpět k ▶ Př.: Náhodně vybráno 100 lahví coly a byl zjištěn jejich průměrný obsah $\bar{X} = 1,982$ litrů. Naměřené hodnoty považujeme za realizaci náhodného výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Jak zvolit testové kritérium?

Z-test: jednovýběrový test střední hodnoty (σ^2 známe)

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde σ^2 známe. Z již odvozeného plyne, že

$$P\left(\frac{|\bar{X} - \mu|}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = \alpha$$

Tedy pro test hypotézy $H_0 : \mu = \mu_0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq \mu_0$ lze použít testovou statistiku

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n}$$

a na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k H_1), pokud $|Z| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- pokud $|Z| < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$, tak H_0 nezamítáme. Závěr: H_0 může platit
- Pozn.: Pro dostatečně velká n platí díky Centrální limitní větě i pro jiná rozdělení než normální

Z-test: jednovýběrový test střední hodnoty (σ^2 známe)

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde σ^2 známe. Z již odvozeného plyne, že

$$P\left(\frac{|\bar{X} - \mu|}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = \alpha$$

Tedy pro test hypotézy $H_0 : \mu = \mu_0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq \mu_0$ lze použít testovou statistiku

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n}$$

a na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k H_1), pokud $|Z| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- pokud $|Z| < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$, tak H_0 nezamítáme. Závěr: H_0 může platit
- Pozn.: Pro dostatečně velká n platí díky Centrální limitní větě i pro jiná rozdělení než normální

Z-test: jednovýběrový test střední hodnoty (σ^2 známe)

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde σ^2 známe. Z již odvozeného plyne, že

$$P\left(\frac{|\bar{X} - \mu|}{\sigma} \cdot \sqrt{n} \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)\right) = \alpha$$

Tedy pro test hypotézy $H_0 : \mu = \mu_0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq \mu_0$ lze použít testovou statistiku

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n}$$

a na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k H_1), pokud $|Z| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- pokud $|Z| < \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$, tak H_0 nezamítáme. Závěr: H_0 může platit
- Pozn.: Pro dostatečně velká n platí díky Centrální limitní větě i pro jiná rozdělení než normální

zpět k ▶ Příklad: Náhodně vybráno 100 lahví coly, $\bar{X} = 1,982$ litrů. Předp, že data pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n} = \frac{1,982 - 2}{0,05} \cdot \sqrt{100} = -3,6$$

Tedy

$$|Z| = 3,6 \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 a přikláníme se k H_1

Závěr: automat není správně nastaven

Lze usoudit i z toho, že: $2 \notin (1,972; 1,992)$ (95%-ní int. spol. pro μ)

zpět k ▶ Příklad: Náhodně vybráno 100 lahví coly, $\bar{X} = 1,982$ litrů. Předp, že data pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n} = \frac{1,982 - 2}{0,05} \cdot \sqrt{100} = -3,6$$

Tedy

$$|Z| = 3,6 \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 a přikláníme se k H_1

Závěr: automat není správně nastaven

Lze usoudit i z toho, že: $2 \notin (1,972; 1,992)$ (95%-ní int. spol. pro μ)

zpět k ▶ Příklad: Náhodně vybráno 100 lahví coly, $\bar{X} = 1,982$ litrů. Předp, že data pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n} = \frac{1,982 - 2}{0,05} \cdot \sqrt{100} = -3,6$$

Tedy

$$|Z| = 3,6 \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 a přikláníme se k H_1

Závěr: automat není správně nastaven

Lze usoudit i z toho, že: $2 \notin (1,972; 1,992)$ (95%-ní int. spol. pro μ)

zpět k ▶ Příklad: Náhodně vybráno 100 lahví coly, $\bar{X} = 1,982$ litrů. Předp, že data pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n} = \frac{1,982 - 2}{0,05} \cdot \sqrt{100} = -3,6$$

Tedy

$$|Z| = 3,6 \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 a přikláníme se k H_1

Závěr: automat není správně nastaven

Lze usoudit i z toho, že: $2 \notin (1,972; 1,992)$ (95%-ní int. spol. pro μ)

zpět k ▶ Příklad: Náhodně vybráno 100 lahví coly, $\bar{X} = 1,982$ litrů. Předp, že data pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2 = 0,0025)$. Dá se tvrdit, že je automat špatně nastaven?

Chtěli bychom provést na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 2$ litry (automat je správně nastaven)

proti alternativě

- $H_1 : \mu \neq 2$ litry (automat není správně nastaven)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma} \cdot \sqrt{n} = \frac{1,982 - 2}{0,05} \cdot \sqrt{100} = -3,6$$

Tedy

$$|Z| = 3,6 \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) = \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 a přikláníme se k H_1

Závěr: automat není správně nastaven

Lze usoudit i z toho, že: $2 \notin (1,972; 1,992)$ (95%-ní int. spol. pro μ)

zpět k **► Př.**: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření považujeme za realizaci náh. výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg? Volme hladinu testu $\alpha = 0,01$

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety)
- proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Problém: nelze použít předchozí postup, protože neznáme směrodatnou odchylku měření σ .

zpět k **► Př.**: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření považujeme za realizaci náh. výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg? Volme hladinu testu $\alpha = 0,01$

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety)
- proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Problém: nelze použít předchozí postup, protože neznáme směrodatnou odchylku měření σ .

zpět k **► Př.**: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření považujeme za realizaci náh. výběru z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg? Volme hladinu testu $\alpha = 0,01$

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety)
- proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Problém: nelze použít předchozí postup, protože neznáme směrodatnou odchylku měření σ .

Jednovýběrový t-test: test stř. hodnoty (σ^2 neznáme)

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde σ^2 neznáme. Platí, že $\frac{\bar{X} - \mu}{S} \cdot \sqrt{n} \sim t_{n-1}$, z čehož podobně jako u Z-testu plyne:

$$P\left(\frac{|\bar{X} - \mu|}{S} \cdot \sqrt{n} \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)\right) = \alpha$$

Tedy pro test hypotézy $H_0 : \mu = \mu_0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq \mu_0$ lze použít testovou statistiku

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n}$$

a na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k H_1), pokud $|T| \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)$

- pokud $|T| < t_{n-1}(1 - \alpha/2)$, tak H_0 nezamítáme. Závěr: H_0 může platit

Jednovýběrový t-test: test stř. hodnoty (σ^2 neznáme)

X_1, X_2, \dots, X_n je náh. výb. z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde σ^2 neznáme. Platí, že $\frac{\bar{X} - \mu}{S} \cdot \sqrt{n} \sim t_{n-1}$, z čehož podobně jako u Z-testu plyne:

$$P\left(\frac{|\bar{X} - \mu|}{S} \cdot \sqrt{n} \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)\right) = \alpha$$

Tedy pro test hypotézy $H_0 : \mu = \mu_0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq \mu_0$ lze použít testovou statistiku

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n}$$

a na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k H_1), pokud $|T| \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)$

- pokud $|T| < t_{n-1}(1 - \alpha/2)$, tak H_0 nezamítáme. Závěr: H_0 může platit

zpět k ▶ Př.: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg?

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety) proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n} = \frac{36,8125 - 34}{4,2711} \cdot \sqrt{16} = 2,634$$

Tedy

$$|T| = 2,634 < t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,995) = 2,947$$

a proto na hladině 0,01 nezamítáme H_0

Závěr: Nevylučujeme, že je hmotnost rovna hmotnosti před 25 lety

- Pozn.: na hladině $\alpha = 0,05$ bychom H_0 zamítli (přiklonili se k H_1), protože $|T| = 2,634 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,975) = 2,131$ (ekviv. $34 \notin (34,54; 39,09)$)

zpět k ▶ Př.: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg?

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety) proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n} = \frac{36,8125 - 34}{4,2711} \cdot \sqrt{16} = 2,634$$

Tedy

$$|T| = 2,634 < t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,995) = 2,947$$

a proto na hladině 0,01 nezamítáme H_0

Závěr: Nevylučujeme, že je hmotnost rovna hmotnosti před 25 lety

- Pozn.: na hladině $\alpha = 0,05$ bychom H_0 zamítli (přiklonili se k H_1), protože $|T| = 2,634 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,975) = 2,131$ (ekviv. $34 \notin (34,54; 39,09)$)

zpět k ▶ Příklad: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg?

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety) proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n} = \frac{36,8125 - 34}{4,2711} \cdot \sqrt{16} = 2,634$$

Tedy

$$|T| = 2,634 < t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,995) = 2,947$$

a proto na hladině 0,01 nezamítáme H_0

Závěr: Nevylučujeme, že je hmotnost rovna hmotnosti před 25 lety

- Pozn.: na hladině $\alpha = 0,05$ bychom H_0 zamítli (přiklonili se k H_1), protože $|T| = 2,634 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,975) = 2,131$ (ekviv. $34 \notin (34,54; 39,09)$)

zpět k ▶ Př.: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg?

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety) proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n} = \frac{36,8125 - 34}{4,2711} \cdot \sqrt{16} = 2,634$$

Tedy

$$|T| = 2,634 < t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,995) = 2,947$$

a proto na hladině 0,01 nezamítáme H_0

Závěr: Nevylučujeme, že je hmotnost rovna hmotnosti před 25 lety

- Pozn.: na hladině $\alpha = 0,05$ bychom H_0 zamítli (přiklonili se k H_1), protože $|T| = 2,634 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,975) = 2,131$ (ekviv. $34 \notin (34,54; 39,09)$)

zpět k ▶ Příklad: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg?

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety) proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n} = \frac{36,8125 - 34}{4,2711} \cdot \sqrt{16} = 2,634$$

Tedy

$$|T| = 2,634 < t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,995) = 2,947$$

a proto na hladině 0,01 nezamítáme H_0

Závěr: Nevylučujeme, že je hmotnost rovna hmotnosti před 25 lety

- Pozn.: na hladině $\alpha = 0,05$ bychom H_0 zamítli (přiklonili se k H_1), protože $|T| = 2,634 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,975) = 2,131$ (ekviv. $34 \notin (34,54; 39,09)$)

zpět k ▶ Př.: Byla změřena hmotnost 16 jedenáctiletých chlapců. Měření pocházejí z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$. Lze tvrdit, že se jejich hmotnost změnila oproti době před 25 lety, kdy byla střední hmotnost jedenáctiletých 34 kg?

Chtěli bychom tedy provést na hladině $\alpha = 0,01$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = 34$ kg (hmotnost je rovna hmotnosti před 25 lety) proti alternativě
- $H_1 : \mu \neq 34$ kg (hmotnost není rovna hmotnosti před 25 lety)

Testové kritérium (testová statistika) je

$$T = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S} \cdot \sqrt{n} = \frac{36,8125 - 34}{4,2711} \cdot \sqrt{16} = 2,634$$

Tedy

$$|T| = 2,634 < t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,995) = 2,947$$

a proto na hladině 0,01 nezamítáme H_0

Závěr: Nevylučujeme, že je hmotnost rovna hmotnosti před 25 lety

- Pozn.: na hladině $\alpha = 0,05$ bychom H_0 zamítli (přiklonili se k H_1), protože $|T| = 2,634 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_{15}(0,975) = 2,131$ (ekviv. $34 \notin (34,54; 39,09)$)

Párový t-test

Někdy máme k dispozici dvě sady dat (měření) a snažíme se je porovnat (jejich střední hodnoty). Označme napozorované veličiny $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ a předpokládejme, že veličiny X a Y se stejným indexem nelze považovat za nezávislé (často proto, že jsou měřena na jednom objektu), ale veličiny s různými indexy za nezávislé považovat již lze (měření spolu nesouvisející, např. proto, že jsou provedena na různých objektech).

Př.: Náhodně vybráno 8 lidí, kteří byli podrobeni dietě. Byla zaznamenána jejich hmotnost (v kg) před dietou a po ní.

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Po	84	68	73	79	71	80	71	72

Chtěli bychom zjistit, zda má dieta vliv na hmotnost.
Jak zvolit testové kritérium?

Párový t-test

Někdy máme k dispozici dvě sady dat (měření) a snažíme se je porovnat (jejich střední hodnoty). Označme napozorované veličiny $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ a předpokládejme, že veličiny X a Y se stejným indexem nelze považovat za nezávislé (často proto, že jsou měřena na jednom objektu), ale veličiny s různými indexy za nezávislé považovat již lze (měření spolu nesouvisející, např. proto, že jsou provedena na různých objektech).

Př.: Náhodně vybráno 8 lidí, kteří byli podrobeni dietě. Byla zaznamenána jejich hmotnost (v kg) před dietou a po ní.

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Po	84	68	73	79	71	80	71	72

Chtěli bychom zjistit, zda má dieta vliv na hmotnost.

Jak zvolit testové kritérium?

Párový t-test

Někdy máme k dispozici dvě sady dat (měření) a snažíme se je porovnat (jejich střední hodnoty). Označme napozorované veličiny $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ a předpokládejme, že veličiny X a Y se stejným indexem nelze považovat za nezávislé (často proto, že jsou měřena na jednom objektu), ale veličiny s různými indexy za nezávislé považovat již lze (měření spolu nesouvisející, např. proto, že jsou provedena na různých objektech).

Př.: Náhodně vybráno 8 lidí, kteří byli podrobeni dietě. Byla zaznamenána jejich hmotnost (v kg) před dietou a po ní.

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Po	84	68	73	79	71	80	71	72

Chtěli bychom zjistit, zda má dieta vliv na hmotnost.

Jak zvolit testové kritérium?

Párový t-test

Předpokládejme, že máme dvourozměrný náhodný výběr $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ takový, že X a Y tvoří páry, které nelze považovat za nezávislé. Označme $\mu_X = EX_i$ a $\mu_Y = EY_i$.

Dále položme $Z_1 = X_1 - Y_1, \dots, Z_n = X_n - Y_n$ a předpokládejme, že veličiny Z se dají považovat za náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde $\mu = \mu_X - \mu_Y$.

Tedy test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ je totéž jako test hypotézy $H_0 : \mu = 0$. Test hypotézy $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ je úlohou jednovýběrového t-testu.

Tedy spočítáme $\bar{Z} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i$ a $S_Z^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (Z_i - \bar{Z})^2$ a pokud

$$|T| = \frac{|\bar{Z} - 0|}{S_Z} \cdot \sqrt{n} \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)$$

tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Párový t-test

Předpokládejme, že máme dvourozměrný náhodný výběr $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ takový, že X a Y tvoří páry, které nelze považovat za nezávislé. Označme $\mu_X = EX_i$ a $\mu_Y = EY_i$.

Dále položme $Z_1 = X_1 - Y_1, \dots, Z_n = X_n - Y_n$ a předpokládejme, že veličiny Z se dají považovat za náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde $\mu = \mu_X - \mu_Y$.

Tedy test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ je totéž jako test hypotézy $H_0 : \mu = 0$. Test hypotézy $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ je úlohou jednovýběrového t-testu.

Tedy spočítáme $\bar{Z} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i$ a $S_Z^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (Z_i - \bar{Z})^2$ a pokud

$$|T| = \frac{|\bar{Z} - 0|}{S_Z} \cdot \sqrt{n} \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)$$

tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Párový t-test

Předpokládejme, že máme dvourozměrný náhodný výběr $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ takový, že X a Y tvoří páry, které nelze považovat za nezávislé. Označme $\mu_X = EX_i$ a $\mu_Y = EY_i$.

Dále položme $Z_1 = X_1 - Y_1, \dots, Z_n = X_n - Y_n$ a předpokládejme, že veličiny Z se dají považovat za náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde $\mu = \mu_X - \mu_Y$.

Tedy test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ je totéž jako test hypotézy $H_0 : \mu = 0$. Test hypotézy $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ je úlohou jednovýběrového t-testu.

Tedy spočítáme $\bar{Z} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i$ a $S_Z^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (Z_i - \bar{Z})^2$ a pokud

$$|T| = \frac{|\bar{Z} - 0|}{S_Z} \cdot \sqrt{n} \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)$$

tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Párový t-test

Předpokládejme, že máme dvourozměrný náhodný výběr $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$ takový, že X a Y tvoří páry, které nelze považovat za nezávislé. Označme $\mu_X = EX_i$ a $\mu_Y = EY_i$.

Dále položme $Z_1 = X_1 - Y_1, \dots, Z_n = X_n - Y_n$ a předpokládejme, že veličiny Z se dají považovat za náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$, kde $\mu = \mu_X - \mu_Y$.

Tedy test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ je totéž jako test hypotézy $H_0 : \mu = 0$. Test hypotézy $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ je úlohou jednovýběrového t-testu.

Tedy spočítáme $\bar{Z} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i$ a $S_Z^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (Z_i - \bar{Z})^2$ a pokud

$$|T| = \frac{|\bar{Z} - 0|}{S_Z} \cdot \sqrt{n} \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2)$$

tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Párový t-test, intervalový odhad

Někdy nás zajímá intervalový odhad rozdílu $\mu = \mu_X - \mu_Y$ (podobně jako pro jeden výběr s neznámým rozptylem).

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $\mu = \mu_X - \mu_Y$:

$$\left(\bar{Z} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}}; \bar{Z} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}} \right)$$

Tento interval lze použít i pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ na hladině α :

Pokud $0 \notin \left(\bar{Z} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}}; \bar{Z} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}} \right)$ tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Párový t-test, intervalový odhad

Někdy nás zajímá intervalový odhad rozdílu $\mu = \mu_X - \mu_Y$ (podobně jako pro jeden výběr s neznámým rozptylem).

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $\mu = \mu_X - \mu_Y$:

$$\left(\bar{Z} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}}; \bar{Z} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}} \right)$$

Tento interval lze použít i pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ na hladině α :

Pokud $0 \notin \left(\bar{Z} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}}; \bar{Z} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}} \right)$ tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Párový t-test, intervalový odhad

Někdy nás zajímá intervalový odhad rozdílu $\mu = \mu_X - \mu_Y$ (podobně jako pro jeden výběr s neznámým rozptylem).

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $\mu = \mu_X - \mu_Y$:

$$\left(\bar{Z} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}}; \bar{Z} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}} \right)$$

Tento interval lze použít i pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu \neq 0$ na hladině α :

Pokud $0 \notin \left(\bar{Z} - t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}}; \bar{Z} + t_{n-1}(1 - \alpha/2) \cdot \frac{S_Z}{\sqrt{n}} \right)$ tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

zpět k ▶ Př.: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Po	84	68	73	79	71	80	71	72

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

zpět k **Př.**: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
X=Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Y=Po	84	68	73	79	71	80	71	72
Z=Rozdíl	-3	17	19	3	15	8	8	13

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

zpět k ▶ **Př.**: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
X=Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Y=Po	84	68	73	79	71	80	71	72
Z=Rozdíl	-3	17	19	3	15	8	8	13

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

zpět k ▶ Př.: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
X=Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Y=Po	84	68	73	79	71	80	71	72
Z=Rozdíl	-3	17	19	3	15	8	8	13

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

zpět k ▶ Př.: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
X=Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Y=Po	84	68	73	79	71	80	71	72
Z=Rozdíl	-3	17	19	3	15	8	8	13

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

zpět k ▶ Př.: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
X=Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Y=Po	84	68	73	79	71	80	71	72
Z=Rozdíl	-3	17	19	3	15	8	8	13

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

zpět k ▶ Příklad: 8 lidí podrobena dietě. Má dieta vliv na hmotnost?

Osoba	1	2	3	4	5	6	7	8
X=Před	81	85	92	82	86	88	79	85
Y=Po	84	68	73	79	71	80	71	72
Z=Rozdíl	-3	17	19	3	15	8	8	13

Provedeme na hladině $\alpha = 0,05$ test hypotézy

- $H_0 : \mu = \mu_X - \mu_Y = 0$ kg (dieta nemá vliv na hmotnost)
- proti $H_1 : \mu = \mu_X - \mu_Y \neq 0$ kg (dieta má vliv na hmotnost)

Spočteme $\bar{Z} = 10$ a $S_Z = \sqrt{S_Z^2} = \sqrt{55,71429} = 7,4642$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{Z} - 0}{S_Z} \cdot \sqrt{n} = \frac{10 - 0}{7,4642} \cdot \sqrt{8} = 3,789$$

Tedy

$$|T| = 3,789 \geq t_{n-1}(1 - \alpha/2) = t_7(0,975) = 2,365$$

a proto na hladině 0,05 zamítáme H_0 .

Závěr: dieta má vliv na hmotnost.

- Pozn.: i pro $\alpha = 0,01$ bychom H_0 zamítali ($t_7(0,995) = 3,499$)

Dvouvýběrový t-test

Někdy máme k dispozici dvě sady dat (měření), které se snažíme porovnat (jejich střední hodnoty), přičemž veličiny nejsou párově závislé a nemusí jich být stejný počet. Označme napozorované veličiny X_1, \dots, X_n a Y_1, \dots, Y_m a budeme je považovat za dva nezávislé náhodné výběry (všechny veličiny jsou mezi sebou nezávislé).

Př.: Ve třídě byly zjištěny následující výšky žáků (v cm):

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

Testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí. Volte $\alpha = 0,05$.

Jak nyní zvolit testové kritérium?

Dvouvýběrový t-test

Někdy máme k dispozici dvě sady dat (měření), které se snažíme porovnat (jejich střední hodnoty), přičemž veličiny nejsou párově závislé a nemusí jich být stejný počet. Označme napozorované veličiny X_1, \dots, X_n a Y_1, \dots, Y_m a budeme je považovat za dva nezávislé náhodné výběry (všechny veličiny jsou mezi sebou nezávislé).

Př.: Ve třídě byly zjištěny následující výšky žáků (v cm):

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

Testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí. Volte $\alpha = 0,05$.

Jak nyní zvolit testové kritérium?

Dvouvýběrový t-test

Někdy máme k dispozici dvě sady dat (měření), které se snažíme porovnat (jejich střední hodnoty), přičemž veličiny nejsou párově závislé a nemusí jich být stejný počet. Označme napozorované veličiny X_1, \dots, X_n a Y_1, \dots, Y_m a budeme je považovat za dva nezávislé náhodné výběry (všechny veličiny jsou mezi sebou nezávislé).

Př.: Ve třídě byly zjištěny následující výšky žáků (v cm):

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

Testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí. Volte $\alpha = 0,05$.

Jak nyní zvolit testové kritérium?

Dvouvýběrový t-test

Předpokládejme, že máme náhodný výběr $X_1, \dots, X_n \sim N(\mu_X, \sigma^2)$ a náhodný výběr $Y_1, \dots, Y_m \sim N(\mu_Y, \sigma^2)$ a tyto dva výběry jsou nezávislé se stejným rozptylem.

Položíme

$$S^{*2} = \frac{1}{n+m-2} \cdot \left((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2 \right),$$

kde $S_X^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ a $S_Y^2 = \frac{1}{m-1} \sum_{i=1}^m (Y_i - \bar{Y})^2$.

Pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ lze použít statistiku:

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}}$$

a pokud $|T| \geq t_{n+m-2}(1 - \alpha/2)$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$ střední hodnoty nejsou stejné)

Dvouvýběrový t-test

Předpokládejme, že máme náhodný výběr $X_1, \dots, X_n \sim N(\mu_X, \sigma^2)$ a náhodný výběr $Y_1, \dots, Y_m \sim N(\mu_Y, \sigma^2)$ a tyto dva výběry jsou nezávislé se stejným rozptylem.

Položíme

$$S^{*2} = \frac{1}{n+m-2} \cdot \left((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2 \right),$$

kde $S_X^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ a $S_Y^2 = \frac{1}{m-1} \sum_{i=1}^m (Y_i - \bar{Y})^2$.

Pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ lze použít statistiku:

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}}$$

a pokud $|T| \geq t_{n+m-2}(1 - \alpha/2)$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$ střední hodnoty nejsou stejné)

Dvouvýběrový t-test

Předpokládejme, že máme náhodný výběr $X_1, \dots, X_n \sim N(\mu_X, \sigma^2)$ a náhodný výběr $Y_1, \dots, Y_m \sim N(\mu_Y, \sigma^2)$ a tyto dva výběry jsou nezávislé se stejným rozptylem.

Položíme

$$S^{*2} = \frac{1}{n+m-2} \cdot \left((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2 \right),$$

kde $S_X^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ a $S_Y^2 = \frac{1}{m-1} \sum_{i=1}^m (Y_i - \bar{Y})^2$.

Pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ lze použít statistiku:

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}}$$

a pokud $|T| \geq t_{n+m-2}(1 - \alpha/2)$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$ střední hodnoty nejsou stejné)

Dvouvýběrový t-test

Předpokládejme, že máme náhodný výběr $X_1, \dots, X_n \sim N(\mu_X, \sigma^2)$ a náhodný výběr $Y_1, \dots, Y_m \sim N(\mu_Y, \sigma^2)$ a tyto dva výběry jsou nezávislé se stejným rozptylem.

Položíme

$$S^{*2} = \frac{1}{n+m-2} \cdot \left((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2 \right),$$

kde $S_X^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ a $S_Y^2 = \frac{1}{m-1} \sum_{i=1}^m (Y_i - \bar{Y})^2$.

Pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ lze použít statistiku:

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}}$$

a pokud $|T| \geq t_{n+m-2}(1 - \alpha/2)$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$ střední hodnoty nejsou stejné)

Dvouvýběrový t-test, intervalový odhad

Někdy nás zajímá intervalový odhad rozdílu $\mu_X - \mu_Y$.

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $\mu_X - \mu_Y$:

$$\left(\bar{X} - \bar{Y} - t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) \cdot S^* \cdot \sqrt{\frac{n+m}{n \cdot m}}; \bar{X} - \bar{Y} + t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) \cdot S^* \cdot \sqrt{\frac{n+m}{n \cdot m}} \right)$$

Tento interval lze použít i pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ na hladině α :

Pokud 0 neleží v tomto 100(1 - α)%-ním intervalu spolehlivosti pro $\mu_X - \mu_Y$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Dvouvýběrový t-test, intervalový odhad

Někdy nás zajímá intervalový odhad rozdílu $\mu_X - \mu_Y$.
100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $\mu_X - \mu_Y$:

$$\left(\bar{X} - \bar{Y} - t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) \cdot S^* \cdot \sqrt{\frac{n+m}{n \cdot m}}; \bar{X} - \bar{Y} + t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) \cdot S^* \cdot \sqrt{\frac{n+m}{n \cdot m}} \right)$$

Tento interval lze použít i pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ na hladině α :

Pokud 0 neleží v tomto 100(1 - α)%-ním intervalu spolehlivosti pro $\mu_X - \mu_Y$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

Dvouvýběrový t-test, intervalový odhad

Někdy nás zajímá intervalový odhad rozdílu $\mu_X - \mu_Y$.
100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $\mu_X - \mu_Y$:

$$\left(\bar{X} - \bar{Y} - t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) \cdot S^* \cdot \sqrt{\frac{n+m}{n \cdot m}}; \bar{X} - \bar{Y} + t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) \cdot S^* \cdot \sqrt{\frac{n+m}{n \cdot m}} \right)$$

Tento interval lze použít i pro test hypotézy, že obě sady měření pocházejí z rozdělení o stejné střední hodnotě $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ proti alternativě $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ na hladině α :

Pokud 0 neleží v tomto 100(1 - α)%-ním intervalu spolehlivosti pro $\mu_X - \mu_Y$, tak na hladině α zamítáme hypotézu H_0 (přikloníme se k $H_1 : \mu_X \neq \mu_Y$)

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$S^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$S^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$S^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$S^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$s^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$S^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

zpět k ▶ Příklad: na hladině $\alpha = 0,05$ testujte, zda jsou chlapci a dívky v průměru stejně vysokí.

Chlapci	130	140	136	141	139	133	149	151
Dívky	135	141	143	132	146	146	151	141
Chlapci	139	136	138	142	127	139	147	
Dívky	141	131	142	141				

- test $H_0 : \mu_X - \mu_Y = 0$ cm (jsou stejně vysokí)
- proti $H_1 : \mu_X - \mu_Y \neq 0$ cm (nejsou stejně vysokí)

Spočteme $\bar{X} = 139,133$; $\bar{Y} = 140,833$; $S_X^2 = 42,981$; $S_Y^2 = 33,788$;

$$S^* = \sqrt{\frac{1}{n+m-2} \cdot ((n-1) \cdot S_X^2 + (m-1) \cdot S_Y^2)} = \sqrt{\frac{1}{25} (14 \cdot 42,981 + 11 \cdot 33,788)} = 6,240$$

Testová statistika je

$$T = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - 0}{S^*} \cdot \sqrt{\frac{n \cdot m}{n+m}} = \frac{139,133 - 140,833 - 0}{6,240} \cdot \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15+12}} = -0,703$$

Tedy $|T| = 0,703 < t_{n+m-2}(1 - \alpha/2) = t_{25}(0,975) = 2,060$ a proto na hladině 0,05 nezamítáme H_0 .

Závěr: je možné, že chlapci a dívky jsou v průměru stejně vysokí.

- Na každé nižší hladině (i $\alpha = 0,01$) bychom H_0 tím spíše nezamítli

Znaménkový test

Někdy máme k dispozici jen informaci, kolikrát při velkém počtu nezávislých opakování zkoumaná veličina překročila (+) nebo byla menší (-) než nějaká daná hodnota. A chceme testovat hypotézu, že obojí nastává se stejnou pravděpodobností, tj. že medián (50%-ní kvantil) rozdělení je roven té dané hodnotě.

Př.: Ze 46 piv, které se u vašeho stolu večer vypily, bylo 27 podmírových a 19 nadmírových. Lze tvrdit, že výčepní systematicky šidí (ať už zákazníky nebo majitele hospody)?

Chceme ověřit, zda medián množství piva ve sklenici může být půl litru. Známe přitom jen počet piv pod a nad touto mírou. Jak zvolit testové kritérium?

Znaménkový test

Někdy máme k dispozici jen informaci, kolikrát při velkém počtu nezávislých opakování zkoumaná veličina překročila (+) nebo byla menší (-) než nějaká daná hodnota. A chceme testovat hypotézu, že obojí nastává se stejnou pravděpodobností, tj. že medián (50%-ní kvantil) rozdělení je roven té dané hodnotě.

Př.: Ze 46 piv, které se u vašeho stolu večer vypily, bylo 27 podmírových a 19 nadmírových. Lze tvrdit, že výčepní systematicky šidí (ať už zákazníkы nebo majitele hospody)?

Chceme ověřit, zda medián množství piva ve sklenici může být půl litru. Známe přitom jen počet piv pod a nad touto mírou. Jak zvolit testové kritérium?

Znaménkový test

Někdy máme k dispozici jen informaci, kolikrát při velkém počtu nezávislých opakování zkoumaná veličina překročila (+) nebo byla menší (-) než nějaká daná hodnota. A chceme testovat hypotézu, že obojí nastává se stejnou pravděpodobností, tj. že medián (50%-ní kvantil) rozdělení je roven té dané hodnotě.

Př.: Ze 46 piv, které se u vašeho stolu večer vypily, bylo 27 podmírových a 19 nadmírových. Lze tvrdit, že výčepní systematicky šidí (ať už zákazníky nebo majitele hospody)?

Chceme ověřit, zda medián množství piva ve sklenici může být půl litru. Známe přitom jen počet piv pod a nad touto mírou. Jak zvolit testové kritérium?

Znaménkový test - asymptotický (pro velké n)

Máme veličiny X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení s mediánem \tilde{x} . Tedy platí

$$P(X_i < \tilde{x}) = P(X_i > \tilde{x}) = \frac{1}{2} \quad i = 1, \dots, n$$

Chceme testovat hypotézu $H_0 : \tilde{x} = x_0$ proti $H_1 : \tilde{x} \neq x_0$, kde x_0 je dané číslo.

Utvoří se rozdíly $X_1 - x_0, \dots, X_n - x_0$ a ty nulové se vynechají (a příslušně se zmenší n).

Za platnosti H_0 má počet rozdílů s kladným znaménkem

$Y \sim Bi(n, p = 1/2)$ a tedy podle Centrální limitní věty pro velké n platí:

Y má přibližně normální rozdělení $N(n/2, n/4)$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n/2}{\sqrt{n/4}} = \frac{2Y - n}{\sqrt{n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : \tilde{x} = x_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

Znaménkový test - asymptotický (pro velké n)

Máme veličiny X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení s mediánem \tilde{x} . Tedy platí

$$P(X_i < \tilde{x}) = P(X_i > \tilde{x}) = \frac{1}{2} \quad i = 1, \dots, n$$

Chceme testovat hypotézu $H_0 : \tilde{x} = x_0$ proti $H_1 : \tilde{x} \neq x_0$, kde x_0 je dané číslo.

Utvoří se rozdíly $X_1 - x_0, \dots, X_n - x_0$ a ty nulové se vynechají (a příslušně se zmenší n).

Za platnosti H_0 má počet rozdílů s kladným znaménkem

$Y \sim Bi(n, p = 1/2)$ a tedy podle Centrální limitní věty pro velké n platí:

Y má přibližně normální rozdělení $N(n/2, n/4)$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n/2}{\sqrt{n/4}} = \frac{2Y - n}{\sqrt{n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : \tilde{x} = x_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

Znaménkový test - asymptotický (pro velké n)

Máme veličiny X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení s mediánem \tilde{x} . Tedy platí

$$P(X_i < \tilde{x}) = P(X_i > \tilde{x}) = \frac{1}{2} \quad i = 1, \dots, n$$

Chceme testovat hypotézu $H_0 : \tilde{x} = x_0$ proti $H_1 : \tilde{x} \neq x_0$, kde x_0 je dané číslo.

Utvoří se rozdíly $X_1 - x_0, \dots, X_n - x_0$ a ty nulové se vynechají (a příslušně se zmenší n).

Za platnosti H_0 má počet rozdílů s kladným znaménkem

$Y \sim Bi(n, p = 1/2)$ a tedy podle Centrální limitní věty pro velké n platí:

Y má přibližně normální rozdělení $N(n/2, n/4)$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n/2}{\sqrt{n/4}} = \frac{2Y - n}{\sqrt{n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : \tilde{x} = x_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

Znaménkový test - asymptotický (pro velké n)

Máme veličiny X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení s mediánem \tilde{x} . Tedy platí

$$P(X_i < \tilde{x}) = P(X_i > \tilde{x}) = \frac{1}{2} \quad i = 1, \dots, n$$

Chceme testovat hypotézu $H_0 : \tilde{x} = x_0$ proti $H_1 : \tilde{x} \neq x_0$, kde x_0 je dané číslo.

Utvoří se rozdíly $X_1 - x_0, \dots, X_n - x_0$ a ty nulové se vynechají (a příslušně se zmenší n).

Za platnosti H_0 má počet rozdílů s kladným znaménkem

$Y \sim Bi(n, p = 1/2)$ a tedy podle Centrální limitní věty pro velké n platí:

Y má přibližně normální rozdělení $N(n/2, n/4)$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n/2}{\sqrt{n/4}} = \frac{2Y - n}{\sqrt{n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : \tilde{x} = x_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

zpět k ▶ Př.: Ze 46 piv bylo 27 podmírových a 19 nadmírových. Lze tvrdit, že výčepní nedodrжуje míru (ať už jedním nebo druhým směrem)?

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : \tilde{x} = 500$ ml proti $H_1 : \tilde{x} \neq 500$ ml.

Asymptotický test: Spočteme

$$U = \frac{2Y - n}{\sqrt{n}} = \frac{2 \cdot 19 - 46}{\sqrt{46}} = -1,180$$

H_0 nezamítáme, protože $|U| = 1,180 \not\geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,960$

zpět k ▶ Př.: Ze 46 piv bylo 27 podmírových a 19 nadmírových. Lze tvrdit, že výčepní nedodrжуje míru (ať už jedním nebo druhým směrem)?

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : \tilde{x} = 500$ ml proti $H_1 : \tilde{x} \neq 500$ ml.

Asymptotický test: Spočteme

$$U = \frac{2Y - n}{\sqrt{n}} = \frac{2 \cdot 19 - 46}{\sqrt{46}} = -1,180$$

H_0 nezamítáme, protože $|U| = 1,180 \not\geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,960$

Znaménkový test - možné použití

- test o mediánu u náh. výběru X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení.
- lze použít i namísto jednovýběrového (resp. párového) t-testu
- výhoda: nevyžaduje se normální rozdělení výběru
- nevýhoda: u normálně rozděleného výběru je o něco vyšší chyba 2. druhu v porovnání s t-testem
- Pokud jsme si jisti normalitou dat, je tedy nejlepší použít t-test

Zkuste použít znaménkový test na příklady, na které byly použity jednovýběrový nebo párový t-test

Znaménkový test - možné použití

- test o mediánu u náh. výběru X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení.
- lze použít i namísto jednovýběrového (resp. párového) t-testu
- výhoda: nevyžaduje se normální rozdělení výběru
- nevýhoda: u normálně rozděleného výběru je o něco vyšší chyba 2. druhu v porovnání s t-testem
- Pokud jsme si jisti normalitou dat, je tedy nejlepší použít t-test

Zkuste použít znaménkový test na příklady, na které byly použity jednovýběrový nebo párový t-test

Znaménkový test - možné použití

- test o mediánu u náh. výběru X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení.
- lze použít i namísto jednovýběrového (resp. párového) t-testu
- výhoda: nevyžaduje se normální rozdělení výběru
- nevýhoda: u normálně rozděleného výběru je o něco vyšší chyba 2. druhu v porovnání s t-testem
- Pokud jsme si jisti normalitou dat, je tedy nejlepší použít t-test

Zkuste použít znaménkový test na příklady, na které byly použity jednovýběrový nebo párový t-test

Znaménkový test - možné použití

- test o mediánu u náh. výběru X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení.
- lze použít i namísto jednovýběrového (resp. párového) t-testu
- výhoda: nevyžaduje se normální rozdělení výběru
- nevýhoda: u normálně rozděleného výběru je o něco vyšší chyba 2. druhu v porovnání s t-testem
- Pokud jsme si jisti normalitou dat, je tedy nejlepší použít t-test

Zkuste použít znaménkový test na příklady, na které byly použity jednovýběrový nebo párový t-test

Znaménkový test - možné použití

- test o mediánu u náh. výběru X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení.
- lze použít i namísto jednovýběrového (resp. párového) t-testu
- výhoda: nevyžaduje se normální rozdělení výběru
- nevýhoda: u normálně rozděleného výběru je o něco vyšší chyba 2. druhu v porovnání s t-testem
- Pokud jsme si jisti normalitou dat, je tedy nejlepší použít t-test

Zkuste použít znaménkový test na příklady, na které byly použity jednovýběrový nebo párový t-test

Znaménkový test - možné použití

- test o mediánu u náh. výběru X_1, \dots, X_n ze spojitého rozdělení.
- lze použít i namísto jednovýběrového (resp. párového) t-testu
- výhoda: nevyžaduje se normální rozdělení výběru
- nevýhoda: u normálně rozděleného výběru je o něco vyšší chyba 2. druhu v porovnání s t-testem
- Pokud jsme si jisti normalitou dat, je tedy nejlepší použít t-test

Zkuste použít znaménkový test na příklady, na které byly použity jednovýběrový nebo párový t-test

Test o parametru p binomického rozdělení

Někdy máme k dispozici jen informaci, kolikrát při velkém počtu nezávislých opakování nastal nějaký jev a zajímá nás pravděpodobnost (chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti), že daný jev nastane.

Př.: Při 600 hodech kostkou padla šestka 137-krát. Testujte hypotézu, že šestka padá na této kostce s pravděpodobností $1/6$

Počet šestek má $Bi(n = 600, p)$. Chceme ověřit, zda $p = 1/6$. Jak zvolit testové kritérium?

Test o parametru p binomického rozdělení

Někdy máme k dispozici jen informaci, kolikrát při velkém počtu nezávislých opakování nastal nějaký jev a zajímá nás pravděpodobnost (chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti), že daný jev nastane.

Př.: Při 600 hodech kostkou padla šestka 137-krát. Testujte hypotézu, že šestka padá na této kostce s pravděpodobností $1/6$

Počet šestek má $Bi(n = 600, p)$. Chceme ověřit, zda $p = 1/6$. Jak zvolit testové kritérium?

Test o parametru p binomického rozdělení

Někdy máme k dispozici jen informaci, kolikrát při velkém počtu nezávislých opakování nastal nějaký jev a zajímá nás pravděpodobnost (chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti), že daný jev nastane.

Př.: Při 600 hodech kostkou padla šestka 137-krát. Testujte hypotézu, že šestka padá na této kostce s pravděpodobností $1/6$

Počet šestek má $Bi(n = 600, p)$. Chceme ověřit, zda $p = 1/6$. Jak zvolit testové kritérium?

Test o parametru p binom. rozd. (asymptotický)

Předpokládejme, že máme napozorovanou realizaci náhodné veličiny $Y \sim Bi(n, p)$, tj. např. počet událostí v n stejných nezávislých pokusech. $\hat{p} = Y/n$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti p , že událost nastane

$H_0 : p = p_0$ proti alternativě $H_1 : p \neq p_0$

Z Centrální limitní věty pro velké n platí: Y má přibližně normální rozdělení

$$N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n \cdot p_0}{\sqrt{n \cdot p_0 \cdot (1 - p_0)}} = \frac{\hat{p} - p_0}{\sqrt{p_0 \cdot (1 - p_0)/n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p = p_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- Pozn.: Znaménkový test je speciálním případem pro $p_0 = 1/2$

Test o parametru p binom. rozd. (asymptotický)

Předpokládejme, že máme napozorovanou realizaci náhodné veličiny $Y \sim Bi(n, p)$, tj. např. počet událostí v n stejných nezávislých pokusech. $\hat{p} = Y/n$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti p , že událost nastane $H_0 : p = p_0$ proti alternativě $H_1 : p \neq p_0$

Z Centrální limitní věty pro velké n platí: Y má přibližně normální rozdělení

$$N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n \cdot p_0}{\sqrt{n \cdot p_0 \cdot (1 - p_0)}} = \frac{\hat{p} - p_0}{\sqrt{p_0 \cdot (1 - p_0)/n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p = p_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- Pozn.: Znaménkový test je speciálním případem pro $p_0 = 1/2$

Test o parametru p binom. rozd. (asymptotický)

Předpokládejme, že máme napozorovanou realizaci náhodné veličiny $Y \sim Bi(n, p)$, tj. např. počet událostí v n stejných nezávislých pokusech. $\hat{p} = Y/n$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti p , že událost nastane $H_0 : p = p_0$ proti alternativě $H_1 : p \neq p_0$

Z Centrální limitní věty pro velké n platí: Y má přibližně normální rozdělení

$$N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n \cdot p_0}{\sqrt{n \cdot p_0 \cdot (1 - p_0)}} = \frac{\hat{p} - p_0}{\sqrt{p_0 \cdot (1 - p_0)/n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p = p_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- Pozn.: Znaménkový test je speciálním případem pro $p_0 = 1/2$

Test o parametru p binom. rozd. (asymptotický)

Předpokládejme, že máme napozorovanou realizaci náhodné veličiny $Y \sim Bi(n, p)$, tj. např. počet událostí v n stejných nezávislých pokusech. $\hat{p} = Y/n$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti p , že událost nastane $H_0 : p = p_0$ proti alternativě $H_1 : p \neq p_0$

Z Centrální limitní věty pro velké n platí: Y má přibližně normální rozdělení

$$N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n \cdot p_0}{\sqrt{n \cdot p_0 \cdot (1 - p_0)}} = \frac{\hat{p} - p_0}{\sqrt{p_0 \cdot (1 - p_0)/n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p = p_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- Pozn.: Znaménkový test je speciálním případem pro $p_0 = 1/2$

Test o parametru p binom. rozd. (asymptotický)

Předpokládejme, že máme napozorovanou realizaci náhodné veličiny $Y \sim Bi(n, p)$, tj. např. počet událostí v n stejných nezávislých pokusech. $\hat{p} = Y/n$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnosti p , že událost nastane $H_0 : p = p_0$ proti alternativě $H_1 : p \neq p_0$

Z Centrální limitní věty pro velké n platí: Y má přibližně normální rozdělení

$$N(n \cdot p, n \cdot p \cdot (1 - p))$$

Za platnosti H_0 tedy

$$U = \frac{Y - n \cdot p_0}{\sqrt{n \cdot p_0 \cdot (1 - p_0)}} = \frac{\hat{p} - p_0}{\sqrt{p_0 \cdot (1 - p_0)/n}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p = p_0$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

- Pozn.: Znaménkový test je speciálním případem pro $p_0 = 1/2$

zpět k ▶ **Př.**: Při 600 hodech kostkou padla 137-krát šestka. Ověřme, zda šestka padá na této kostce s pravděpodobností $1/6$.

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : p = 1/6$ proti $H_1 : p \neq 1/6$.

(Asymptotický) test toho, že parametr p binom. rozd. je roven $1/6$:

Spočteme

$$U = \frac{137 - 600 \cdot 1/6}{\sqrt{600 \cdot 1/6 \cdot 5/6}} = \frac{137 - 100}{\sqrt{83,33}} = 4,053$$

a H_0 zamítáme, protože $|U| = 4,053 \geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,960$

zpět k ▶ **Př.**: Při 600 hodech kostkou padla 137-krát šestka. Ověřme, zda šestka padá na této kostce s pravděpodobností $1/6$.

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : p = 1/6$ proti $H_1 : p \neq 1/6$.

(Asymptotický) test toho, že parametr p binom. rozd. je roven $1/6$:

Spočteme

$$U = \frac{137 - 600 \cdot 1/6}{\sqrt{600 \cdot 1/6 \cdot 5/6}} = \frac{137 - 100}{\sqrt{83,33}} = 4,053$$

a H_0 zamítáme, protože $|U| = 4,053 \geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,960$

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Někdy Chceme porovnat, zda výskyt nějakého jevu je stejně pravděpodobný ve dvou různých populacích.

Př.: Do průzkumu veřejného mínění bylo zapojeno 800 náhodně vybraných osob. Odpovídali na otázku, zda by se měla zvýšit daň z tabáku. Z 605 nekuřáků odpovědělo 351 ano. Ze 195 kuřáků odpovědělo ano 41. Je to dostatečný důkaz, abychom na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ mohli tvrdit, že se v této otázce populace kuřáků a populace nekuřáků významně liší?

Počet nekuřáků s kladnou odpovědí má $Bi(n = 605, p_1)$. Počet kuřáků s kladnou odpovědí má $Bi(n = 195, p_2)$. Chceme ověřit, zda $p_1 = p_2$. Jak zvolit testové kritérium?

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Někdy Chceme porovnat, zda výskyt nějakého jevu je stejně pravděpodobný ve dvou různých populacích.

Př.: Do průzkumu veřejného mínění bylo zapojeno 800 náhodně vybraných osob. Odpovídali na otázku, zda by se měla zvýšit daň z tabáku. Z 605 nekuřáků odpovědělo 351 ano. Ze 195 kuřáků odpovědělo ano 41. Je to dostatečný důkaz, abychom na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ mohli tvrdit, že se v této otázce populace kuřáků a populace nekuřáků významně liší?

Počet nekuřáků s kladnou odpovědí má $Bi(n = 605, p_1)$. Počet kuřáků s kladnou odpovědí má $Bi(n = 195, p_2)$. Chceme ověřit, zda $p_1 = p_2$. Jak zvolit testové kritérium?

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Někdy Chceme porovnat, zda výskyt nějakého jevu je stejně pravděpodobný ve dvou různých populacích.

Př.: Do průzkumu veřejného mínění bylo zapojeno 800 náhodně vybraných osob. Odpovídali na otázku, zda by se měla zvýšit daň z tabáku. Z 605 nekuřáků odpovědělo 351 ano. Ze 195 kuřáků odpovědělo ano 41. Je to dostatečný důkaz, abychom na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ mohli tvrdit, že se v této otázce populace kuřáků a populace nekuřáků významně liší?

Počet nekuřáků s kladnou odpovědí má $Bi(n = 605, p_1)$. Počet kuřáků s kladnou odpovědí má $Bi(n = 195, p_2)$. Chceme ověřit, zda $p_1 = p_2$. Jak zvolit testové kritérium?

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Předpokládejme, že máme napozorované nezávislé náhodné veličiny

$Y_1 \sim Bi(n_1, p_1)$ a $Y_2 \sim Bi(n_2, p_2)$.

Položíme $\hat{p}_1 = Y_1/n_1$, $\hat{p}_2 = Y_2/n_2$ a $\hat{p} = (Y_1 + Y_2)/(n_1 + n_2)$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnostech $H_0 : p_1 = p_2$ proti alternativě $H_1 : p_1 \neq p_2$

Pro velké n_1 a n_2 lze opět využít Centrální limitní větu.

Za platnosti H_0 je

$$U = \frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p}) \cdot (1/n_1 + 1/n_2)}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p_1 = p_2$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(\hat{p}_1 - \hat{p}_2 \mp \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}_1 \cdot (1 - \hat{p}_1)}{n_1} + \frac{\hat{p}_2 \cdot (1 - \hat{p}_2)}{n_2}} \right)$$

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Předpokládejme, že máme napozorované nezávislé náhodné veličiny

$Y_1 \sim Bi(n_1, p_1)$ a $Y_2 \sim Bi(n_2, p_2)$.

Položíme $\hat{p}_1 = Y_1/n_1$, $\hat{p}_2 = Y_2/n_2$ a $\hat{p} = (Y_1 + Y_2)/(n_1 + n_2)$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnostech $H_0 : p_1 = p_2$ proti alternativě $H_1 : p_1 \neq p_2$

Pro velké n_1 a n_2 lze opět využít Centrální limitní větu.

Za platnosti H_0 je

$$U = \frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p}) \cdot (1/n_1 + 1/n_2)}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p_1 = p_2$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(\hat{p}_1 - \hat{p}_2 \mp \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}_1 \cdot (1 - \hat{p}_1)}{n_1} + \frac{\hat{p}_2 \cdot (1 - \hat{p}_2)}{n_2}} \right)$$

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Předpokládejme, že máme napozorované nezávislé náhodné veličiny

$Y_1 \sim Bi(n_1, p_1)$ a $Y_2 \sim Bi(n_2, p_2)$.

Položíme $\hat{p}_1 = Y_1/n_1$, $\hat{p}_2 = Y_2/n_2$ a $\hat{p} = (Y_1 + Y_2)/(n_1 + n_2)$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnostech $H_0 : p_1 = p_2$ proti alternativě $H_1 : p_1 \neq p_2$

Pro velké n_1 a n_2 lze opět využít Centrální limitní větu.

Za platnosti H_0 je

$$U = \frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p}) \cdot (1/n_1 + 1/n_2)}} \overset{\sim}{\sim} N(0, 1)$$

$H_0 : p_1 = p_2$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(\hat{p}_1 - \hat{p}_2 \mp \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}_1 \cdot (1 - \hat{p}_1)}{n_1} + \frac{\hat{p}_2 \cdot (1 - \hat{p}_2)}{n_2}} \right)$$

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Předpokládejme, že máme napozorované nezávislé náhodné veličiny

$Y_1 \sim Bi(n_1, p_1)$ a $Y_2 \sim Bi(n_2, p_2)$.

Položíme $\hat{p}_1 = Y_1/n_1$, $\hat{p}_2 = Y_2/n_2$ a $\hat{p} = (Y_1 + Y_2)/(n_1 + n_2)$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnostech $H_0 : p_1 = p_2$ proti alternativě $H_1 : p_1 \neq p_2$

Pro velké n_1 a n_2 lze opět využít Centrální limitní větu.

Za platnosti H_0 je

$$U = \frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p}) \cdot (1/n_1 + 1/n_2)}} \sim N(0, 1)$$

$H_0 : p_1 = p_2$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(\hat{p}_1 - \hat{p}_2 \mp \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}_1 \cdot (1 - \hat{p}_1)}{n_1} + \frac{\hat{p}_2 \cdot (1 - \hat{p}_2)}{n_2}} \right)$$

Porovnání dvou populačních pravděpodobností

Předpokládejme, že máme napozorované nezávislé náhodné veličiny

$Y_1 \sim Bi(n_1, p_1)$ a $Y_2 \sim Bi(n_2, p_2)$.

Položíme $\hat{p}_1 = Y_1/n_1$, $\hat{p}_2 = Y_2/n_2$ a $\hat{p} = (Y_1 + Y_2)/(n_1 + n_2)$

Chceme testovat hypotézu o pravděpodobnostech $H_0 : p_1 = p_2$ proti alternativě $H_1 : p_1 \neq p_2$

Pro velké n_1 a n_2 lze opět využít Centrální limitní větu.

Za platnosti H_0 je

$$U = \frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2}{\sqrt{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p}) \cdot (1/n_1 + 1/n_2)}} \underset{\sim}{\sim} N(0, 1)$$

$H_0 : p_1 = p_2$ na hladině α zamítneme, pokud $|U| \geq \Phi^{-1}(1 - \alpha/2)$

100(1 - α)%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(\hat{p}_1 - \hat{p}_2 \mp \Phi^{-1}(1 - \alpha/2) \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}_1 \cdot (1 - \hat{p}_1)}{n_1} + \frac{\hat{p}_2 \cdot (1 - \hat{p}_2)}{n_2}} \right)$$

zpět k ▶ Př.: Z 605 nekuřáků odpovědělo 351 ano. Ze 195 kuřáků odpovědělo ano 41. Lze tvrdit, že se názor kuřáků a nekuřáků významně liší?

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : p_1 = p_2$ proti $H_1 : p_1 \neq p_2$.

Spočteme

$$U = \frac{351/605 - 41/195}{\sqrt{\frac{392}{800} \cdot \left(1 - \frac{392}{800}\right) \cdot \left(\frac{1}{605} + \frac{1}{195}\right)}} = \frac{0,58 - 0,21}{0,0412} = 8,99$$

a H_0 na hladině $\alpha = 0,05$ zamítáme, protože

$|U| = 8,99 \geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$. Jejich názory se významně liší.

95%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(0,58 - 0,21 \mp 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,58 \cdot (1 - 0,58)}{605} + \frac{0,21 \cdot (1 - 0,21)}{195}}\right) = (0,30; 0,44)$$

Tj. v populaci nekuřáků je o 30 až 44% více příznivců zvýšení daně.

zpět k ▶ Př.: Z 605 nekuřáků odpovědělo 351 ano. Ze 195 kuřáků odpovědělo ano 41. Lze tvrdit, že se názor kuřáků a nekuřáků významně liší?

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : p_1 = p_2$ proti $H_1 : p_1 \neq p_2$.

Spočteme

$$U = \frac{351/605 - 41/195}{\sqrt{\frac{392}{800} \cdot \left(1 - \frac{392}{800}\right) \cdot \left(\frac{1}{605} + \frac{1}{195}\right)}} = \frac{0,58 - 0,21}{0,0412} = 8,99$$

a H_0 na hladině $\alpha = 0,05$ zamítáme, protože

$|U| = 8,99 \geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$. Jejich názory se významně liší.

95%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(0,58 - 0,21 \mp 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,58 \cdot (1 - 0,58)}{605} + \frac{0,21 \cdot (1 - 0,21)}{195}}\right) = (0,30; 0,44)$$

Tj. v populaci nekuřáků je o 30 až 44% více příznivců zvýšení daně.

zpět k ▶ Př.: Z 605 nekuřáků odpovědělo 351 ano. Ze 195 kuřáků odpovědělo ano 41. Lze tvrdit, že se názor kuřáků a nekuřáků významně liší?

Na hladině $\alpha = 0,05$ testovat $H_0 : p_1 = p_2$ proti $H_1 : p_1 \neq p_2$.

Spočteme

$$U = \frac{351/605 - 41/195}{\sqrt{\frac{392}{800} \cdot \left(1 - \frac{392}{800}\right) \cdot \left(\frac{1}{605} + \frac{1}{195}\right)}} = \frac{0,58 - 0,21}{0,0412} = 8,99$$

a H_0 na hladině $\alpha = 0,05$ zamítáme, protože

$|U| = 8,99 \geq \Phi^{-1}(0,975) = 1,96$. Jejich názory se významně liší.

95%-ní interval spolehlivosti pro $p_1 - p_2$:

$$\left(0,58 - 0,21 \mp 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,58 \cdot (1 - 0,58)}{605} + \frac{0,21 \cdot (1 - 0,21)}{195}} \right) = (0,30; 0,44)$$

Tj. v populaci nekuřáků je o 30 až 44% více příznivců zvýšení daně.